

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Danes
priloga:

»POGOVORI 61«

Sobota, 23. decembra 1961
Štev. 51, leto XIX

V OKVIRU

Velikokrat smo že ugotovili, da je novi gospodarski sistem odkril slabosti administrativnih odnosov, da s svojimi osnovnimi izhodišči ruši administrativna pojmovanja gospodarjenja. Te slabosti so se v ostri luči pokazale tudi v delitvi osebnih dohodkov, v pojmovanju ekonomske upravičenosti, zmogljivosti in tudi družbene odgovornosti.

Za administrativno gospodarjenje, za planiranje sistema, so bili značilni dogovori, lestvice in v skladu s tem so bila zagotovljena sredstva. Zato se nam zdi, da so nekateri, res zelo redki delovni kolektivi, ravnali napačno, ker so si skušali najprej razdeliti dohodke. Ob tem so pozabljali na go-

je pa v skladu z gospodarskimi zakonitostmi. Če je namreč neki kolektiv v svojih željah presegel zmogljivosti, se to nujno odrazi v dohodku. Če je prehitro ozel preveč, mora ta višek vskladiti z zmogljivostjo. Vse to pa pomeni, da bo moral poslej vsak kolektiv zelo dobro in preudarno gospodariti, da bo moral skrbno določati višino osebnih dohodkov. Vsa-ko realno povečanje bo mogoče samo na račun večje rentabilnosti.

Možni so seveda tudi trenutni gospodarski, ali bolje — računovodski kompromisi. Na račun skladov je mogoče trenutno povečati osebne dohodke. Toda, ali je to pametno? Posegati v sklade pomeni real-

Osnova je — rentabilnost

spodarska merila, pozabljali so, da je treba dohodek ustvarjati ne samo v tromesečju, ne samo za eno leto, ampak da dobro gospodarjenje zahteva perspektivnost, računa z rentabilnostjo. Edino iz dolgoročnega izhodišča je mogoče realno oblikovati dohodke.

In kaj se je zgodilo? Nekateri kolektivi so ocenili svoje zmogljivosti, površno so ocenili tržišče in ob koncu leta so se znašli v nenavadnem položaju. Vsi izračuni so namreč pokazali, da niso ustvarili predvidenega dohodka. Če hočejo v redu zaključiti poslovno leto, morajo zmanjšati osebne dohodke ali sklade.

To pa seveda ni v skladu z našimi težnjami po povišanem standardu, bo morda kdo porekel.

Res je, da to ni v skladu z našimi željami in hotenji,

no manjšati gospodarsko osnovo, pomeni nesmotrno gospodariti, kajti že bližnja bodočnost bo pokazala vse slabe posledice.

Poleg podjetij, ki so površno ocenila svoje zmogljivosti in precenila plačilne sposobnosti, se pojavljajo nekatera nova, majhna podjetja, ki so nastala iz komunalnih pobud — imeti za vsako ceno industrijo — ki pa ne premorejo nobenih sredstev za sklade. Ukinitve pavšalnega obdavčenja in druge olajšave so pokazale, da ta podjetja niso sposobna, da s trenutnimi zmogljivostmi rentabilno gospodarijo. Če za ta podjetja ne bomo v najkrajšem času poiskali ekonomskih rešitev (ne pa različnih olajšav in združenj), bodo ti kolektivi po krivdi drugih tudi v prihodnje prikrajšani pri dohodkih.

-vim

RAZMIŠLJANJE PRED ZASEDANJEM ZVEZNE LJUDSKE SKUPŠČINE

PLANIRANJE IN SAMOSTOJNOST KOMUN

V teh dneh bo začela Zvezna ljudska skupščina razpravljati o predlogu zveznega družbenega plana za leto 1962. S tem bodo prešle razprave o predloženem osnutku plana za naslednje leto v svojo zaključno fazo. Naš najvišji predstavniški organ bo razmotril predlog plana, proučil in pretehtal bo ugotovitve, zapažanja, predloge in pobude, ki so vznikle že doslej v razpravah in ki jih bo še obrodila skupščinska razprava, se o njih izjasnil in sprejel ustrezen plan za naslednje leto.

Že dosedanje razprave o predlogu družbenega plana kažejo na to, da je pričakovati v skupščini zelo živahno, temeljito in poglobljeno razpravo. Opaziti je namreč, da razgovori o predlogu plana za naslednje leto vse bolj preraščajo v širše razprave o pojmovanju plana, o njegovi funkciji, o metodi planiranja, o skladnem razvoju planiranja z dinamiko v naših družbenih odnosih in podobno. Nobenega dvoma ni, da je prav zaradi teh obsežnih razprav o predlogu plana še bolj zanimiva kot običajno, ker so se v njej pojavila po vsebini, nova, širša družbena in ekonomska merila za presojo dohoda, proporcij in ukrepov, ki jih predlog plana vsebuje.

Zakaj pravzaprav gre? Osnutek plana je, skupaj z nekaterimi spremembami v mehanizmu sistema delitve sprožil, čim je bil izdelan, nekaj načelnih vprašanj.

Med temi vprašanji so bila tudi naslednja. Prvo tako vprašanje zadeva problematiko gospodarskih investicij. Sredstva iz splošnega investicijskega sklada naj bi bila namenjena izključno dolgoročnim naložbam, se pravi, potrošila naj bi se izključno za investicije v ba-

zične gospodarske dejavnosti. Ostale gospodarske investicije naj bi prešle v pristojnost podjetij, komun in republik. Tak razvoj investicijske aktivnosti je verjetno v redu, ker se je doslej pokazalo, da ni najbolj srečno, če se federacija neposredno ukvarja z investiranjem, da ni dobro, če se udomači mišljenje, da mora za razvoj bazičnih gospodarskih dejavnosti skrbeti izključno federacija in podobno. Ustrezna sredstva za take investicije je vsekakor možno zbrati tudi na drug način. Toda, istočasno ko se bistveno menja struktura vlaganj iz splošnega investicijskega sklada, ostaja ta po svojem obsegu nespremenjen. To pomeni, da morajo poskrbeti za gospodarske investicije v druge dejavnosti podjetja, komun in republike. V tem pogledu se odpira za komun in republike tudi vir sredstev. Ta sredstva pa ne prihajajo iz splošnega investicijskega sklada, temveč se bodo formirala z višjo udeležbo komun in republik v sredstvih za gospodarske investicije podjetij. S tem pa se nujno razširja udeležba investicij v splošni potrošnji in kar je še bistvenejše, gledano s stališča podjetij, se povečuje družbena aku-

mulacija v splošni delitvi dohodka med podjetji in ostalimi družbenimi skupnostmi. Enostavno povedano, to pomeni določen premik v korist gospodarskih investicij in določen premik v udeležbi podjetij in ostalih družbenih skupnosti v delitvi dohodka v škodo podjetij.

Nastane vprašanje, ali je taka orientacija plana v skladu z našimi družbenimi in ekonomskimi intencijami, ki izhajajo iz težnje po nadaljnjem razvoju in gospodarskem uveljavljanju delavskega samoupravljanja?

Drugo vprašanje zadeva metodo zajemanja sredstev v gospodarstvu za federacijo. Poleg nekaterih kvantitativnih sprememb pri določanju obresti na vložena sredstva, pri prometnem davku, ki povečujejo dohodek federacije, naj bi tudi za naslednje leto ostal kot važen vir dohodka federacije tako imenovani prispevek iz izrednega dohodka podjetij, ki je bil ob prehodu na sedanji sistem delitve uveden izrecno le za eno leto. V svojem dosedanjem delovanju se je ta instrument dobro kompromitiral. Kompromitiral se je praktično, ne samo načelno, to je, ker jemlje po nekem ključu del čistega dohodka, ne glede na to, kako je nastal. Prispevek iz izrednega dohodka je prinesel obdavčitev nekaterih izrazito nizko akumulativnih podjetij, zasegel je del dohodka iztrošenih podjetij, kratkoma prelil je del ekonomske potrebe amortizacije v izreden dohodek, ker taka podjetja ne ustvarjajo v primarni delitvi ekonomske zadostne amortizacije, posegel je po fondih tistih podjetij, ki z visokimi delovnimi napori dosega večji dohodek in potrebujejo za to tudi nadpovprečno količino sredstev za osebne dohodke, da bi mogla izplačati dosežene delovne in gospodarske učinke itd.

Ob tem se porodi vprašanje: ali je mogoče v nekem daljšem razdobju trpeti v našem gospodarskem sistemu instrument, ki predvsem ne dosega to, kar smo od njega pričakovali, da bi zajemal dejanske posebne dohodke, ki pa negativno deluje na podjetja, ki napačno usmerjajo njihovo ekonomsko pozornost, ki bi prej ali slej povzročil večje preglavice v notranji delitvi čistega dohodka, ki daje pod videzom »zaščite« nizko akumulativnih podjetij ekonomsko potuho tudi nizko produktivnim nerentabilnim podjetjem, da pri obstoječi nizki ekonomski učinkovitosti vendar životarijo?

In končno, predlog plana je načel tudi vprašanje skladne dinamike realne osebne potrošnje in produktivnosti, ali bolje rečeno, gospodarskih uspehov podjetij.

V predlogu plana je namreč predviden dosti večji porast pro-

duktivnosti dela (6 do 7 %) od realne osebne potrošnje (okrog 4 %) v odnosu na preteklo leto. S tem naj bi dosegli, kot je v planu navedeno, vzporedno dinamiko produktivnosti in realne osebne potrošnje za dve leti skupaj, to je za leto 1961 in 1962. Nobenega dvoma ni, da je nujno potrebno zasledovati odnos med produktivnostjo in realno osebno potrošnjo v daljših razdobjih, ker šele to dejansko pokaže realno sliko gospodarske politike, ki se vodi na področju potrošnje.

Toda, v letu 1961 smo komaj uvažali sedanji način delitve dohodka, v podjetjih pa je vsa zadeva celo šele v dobrem teku in se bo vpliv sistema na dinamiko gospodarstva in delitve pokazal le do neke mere konec leta 1961, v večjem obsegu pa šele v letu 1962. Zaradi tega bi ne bilo priporočljivo, če bi v prvem letu delitve po novih pravilnikih zahtevali od delovnih kolektivov, da pokrijejo tista nesorazmerja v delitvi, gledano s stališča planskih proporcij, ki so nastala v dinamiki produktivnosti in osebne potrošnje in ki so posledica več vzrokov, pa tudi dosti takih, ki nanje kolektivi neposredno sploh niso mogli vplivati.

Ne glede na vse to se odpre ob tem naslednje vprašanje: ali ne pomeni pravica delovnih kolektivov, da sami razdeljujejo čisti dohodek pravico na to, da sami odredijo odnos med osebno potrošnjo ter obsegom in tempom gospodarskega podjetja, ki ga upravljajo? Seveda, to ne pomeni, da družbeni organi ne bi smeli ali mogli vplivati na politiko delitve dohodka v kolektivih. Gre le za to, kako svoj vpliv izvajajo? Vprašanje je, ali je določen odnos v delitvi čistega dohodka na sredstva za osebno potrošnjo in sredstva za gospodarski razvoj podjetja posledica ekonomske nujnosti, na katero vplivajo seveda družbeni organi, ali pa je posledica administrativno predpisanih meril, nivojev, proporcij delitve. Seveda, če gre za instrumente druge vrste, potem se nujno odpre vprašanje, kaj je s samostojnostjo delovnih kolektivov pri delitvi čistega dohodka gospodarskih organizacij?

Ta in še nekatera druga vprašanja so nas opozorila na to, da se kažejo občutne vrzeli med pojmovanjem plana, med razvojem metode planiranja in med razvojem družbeno ekonomskih odnosov pri nas. Pri sestavljanju osnovnega plana še vedno izhajamo predvsem iz predpostavke, kaj bi vse hoteli zgraditi z neposrednimi investicijami s strani federacije, republike itd. Teh želja običajno ni malo, ker so potrebe zelo velike. Na osnovi tako ugotovljenih potreb pa

(Nadaljevanje na 2. strani)

DVA UTRINKA IZ NAŠE ZUNANJETRGOVINSKE MENJAVE

VEČ IZVOZIŠ — VEČ DOBIŠ!

Izvoz v tujino, ki predstavlja nujnost in trdnost nacionalnega gospodarstva za Slovenijo, bo po predvidevanjih plana v letu 1962 za 18,2 % višji. To pa pomeni velik vzpon in mobilizacijo novih zmogljivosti. Toda ob tem, ko se zavedamo nujnosti povečanega izvoza, ne moremo mirno preiti nekaterih togih administrativnih predpisov, ki ne spodbujajo izvoza, ki ne nagradujejo najbolj prizadevnih in uspešnih izvoznikov, ampak tista podjetja, za katera mislijo nekateri uradniki na pristojnih mestih, da so deviz najbolj potrebni. Če za naše gospodarstvo lahko trdimo, da si prizadeva uveljaviti socialistična načela nagrajevanja po delu, potem za izvoznike ta princip ne velja. Odgovor na to prepuščamo tistim, ki so takšna merila uveljavili.

Povsem normalno in pravično se nam zdi, da bi bilo podjetje, ki izvažajo, za to nagrajeno. Hkrati pa naj bi mu ta nagrada omogočila, da bi v bodoče lahko še več izvažalo in se tako brez čim manjših olajšav (ki gredo vedno na račun nekoga drugega) vključevalo v mednarodno delitev dela. O tem so bile načelne besede že povedane in sprejete z odobravanjem. Žal pa jih trenutna praksa negira. V čem je stvar?

Z novimi instrumenti in ob računom dolarja smo znižali bonitete posameznih izvoznikov. Da je bilo znižanje potrebno, s tem se vsi strinjamo. Vprašanje pa je, če je bilo ustvarjeno pravično razmerje, če smo z njim prispevali k iskanju notranjih rezerv, k pocenitvi, ali pa smo šli predaleč in posamezne proizvode postavili pod tak izvozni režim, da se jih podjetjem ne izplača več izvažati. (Primer našega poznanejšega izvoznika »Stol« Duplica, ki je ob svojih neugodnih instrumentih

letos izgubil polovico svojih skladov in začel preusmerjati proizvodnjo upognjenega pohištva na ravno, kajti izvoz letega je na osnovi predpisov za njih ugodnejši. Za nekatera druga podjetja je spet ugodnejše, da se trenutno preusmerijo na domači trg).

Toda težišče instrumentov je na administrativnih merih, ki jih novi gospodarski sistem negira, v izvozu pa imajo žal še odločujočo besedo. Izvozniki dobi namreč kljub zadnjemu povečanju na razpolago samo 7 % deviz. To je po oceni gospodarskih in finančnih strokovnjakov premalo. S takšno udeležbo namreč ni mogoče zagotoviti redne dobave reprodukcijskega materiala, še manj pa sodobne, moderne opreme, ki je edini stvarni pogoj za uspešno mednarodno trgovanje in vključitev v mednarodno delitev dela. Administrativna togost onemogoča proizvajalcem lastno, hitro in primerno nabavo surovin, še manj pa opreme. Če pa

bi proizvajalci-izvozniki sami razpolagali — recimo z 20 % ustvarjenih deviz, bi se njihova zainteresiranost in sposobnost za izvoz znatno povečala. Namesto davčnih olajšav, premij, ki so vse administrativni instrument, bi kazalo v bodoče težiti k udeležbi ustvarjenih deviz. V tem naj bi bila glavna nagrada in stimulacija.

V sedanjih pogojih pa se dogaja, da bi podjetje z nabavo enega samega stroja zvišalo produktivnost in rentabilnost. Toda pogoji za nabavo so zapleteni, rok nabave tudi dve leti in dalj. S takšnimi ovirami res ni mogoč hiter razvoj.

ALI PROIZVAJALEC — ALI POSREDNİK

To vprašanje se postavlja pred podjetja, ki del svojih izdelkov tudi izvažajo. Nekatera večja so se osamosvojila, ker so ugotovila, da preko svojih predstavnikov predvsem bolje pročujejo tržišče, da se tako lahko hitreje prilagodijo novonastalim položajem, da je tako manj nevšečnosti in iznenadenj. Poleg tega pa je tak način zamenjave tudi cenejši za gospodarsko organizacijo.

Ta usmeritev pa seveda ni pogodu nekaterim izvoznim podjetjem, ki trde, da jo lahko uspešno upravlja le izkušeno podjetje, da neposredno trgovanje odpira apetite po številnih potovanjih v inozemstvo (to je res) in da je njihova provizija v skladu z doseženim uspehom. Ali naj potemtakem izvozna podjetja izključimo iz menjave?

VINKO TRINKAUS



— Kaj se nismo zmenili, da bomo letos kompozicijo zamenjali?
— Seveda smo se, ampak to je bilo že lani...

Karikatura: MILAN MAVER

Naš davek na produktivnost

Niž kolikokrat smo že ugotovili, da je 25-odstotni izredni prispevek dohodka izrazito fiskalni instrumen, ki prizadene predvsem kolektive, ki dobro gospodarijo. Zato ni čudnega, če se je tega instrumenta sedanjne delitve dohodka oprijelo ime — davek na produktivnost. Primer tovarne poljedelskega orodja in livarne Muta je v tem pogledu še posebej zgovoren.

Podjetje je zelo staro, saj je bilo ustanovljeno še pred štiri sto leti. Pred leti, ob gradnji dravskih hidrocentral, so enega obratov — livarno preselili v sosednjo Vuzenico. Postavili so novo stavbo, porabili pa stare stroje in druge naprave. Zdaj je iz knjigovodskih podatkov razvidno, da je v podjetju kot celoti že odpisano 78 % vrednosti sredstev. V starem obratu, ki prispeva več kot polovico realizacije in čistega dohodka podjetja, pa so še na slabšem. Dosegli so nič kaj zavidanja vredno število: 99 %!

Razna preračunavanja elementov delitve dohodka po starem in sedanjem načinu delitve dohodka nikakor ne morejo posredovati realne podobe, lahko pa nudijo informativno sliko. V tovarni poljedelskega orodja in livarne Muta so prav zavoljo tega lanskega bruto produkta preračunali po letošnjih instrumentih. Ugotovili so, da bi lani (pri realizaciji 1020 milijonov in za 12 % višji produktivnosti kot leta 1959) podjetje moralo plačati 31 milijonov izrednega prispevka po stopnji 25 %. Od tega bi na stari obrat odpadlo približno 5 milijonov.

Letos v prvem polletju se je produktivnost dvignila za nadaljnjih 11 %. Slednje pripisujejo predvsem spodbudnemu nagrajevanju po delu. Ob proizvodnem planu (za cca 10 % višjem kot lani), je podjetje plačalo 24.712.000 dinarjev izrednega prispevka. Samo stari obrat je to obdobje »prispeval« 8 milijonov. Sicer pa računajo, da bo moralo podjetje do konca leta vplačati še nekaj manj kot 20 milijonov.

Številke so dovolj zgovorne in povedo vse. Kajti nikakor niso sprejemljive razlage tistih, ki pravijo: kaj bi se razburjali za tistih nekaj milijonov, ko pa ste že pri prvi delitvi bolje odrezali. Toda ugodni gospodarski rezultati so predvsem posledica dobrega dela, visoke produktivnosti na iztrošenih strojih. To se pravi zasluga izrednih naporov. Tako ob takih primerih, kot ga omenjamo, postane še bolj očitna misel, izročena v naslovu: gre z davek na produktivnost, ki zajame dober del ali celoto sadov boljšega gospodarjenja z delom.

Ob vsem tem pa se znova porodi misel, da je treba vztrajati na drugačnem načinu zajemanja družbene akumulacije, izredni prispevek pa zajemati samo tam, kjer zaradi izredno ugodnih okoliščin nastaja.

-mG

Pripomba uredništva: Ko je bil prispevek pripravljen za tisk, se na odboru za gospodarstvo Zvezne ljudske skupščine sklenilo, da bodo podjetja z nizko vrednostjo osnovnih sredstev oprostili plačevanja izrednega prispevka iz dohodka. Zelo smo veseli, da potemtakem objavljamo zadnji prispevek o tem problemu.

POSLOVNE KOT REGULATOR UVOZA

Intervju s Slavkom Zalokarjem, predsednikom republiškega odbora tekstilcev in usnarjev ZSJ

Za intervju smo tov. Zalokarja zaprosili po plenarnem zasedanju Republiškega odbora tekstilcev in usnarjev. Odgovori so torej vsklajeni s stališči in sklepi plenuma, ki je neurejeno preskrbo z uvoženimi surovinami prikazal kot osrednji problem, hkrati pa je priporočil, naj bi se tekstilna in usnjarska podjetja združila v poslovne skupnosti in preko teh prišla do ustreznih in zadostnih surovin.

Tekstilne tovarne se že dolga leta pritožujejo nad neustreznim asortimentom uvoženih surovin, ki jim večkrat prekriza proizvodne načrte in celo ustavi proizvodnjo posameznih vrst blaga. Zakaj menite, da bi z organizacijo občasnih, predvsem pa stalnih poslovnih skupnosti nastal večji red pri uvozu?

Pri sedanji organizaciji uvoza so imela tekstilna podjetja zelo majhne pristojnosti. Samostojno so si lahko izbrala le uvozno podjetje, predložila vzorce zaželenih surovin in dajala pristanek na ceno. V vsem drugem so imela in še imajo vezane roke.

Nakup surovin je večidel še centraliziran v državnih aranžmajih. Takšna nabava pa ni vedno ekonomska. Vzemimo za primer nakup bombaža. Ta je borzni artikel, nakupni roki pa so zelo kratki. Pogosto zainteresirana podjetja ne utegnejo nakupovalcem, ki se mu dijo v tujini, sporočiti niti, ali soglašajo s cenami, ki so se nepričakovano spremenile, niti, kakšne surovine naj nabavijo, če prvotno

določenih ni na prodaj. Nakupovalci ravnaajo po lastni presoji, žal večkrat negospodarno. Posledice tega ste že sami omenili: nenehni zapleti pri realizaciji proizvodnih načrtov.

Poslovne skupnosti pa bi lahko industrijskim podjetjem v okviru objektivnih možnosti zagotovile pravočasno dobavo in ustrezen asortiment surovin. Precizirale bi kakovost, nabavne roke, tehnične in prevzemne pogoje ter cene surovin. Trenutno je to vprašanje zelo aktualno, zakaj zaloge bombaža zadoščajo kvečjemu do aprila. Razen tega prihodnje leto ne bomo več dobivali bombaža iz ZDA, ki so bile do zdaj eden izmed glavnih virov te surovine. Predvidoma bomo dobivali bombaž iz sedemnajstih držav, zato je treba tembolj paziti na nabavno politiko, da z nenehno menjavo surovin ne bi trpela kakovost izdelkov in z njo vred gospodarski uspeh.

Ali bodo poslovne skupnosti same kupovale surovine?

Naročnikom surovin bi s tem zelo ustregli, ker bi bilo konec negotovosti, ali dobe zaželeno surovino ali ne.

Govorim iz izkušenj. Predlanskim, ko je nastala stiska za določene vrste bombaža in so nakupovalci Državnega urada za materialne rezerve trdili, da zaradi zamujenega nabavnega roka ni mogoče ustreči naročnikom, so bombažarji organizirali svojo poslovno skupnost in poslali sporazumno z uvoznikom nekaj sposobnih ljudi v Združene države. Na veliko začudenje vseh so dobili vse zaželeno vzorce. Če s katerim niso bili zadovoljni, so jim prodajalci prinesli druge na ogled, tako da so v celoti zadovoljivo sklenili kupčije.

Izgovarjanje nakupovalcev iz uvožnih podjetij, da te ali one surovine ni mogoče dobiti, torej ni bilo vedno upravičeno. Pač niso bili dovolj zainteresirani za to, da bi kolikor mogoče ustregli naročnikom.

Letos spomladi so tekstilna podjetja v naprej plačala bombaž. Ker Narodna banka ni pravočasno odprla akreditiva, je z bombažem naložena ladja celih pet tednov stala v newyorškem pristanišču. Bodo poslovne skupnosti lahko preprečile takšne nerodnosti?

Samo v primeru, če bi nakupovalci imeli v rokah devize. To pa je zdaj izključeno. Četudi bi tekstilna podjetja povečala izvoz in poiskala nova tržišča, bi jim z izvozom pridobljene devize ne zadoščale za nakup inozemskih surovin. Ostaja jim namreč samo 7 % deviz, ki jih dobe za prodajo

blago. Z večjo participacijo pri devizah bi se položaj bistveno spremenil ne samo glede nakupa inozemskih surovin, ampak tudi glede izvoza. Podjetja bi bila veliko bolj zainteresirana zanj.

Ob dosednji organizaciji uvoza najbrž samoupravni organi niso mogli posegati v to področje. Asortiment surovin je bil določen v proizvodnem načrtu, cene pa določajo borze. Razpravljali so lahko kvečjemu o uvozniku. Zda bomo nemara laže vplivali na nabavno politiko surovin?

Vsekakor, ker bodo poslovne skupnosti določale tudi tehnične in prevzemne pogoje. Prevzem v kraju nakupa, klasifikacijo, obliko transporta ipd. O vsem tem bodo prej razpravljali samoupravni or-

gani vseh podjetij, ki bodo preko poslovnih skupnosti nabavljali surovine. Seveda pri teh razpravah ne bi smeli misliti samo nase, ampak na vse člane za tisto, kar je gospodarneje.

Uvoznim podjetjem preostane torej samo še skrb za takšen transport in prevzem, kakršnega bodo diktirale poslovne skupnosti, ter za pravočasno dostavo surovin. Vloga uvoznikov se s tem bistveno spreminja.

Seveda in upravičeno. S to spremembo se bo končalo včasih neupravičeno kovanje dobička na račun in v škodo naročnikov surovin. Predvsem pa, kakor sem že rekel, bodo le-ti prišli do zadostnih količin naročenega blaga, kar jim ni uspelo niti potem, ko so morali surovine vnaprej plačati in tako kreditirati uvoznike. Ma

PLANINANJE in samostojnost komun

(Nadaljevanje s 1. strani)

skušamo potem zagotoviti sredstva za uresničenje dogovorjenega programa gospodarskega razvoja. Povsem naravno je, da nas tak način planiranja nujno pripelje do spoznanja, da so želje večje od možnosti in da je vsak plan zelo napet. Ta spoznanja pa nas potem prisilijo v to, da pri iskanju izvorov za sredstva zanemarimo doseženo stopnjo in družbenih in materialnih odnosih, da zanemarimo realne možnosti, koliko je mogoče gospodarskim organizacijam odvzeti sredstev ne da bi vplivali na njihov lastni razvoj negativno, da dajemo pri presoji posameznih ekonomskih instrumentov v prednost njihovega kvantitativnemu učinku pred njihovim odrazom na družbeno ekonomsko razpoloženje in usmeritev kolektivov.

V pogojih, ko so stopili delovni kolektivi in njihovi delavski sveti ter komune v areno neposrednega gospodarjenja, ko smo s sistemom notranje delitve dohodka odprli kolektivom možnosti, da z večjo in učinkovitejšo gospodarsko aktivnostjo utirajo sebi pot do boljših življenjskih prilik in da razvijajo svoja podjetja itd., se vsako neupoštevanje družbenih posledic naših ukrepov na področju gospodarstva mora nujno odraziti na dinamiki gospodarstva, in to ne le na družbenih, temveč tudi na materialnih rezultatih gospodarjenja. Verjetno bo držalo, da se nekatere slabosti planiranja že sedaj na svoj način odražajo v naši gospodarski dinamiki.

Razgovori o predlogu plana za

naslednje leto so torej tehtnejši predvsem zato, ker se v njih jasno izraža potreba po tem, da na področju planiranja stimo enako odločne korake naprej, kakor smo jih v začetku tega leta storili na področju delitve dohodka. Tak napredek pa je mogoč le, če bomo v večji meri kot doslej računali z dejstvom, da so stopili delovni kolektivi in komune kot zavestni akterji, kot zreli subjekti v sfero gospodarjenja, da imajo neposreden ekonomski in družben interes na razvoju gospodarstva in da je potem naloga družbenih činiteljev predvsem v tem, da s svoje strani podpirajo in spodbujajo aktivnost kolektivov in komun in da po ekonomski poti vplivajo na čim skladnejši ekonomski razvoj. To se pravi, da je perspektiva gospodarskega planiranja ne v tem, da družbeni organi centralizirajo sredstva za to, da neposredno investirajo v gospodarstvo, ampak morajo zbirati sredstva predvsem za to, da z njimi vplivajo na razmah pozitivnih teženj v gospodarski aktivnosti samoupravnih organov.

Tako razglabljanje o planu in planiranju je torej sedaj pred nami. Ne glede na to, koliko idej je mogoče uresničiti že v planu za naslednje leto, sprejetje tega plana ne pomeni, da naj bi odprta vprašanja preložili za leto dni, temveč jih je treba pričeti proučevati in iskati ustrezne praktične rešitve že takoj v začetku naslednjega leta. To je naša neposredna naloga in o njej bo verjetno več in bližje govora tudi v skupščinski razpravi.

EKONOMSKE ENOTE SKRBIJO ZA STROKOVNO VZGOJO

Preskus znanja v Metalni

Tako-le so mi pripovedovali v »Metalni«:

»Nič ne skrivamo, da smo tudi v našem podjetju pri strokovnem izobraževanju naših delavcev, pri določanju kandidata za inozemske prakse itd., precej gledali na lepe oči, poznanstva in tako dalje. Zda, ko je ta skrb poverjena ekonomskim enotam, se je vse skupaj obrnilo. V šole, na pot na tuje gredo tisti, ki zanje prizadeta enota sodi, da jih bo najbolj potrebovala, da imajo za to največ pogojev...«

Potem sem listal po zapisnikih s sej posameznih samoupravnih organov. Predlogi, živahna razprava, sklepi in vse skupaj znova. V enem zapisnikov na primer piše:

»Ob razdelitvi sredstev centralnega sklada za izobraževanje je odpadlo na našo enoto toliko sredstev, da bi v šolo za obratne tehnike lahko poslali štiri tovariše. Koga? Upoštevati moramo tiste, ki že več let zastojajo pri delu, da jih bo najbolj potrebovali.«

Nekdo je predlagal, da bi naredili nekaj preizkusni izpit. S sklepom so takoj zadolžili izobraževalni center podjetja, da pripravi preskusno. Do naslednje seje je bilo zaporedje kandidatov glede na njihovo teoretično znanje pripravljeno. Predsednik je povzel besedo:

»Prve štiri lahko pošljemo v šolo brez pripomb. To gre še iz skupne blaginje. Sredstev v našem rezervnem skladu osebnih dohodkov nimamo mnogo. Za nadomestila osebnih dohodkov za dva tovariša pa bi imeli. Predlagam...«

Ni dokončal, pa je bilo že sklenjeno. Potem so ugotovili, da šest novih obratnih tehnikov se ne bo dovolj. Naslednja dva kandidata rade volje pristaneta, da ju na lastne stroške pošljejo v šolo. Prosita le, da bi jima tako uredil delo, da bi bila vedno v dopoldanski izmeni, da bi delala kakšno uro manj. Vsaj pred izpiti.

Tudi ta prošnja oziroma predlog je bil soglasno sprejet. Kaj pa ostali kandidati?

Več kot toliko jih zaenkrat ne morejo poslati v šolo. »Če se strinjate,« pravi predsednik sveta ekonomske enote, »bi preosta-

li tovariši imeli prioriteto v novem šolskem letu...«

Nihče, tudi neposredno prizadeži, ne nasprotujejo.

Potem se prišla na vrsto službena potovanja. Uprava je predlagala, da bi na prevzem raznega materiala nekam v inozemstvo odpotoval nek tradicionalni potnik. Enota je zadevo postavila drugače.

»Tisti material bo za nas. Imamo inženirja, ki je konstruiral nekatere novosti, ki jih bomo naredili prav iz tega materiala. Strokovnjak je in nemara bolj kot oni »tradicionalni« ve, kakšno kvaliteto materiala rabimo, če je naročilo točno izpolnjeno itd. On naj gre!«

Takšni utemeljitvi je na prvi seji pritril tudi upravni odbor podjetja...

Ob vsem tem dogajanju si ekonomske enote v Metalni počasi ustvarjajo svoj program potreb po novih strokovnih kadrih. Centralni delavski svet in izobraževalni center bosta zlagoma skrbela samo še za nedvomno potrebno koordinacijo dela. In nič drugega.

Neposredno odločanje slehernega proizvajalca v zadevah glede izobraževanja je že pogojno korenine na pravem mestu — v ekonomskih enotah Metalne. Tem pa tistih tovariših, ki so odšli zato, ker jim najohji sodelavci presojajo veljavo, ni prav nič žal.

Naposled — velja naj delo oziroma rezultat dela. Za spajanje na lovorikah, na kvalifikacijah in podobno, v Metalni skoraj ne bo več prostora.

M. G.

RESNICA O PIRANSKIH SOLINAH

Delavska enotnost št. 35, z dne 2. septembra t. l. je objavila članek pod naslovom »Zgodba iz Piranskih solin« — kadar ni sloga, ki je zaradi težkih in neresničnih obdolžitev direktorja tov. Jožeta Zizka, objektivno predstavljajo njegove obdolžitve. Na omenjeni članek je odgovoril tov. Zizek v št. 37, z dne 15. septembra 1961. Ker je bila na ta način opozorjena na problem Piranskih solin in njihovih odnosov s piransko občino široka slovenska javnost, smatra posebno komisija OK ZKS Koper, ki je proučila celotno situacijo v podjetju in odnose med predstvom piranske občine in podjetjem in velikimi vodilnimi ljudmi, da je prav, če s svojimi ugotovitvami seznanji tudi širšo javnost.

Podoba o razmerah in sporih v Piranskih solinah in v piranski občini v zvezi s Solinami je v osnovnih črtah sledeča:

Ce se gleda in ocenjuje celota in splošna prizadevanja vodilnih ljudi v piranski občini in v podjetju, potem je treba reči, in predvsem poudariti, da vsi težijo za kar največjim gospodarskim in splošno družbenim napredkom. Se posebej pa se je tov. Zizek kot direktor Piranskih solin zagrevel v probleme Solin, in sicer tako s stališča obstojnega stanja, kot tudi glede na edino možno perspektivo podjetja, ki je v predvideni sodobni rekonstrukciji. Pri vsem tem je pokazal polno iniciativno in veliko poštenost, ki je v tem pogledu moči dati le priznanja, in sicer tako glede pravilnosti postopovanja, kot tudi glede uporabe sredstev, vstevši utemeljeno potovanje strokovne komisije v Brazilijo. Kar zadeva rekonstrukcijo, ni mogoče tov. Zizku očitati, da bi mimo ali preko občinskih skupnosti hodil na vstave foruma, ki se v neuteemeljene razne trditve in namigavanja v zvezi z rekonstrukcijo, ki so se pojavila v že omenjenem prvem članku v Delavski enot-

nosti. Tako je komisija ugotovila skupno z vsemi prizadežimi vodilnimi tovariši v podjetju in v občini, da ni točno, da organi samoupravljanja o rekonstrukciji niso bili dovolj in pravočasno obveščeni, temveč je resnica prav nasprotna, namreč, da je kolektiv bil z rekonstrukcijo ne samo seznanjen, ampak je pri njej množično sodeloval, iz česar izhaja, da je tudi očetek tovarišu Zizku, da je bila rekonstrukcija njegova privatna zadeva, po polnoma neuteemeljena. Prav tako ni res, da bi tov. Zizek živel samo za rekonstrukcijo in da bi zaradi rekonstrukcije zanemarjal svoje ostale dolžnosti. Se posebej pa komisija poudarja, da je povsem neotona in zlonamerna trditev, da je tov. Zizek, ki je, ne sam, temveč kot član strokovne komisije, potoval v Brazilijo, tja potoval, čeprav je vedel, da z rekonstrukcijo ne bo nič. Res je nasprotno, da je to potovanje od vseh forumov, ki so imeli s to zadevo kaj opraviti. Prav tako zlonamerna in tendenciozna trditev je, da je to potovanje stalo 3 milijone, v tem ko je v resnici veljalo le 1,5 milijona din. V zvezi s tem potovanjem pa je bilo v že omenjenem članku enostransko in tendenciozno prikazano tudi vprašanje poročila.

Kar pa zadeva občinsko vodstvo, se je, kot je bilo že omenjeno, prav tako prizadevno borilo na vseh področjih za gospodarski in splošni družbeni napredek v piranski občini. Vendar je treba ob tem priznati, da je v zvezi z rekonstrukcijo piranskih solin pri nekaterih vodilnih ljudeh v piranski občini večkrat prevladovala taka ekspanzija, da bi se mogoče občinsko vodstvo odločneje izjasnilo, ali je to rekonstrukcijo pripravljeno z vsemi svojimi silami podpreti ali ne in v kolikor so obstojali kakšni dvomi, zlasti glede rentabilnosti, ta vprašanja ponovno postaviti na merodajne

občinske in ostale forume in jih razčistiti, kot je to podjetje tudi zahtevalo. Namreč, da je bilo, da bi bili primeri, da so nekateri vodilni tovariši v občini imeli glede te zadeve dvojne stališče: eno osebno, drugo pa uradno.

Takšno dvomno stališče je bilo prav gotovo eden od važnih vzrokov, da so se sčasoma odnosi med vodilnimi ljudmi v občini in tov. Zizkom ohladili in prešli preko uradne okvire, za kar pa, na drugi strani, nosi del odgovornosti tudi sam tov. Zizek.

Zaradi tega je, v zvezi s problemom, ki so nastali v Piranskih solinah, prišlo do pretiravanja z obeh strani. Tako na eni strani do pretiravanja s strani tov. Zizka, ko je trdil, kar je napisal tudi v svojem že omenjenem odgovoru, da je kriv za vso zaostajanje odnosov v piranskih solinah vodstvo občine, ki da se od zunaj umetno naphovalo zadeve in organiziralo takozvano atako. Na drugi strani pa tudi do pretiravanj s strani vodilnih občinskih ljudi, ki so dajali dvomne izjave o samem potovanju v Brazilijo, o tem, da tov. Zizek ni obveščal občinskega ljudskega odbora o vseh bledatih v zvezi z rekonstrukcijo in podobnem. V ta okvir spadajo tudi takšne iniciative, kot je bil članek v Delavski enotnosti, za katerega sicer komisija glede na nasprotujoče se trditve ni mogla popolnoma točno ugotoviti stvarnega stanja, za katerega pa vendarle smatra, da bodisi v pogledu sodelovanja pri izdelavi tega članka, nekateri vodilni tovariši iz piranske občine ne morejo zamikati svoje udeležbe.

Komisija nadalje smatra, čeprav se ne more osvojiti teza tov. Zizka, da bi vodilni tovariši iz piranske občine organizirali takozvano atako proti njemu, da na drugi strani vendar ni mogoče iti mimo dejstva, da je do neprimerne zaostritve odnosov v samem podjetju in do takih

pretiravanj, do katerih je prišlo s strani nekaterih tovarišev v podjetju, ki se lahko označijo samo kot obrekovana govorja, vendarle prišlo do določenih pomanjklivosti tovarišev, in sicer z zgoraj že navedenimi dvomnimi izjavami, predvsem pa s tem, da so ostali pasivni v okoliščinah, ki so objektivno pomenile potuho obrekovanih govorj, tako da so ti tovariši iz podjetja smatrali, da imajo za svojo akcijo podporo pri vodilnih občinskih ljudeh.

Ne glede na to pa komisija smatra, da je — kar zadeva same Soline — v osnovi zaostajanje notranjih odnosov, ki so dobili svoj odmev tudi v že navedenih člankih in še širši v članku v »Vjesniku u srijedu«, vendarle spor med tov. Zizkom in nekaterimi vodilnimi uslužbenci.

Eden od vzrokov zaostritve teh odnosov v Solinah je bil določen odpor, na katerega je tov. Zizek naselil že ob svojem prihodu v podjetje s strani nekaterih vodilnih ljudi. Ta odpor, ki je bil v določenih meri povzročen tudi z forsiranim tempom in sistemom dela, ki ga je zahteval oz. uvedel tov. Zizek, se je manifestiral ob raznih prilikah tudi v zaostreni obliki. Do raznih stališč, sporov in zaostritve je prihajalo zlasti ob priliki razprav o nekaterih bistvenih vprašanih podjetja, kot so bila za pr. vprašanja nagrajevanja oz. tarifnih pravilnikov, vprašanje planskih zadolžitvenih Solinskih fondov, upoštevajoč njihovo kvaliteto, vprašanje ključa delilne uvožene soli in druga. S tem v zvezi komisija ugotavlja, da glede nekaterih od teh vprašanj med vodilnimi komunisti in komunisti podjetju nasproh niso bila izkrita. Litrana enotna stališča, kot bi to moralo biti, tako da so se ti različni pogledi vlekli in se vlečejo še do danes. Ne da bi hotela dati o tem dokončno oceno, komisija vendarle ugotavlja, da stoji tov. Zizek glede vprašanj na naprednejših položajih, da pa teh svojih naprednejših stališč ni vedno uveljavljal na tisti način in v tisti obliki, kot bi to bilo najbolj primerno. On je namreč pokazal pri tem večkrat preveliko vztrajnost oz. preveliko vne-

Drobne težave

Čeprav je industrija v kamniški občini v devetih mesecih izpolnila 77 % letošnjega plana celotnega dohodka in je prav tako po predvidenem načrtu porastel tudi čisti dohodek, s tem še ni rečeno, da se nekateri kamniški kolektivi ne borijo s prejšnjimi težavami pri izpolnjevanju proizvodnih nalog.

Naj omenimo samo nekatere izmed problemov, o katerih zadnji čas delavski sveti največ razpravljajo.

Industriji pohištva manjka samo za sezonsko nabavo hlodovine okrog 120 milijonov din obratnih sredstev. Razen tega mora imeti glede na zahteve tržišča na zalogi večje količine dragih ultra plošč, tapetnega materiala itd. Vse te surovine in polizdelke večje nase velik del obratnih sredstev. Tudi ni redek primer, ko morajo imeti na zalogi večje količine drobnih pomožnih surovin in polizdelkov kot n. pr. vijakov, zakovic itd., če si hočejo zagotoviti nemoten potek proizvodnje. Tega seveda ob redni preskrbi trgovske mreže s tem materialom ne bi bilo treba.

Poseben problem predstavljajo v zadnjem času zahteve dobaviteljev surovin in polizdelkov, da plačajo naročeno blago vnaprej. S takimi pojavi se srečujejo ravno v tistih podjetjih, ki jim obratnih sredstev najbolj primanjkuje. Samo en primer. Podjetje Titan je naročilo v Železnari Štore večjo količino posebne vrste surovega železa. Železnarna je zahtevala, da Titan plača to železo vnaprej ali pa ga bo prodala drugemu kupcu, kljub temu, da podjetje omenjeno železo nujno rabi in ga pri nas izdelujejo edino v Štoreh. S podobnimi problemi se srečujejo tudi v »Stolu« pri nakupih nekaterih polizdelkov.

Problem zase predstavlja tudi naraščanje poslovnih stroškov. V tovarni »Stol« so se ti letos povečali za okoli 20 % v primerjavi z lanskim letom, kar znese približno okoli 20 milijonov dinarjev. V tem podjetju menijo,

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942. List izdaja republiški svet ZSJ za Slovenijo. Glavni in odgovorni urednik:

VINKO TRINKAUS

Urejuje uredniški odbor: Peter Dornik, Sonja Gasperšič, Milan Maver, Janez Volčič. Tehnični urednik Janez Suster

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2, pošt. predal 313-VI, telefon uredništva: 33-722 in 30-672 — Račun pri Narodni banki v Ljubljani št. 111-365 — Posamezna številka enote 20 din — Naročnina je: četletna 250, polletna 500 in letna 1000 din — List tiska CZP »Ljudska pravica« — Poština plačana v gotovini

mo v pripravljanju ljudi, ki je prehajala včasih celo v nestrpnost do njih in njihovih pogledov in je zato razumljivo, da jih je s tem, zlasti pa ljudi z določeno izobrazbo, prejel odboj, kot pa preprečeval in privlačil, in da je s tem tudi napravil vtis, kot da se sebe preceňuje. Razen tega pa je bil v svojih odnosih do posameznikov netakten in pokroviteljski. Delno je torej tudi zaradi tega prihajalo do zaostrenosti, ki so prerasčala iz povesa zaželenih in umestnih načelih vprašanih o nekem vprašanju do zaostrenosti medsebojnih osebnih odnosov. To pa je imelo določene negativne vplive tudi na delo organov samoupravljanja. Komisija sicer s to ugotovitvijo ne zanika, da je tako načelno, kot v praksi, za časa njegovega vodstva podjetje, delavsko samoupravljanje vidno napredovalo, da so se sprejeli mnogi napredni pravilniki in da se je tudi tov. Z. izšel prav tako pa tudi predsednik DS zavestno in vztrajno prizadeval, da bi organi delavske samouprave delovali čimbolje in da bi zlasti neposredni proizvajalci prišli do besede in dejanskega odločanja, čeprav je seveda tudi v tej smeri še marsikaj za izboljšati, zlasti glede pravilnosti in razumljivosti poročanja delavskemu svetu. S to ugotovitvijo želi komisija le poudariti, da bi mogla prizadevanja tov. Z. izboljšati in imeti delavske samouprave hitreje in učinkoviteje, če bi včasih skrajšali svoje obrazložitve in se odrekli preprečevanja za vsako cenno. Poleg tega smatra komisija tudi, da ni bila vedno opravičena in smotrna njegova praksa hitrega sklepanja upravnega odbora, pa četudi je v takih primerih največkrat šlo le za obveščanje TO o rezultatih potovanja v zvezi z rekonstrukcijo. Seveda pa je na drugi strani res tudi to, da so bile glede na sestav kolektiva, zlasti glede na sestav delavskega sveta, ko je v njem določeno število čisto preprosti solinarjev, širše obrazložitve tudi objektivno pogojene in potrebne v gotovih primerih pa, zlasti glede nekaterih važnejših problemov, bil v neki meri preproste in z ozirom na zelo različna sta-

da so poglavitni vzroki za to višje cene surovin in polizdelkov. Ugotavljajo tudi, da bi bili nabavni stroški surovin in pomožnega materiala lahko dosti nižji, če bi podjetja vedno lahko prevzemala blago neposredno od proizvajalcev. Zlasti gre tu za večje količine blaga. Podjetje Titan je na primer velik potrošnik raznega orodja (svetov, rezkarjev itd.). Do nedavnega so to orodje kupovali neposredno od proizvajalcev n. pr. na Ravnah na Koroškem in drugod, sedaj pa morajo to orodje kupovati prek trgovskega podjetja Metalka, seveda po znatno višjih cenah. To vpliva tudi na cene njihovih izdelkov.

Kamniški kolektivi si prizadevajo, da bi njihovi izdelki prišli še ceneje do potrošnika, zlasti do potrošnika v lastni komun. Čeprav je čudno, je vendarle res, da so morali doslej potrošniki, ki so obnem tudi proizvajalci, svoje izdelke kupovati drugod, kolikor so jih sploh dobili, ne pa v svoji komun. Zato se kolektivi te dni že dogovarjajo, da bodo v Kamniku odprli industrijsko prodajalno z več oddelki, kjer bodo prodajala svoje izdelke podjetja Stol, Svitanit, Svit, Modelit in še nekatera.

Vsekakor je treba opozoriti tudi na težave, s katerimi se pri uresničevanju novih gospodarskih ukrepov srečujejo v industriji pohištva Stol. Ta kolektiv bo kljub povečani proizvodnji in produktivnosti v letošnjem letu dosegel za okoli 200 milijonov dinarjev manjši dohodek kot lani. Lani je imelo podjetje v skladih okoli 100 milijonov sredstev, letos pa predvidevajo za to okoli 35 do 40 milijonov dinarjev. S temi sredstvi bo kolektiv le težko kril potrebe celo glede najnujnejših rekonstrukcij in modernizacije proizvodnih sredstev. Kolektiv si na vse načine prizadeva rešiti težave, ki so nastale zlasti z uvedbo nove sistema pri izvozu lesnih izdelkov. Med drugim preusmerja proizvodnjo od upognjenega na mizarsko pohištvo. Čeprav je po upognjenih stolih na zunanjem tržišču precejšnje povpraševanje, vendar so izvozni pogoji za mizarsko pohištvo ugodnejši. Ti pogoji so za podjetje vsekakor velikega gospodarskega pomena, saj izvažajo več kot 75 % vse proizvodnje.

F. S.

lišča, ki so o teh vprašanih obstojala, zlasti še, ker so nekateri vodilni tovariši v podjetju v teh razpravah pokazali prav tako preveliko trdovratnost, ki je šla vse do neupoštevanja sklepa delavskega sveta. Ne glede na zgornje ugotovitve pa je potrebno poudariti, da je pri reševanju stanovanjskega vprašanja, v pogledu strokovne izobrazbe itd., tov. Žizke pokazal veliko skrb za ljudi in polno razumevanje za vsakogar, ki je potreboval pomoč. Kot je bilo že omenjeno, pa so nekateri vodilni tovariši v Solinah, ki so tudi člani ZK, in ki so si sicer prav tako prizadevali, da bo podjetje čimboljše poslovalo in se razvijalo, šli v tej svoji akciji proti tov. Žizku, ki je — kot je bilo že povedano — imela sicer določeno prevodnost v njihovih medsebojnih odnosih, odločno predačo, tako daleč, da so pozabili ne samo na to, da so komunisti, ampak tudi na osnovna etična pravila, ki bi morala veljati v odnosih med ljudmi nasploh, kar je glavni vzrok, da se je celotna stvar toliko zaostila in zapletla. V tej svoji akciji se ti tovariši, nekateri bolj, nekateri manj, niso ustavili niti pred podikanjem neresničnih dejstev in očitnimi neresnicami, niti pred organiziranjem določenega pritiska na posamezne članke kolektiva, ki so pokazali odpor proti takšnemu ravnanju proti direktorju. Takšnih in podobnih nepravilnosti je bilo še več. Komisija pa zlasti zameri predsedniku delavskega sveta in sekretarju podjetja, njunemu sodelovanju pri že navedeni skupni kampanji, ko sta v bistvu novinarja Delavske enotnosti in vjestnika u sruđu dezinformirala in ga pustila glede nekaterih važnih vprašanj v zmoti, čeprav sta vedela, da stvari stojijo drugače. Tipičen primer v tem oziru je vprašanje že omenjenega potovanja v Brazilijo, kje nista novinarju odločno in jasno povedala, da je bil odhod v Brazilijo povsem umesten in predvsem tudi odobren od vseh organov samoupravljanja.

Značilno pri vse tem je — in to je eden od glavnih vzrokov, da je sploh prišlo do takih problemov

TRGOVINA TER JA ENAKOPRAVNOST

Menda ni gospodarske panoge, ki bi preživela toliko reorganizacij in administrativnih posegov v njeno dejavnost, kot jih je trgovina. Komaj preboli eno, že se ukvarja z drugo reorganizacijo, enkrat centralizacijo, drugič decentralizacijo. Bilo bi pričakovati, da so se tovariši, ki delajo v trgovskih podjetjih ali pa se v občinah in okrajih ukvarjajo s trgovino, iz vsega tega marsikaj naučili in da te svoje izkušnje s pridom uporabljajo pri najnovejši reorganizaciji, ki je zdaj na dnevnem redu trgovskih podjetij. Se pravi, pri prizadevanju, da bi razdrobljena sredstva, namenjena za modernizacijo trgovine, koncentrirali in jih kar najbolj preudarno uporabljali. Toda marsikdo še vedno gleda na trgovino skozi administrativna očala; zanj trgovina ni gospodarska panoga, enakopravna z drugimi panogami, pač pa nekaj posebnega. V tem je vzrok vseh napak, vseh administrativnih posegov za združevanje trgovskih podjetij (prisiljevanja in groženji), ki jih danes srečujemo v mnogih občinah.

Ni slučaj, da so na zadnjem razširjenem plenumu Republiškega odbora sindikata trgovskih, gostinskih in turističnih delavcev, ki je bil 15. decembra v Ljubljani, v glavnem govorili o združevanju trgovskih podjetij.

ZAKAJ ZDružEVANJE?

Znano je, da je trgovina doslej močno zaostajala za splošnim družbeno-ekonomskim razvojem. Hiter gospodarski napredek in naraščanje industrijske proizvodnje pa terjata, da jima trgovina sledi, kajti v nasprotnem primeru postaja ozko grlo blagovnega prometa. Nekaj podatkov: leta 1939 je bilo na Slovenskem 10.300 prodajnih obratov z 257.000 kv. metrov prodajnega prostora. Leta 1951 je bilo le 4220 prodajnih obratov. V zadnjih desetih letih se je število prodajal povečalo na 5006, ki imajo približno 220.000 kv. metra prodajne površine, torej za eno petino manj kot leta 1939.

Zmogljivosti trgovskih podjetij so zdaj znatno bolj izkoriščene kot pred leti, predvsem zaradi neprekinjenega obratovanja, racionalnejše prodajne tehnike, seveda pa tudi na škodo kakovosti prodaje. Od leta 1957 do leta 1960 se je na primer število zaposlenih v trgovini na drobno povečalo za 9 %, promet pa za 56 %. V trgovini na debelo se je v tem času zmanjšal prodajni prostor za 4 %, promet pa povečal za 60 %.

Dosedanja sredstva, porabljena za razvoj trgovine, so bila v primerjavi s sredstvi, vloženimi v druge gospodarske panoge, zelo majhna. Največ teh sredstev je bilo porabljenih za gradnjo skladišč in 38 samopostrežnic, manjši del pa za adaptacijo starih lokalov in nabavo opreme, ki se je dokaj zboljšala, čeprav še ne zadostuje sodobni tehniki prodaje.

Nov gospodarski sistem je precej izenačil pogoje ter zagotovil enakopraven položaj z ostalimi panogami. Gospodarjenje po tržnih pogojih in decentralizacija delavskega upravljanja sta postavila trgovino na nove temelje in ji dala jasnejšo perspektivo. Tem prvim korakom pa morajo slediti še popolnoma izenačeni pogoji trgovine z ostalimi gospodarskimi dejavnostmi. Trgovina naj bo gospodarska organizacija, ki mora poslovati po tržnih pogojih ter ustvarjati za lastno akumulacijo, da bo sposobna skrbeti za svoj razvoj, za lastno razširjeno reprodukcijo, modernizacijo, za urejanje življenjske ravni zaposlenih. Iz polletnih obravnav je moči razbrati, da je nov gospodarski sistem ugodno vplival na gospodarjenje v trgovskih podjetjih. Le-tom bodo letos ostala znatno večja sredstva kot v preteklih letih. Trgovina na drobno bo povečala svo-

je sklade za 90 %, trgovina na debelo pa za 140 %. Hkrati so se povečale tudi obveznosti trgovskih podjetij, saj morajo razen vlog v osnovna sredstva zagotoviti iz lastnih skladov tudi vloge v obratna sredstva in odplačevanje anuitet za kredite. Skupno je trgovina v prvem polletju letošnjega leta akumulirala kakih 5500 milijonov več sredstev; od tega odpade na sklade 3208 milijonov nasproti 1594 milijonov v prvem polletju 1960.

Ta sredstva pa so v glavnem razdrobljena med številna manjša trgovska podjetja, ki sama niso sposobna tako hitro napredovati, kot zahteva naš splošni razvoj. Male trgovine s šibko materialno osnovo, s slabo organizacijo in tehnično opremljenostjo ne morejo zadostiti potrebam sodobne prodaje. Združevanje sredstev in naporov za modernizacijo trgovine postaja življenjska nujnost. Le močno in sodobno urejena trgovska podjetja, ki bodo sama skrbela za svoj razvoj, bodo sposobna izpolniti pričakovanja proizvajalcev in potrošnikov.

SLEHERNO ADMINISTRATIVNO PREDPISOVANJE JE ŠKODLJIVO

Zdaj gre za to, kako zagotoviti tak napredek trgovine. Samo združevanje majhnih podjetij v kraju

ali občini, ni pravilna pot. Tehno-kratski in administrativni ukrepi nekaterih občin za združevanje trgovin in trgovnic, ki so plod razprav nekaj ljudi, ne pa zavestna odločitev delovnih kolektivov trgovskih podjetij, le škodujejo našim stremljenjem, povzročajo krajevni monopolizem in so tuji osnovnim načelom našega gospodarstva. Ne gre za kampanjsko združevanje trgovin, pač pa bi morali predvsem skrbeti, da bi sredstva, ki jih imamo za razvoj trgovine, uporabljali tako, da bi spodbujali koncentracijo. Torej ne gre za združitev trgovskih podjetij, takšnih kot so, pač pa za združitve naporov za modernizacijo trgovine, za ustvaritev takšnih ekonomskih pogojev, v katerih se bo vprašanje združevanja trgovine reševalo normalno na tržišču, ne pa v pisarnah, pa naj bodo občinske, okrajne ali zvezne. Ko se bo tak proces začel, ne bo več vprašanja, ali naj se nek kolektiv pridruži ali ne. Odpadle bi številne jalove razprave s poslovdodji in direktorji, kajti kolektivi bi kaj kmalu spoznali, da imajo samo dve možnosti: ali naj se vključijo v splošno prizadevanje za napredek trgovine, ali pa zaprejo »štacuno«.

Pri tem ima zelo pomembno vlogo tudi občina. Znano je, da je doslej malo ljudskih odborov vlagalo svoja sredstva (pravzaprav vračalo sredstva, ki jih trgovina daje njihovim sklantom) za razvoj trgovine. Teh sredstev ni malo. Podatki nam govorijo, da komuna nima od nobene gospodarske organizacije toliko neposrednih koristi, kot prav od trgovine. Zdaj pa, namesto da bi se ljudski odbori potrudili, da bi vsaj del teh sredstev vrnilo trgovini, marsikje predvsem razmišljajo, kako bi vsa bremena za razvoj trgovine prenesli na delovne kolektive, češ ko bomo združili vsa podjetja v komun, bomo imeli eno samo močno podjetje in le-to bo moralo samo skrbeti za svoj razvoj. Dogaja se, da delovni kolektivi trgovskih podjetij bolj razumejo, kaj je treba storiti za napredek trgovine, kot pa razni odgovorni uradniki občinskih ljudskih odborov. V Vranj-

skem je na primer kolektiv tamkajšnjega trgovskega podjetja ugotovil, da bi lahko boljše poslovalo, če bi se priključil večjemu trgovskemu podjetju v Celju, torej podjetju, ki ima sedež v drugi občini. Kaj hujšega! Poklicali so jih na občino in jim povedali, da zbor proizvajalcev ne bo odobril takšne priključitve, da jim bodo odpovedali lokale itd. Podobnih primerov je več. Gre pa tudi za pojave, ko nekatera detajlistična podjetja, ki so doslej dobro gospodarila, povečevala promet, uveljavljala dosledno samoupravljanje in se organsko razvijala, silijo, da se morajo združiti z grosistom, ki ne dosegata rentabilnosti in ekonomske moči detajlističnega podjetja.

Vsako administrativno odredanje, kakšna naj bo organizacija trgovine v občini, okraju ali celo v zvezi, je škodljivo. Zavzemati se je treba za organsko rast močnih podjetij, nikakor pa ni moč podpirati predlogov, da bi združevali trgovino neodvisno od razmer na posameznih področjih. V današnjih pogojih se je mogoče zavzemati le za postopen razvoj močnih trgovskih podjetij, za proces, ki se je že začel in ki bi ga z administrativnim predpisovanjem, kakšna naj bo organizacija trgovine na določenem področju, samo zavirali.

Pri vsem tem pa nikakor ne bi smeli pozabiti, da je treba hkrati krepiti neposredno upravljanje zaposlenih, da je treba še nadalje in še bolj kot doslej skrbeti za rast ekonomskih enot in novih samoupravnih organov. Ponekod so namreč zadnje čase, ko toliko govorijo o združevanju, čisto požabili na samoupravljanje, namesto, da bi prav zdaj, ko gre za takšne pomembne odločitve, toliko bolj skrbeli za uveljavljanje neposrednega odločanja trgovskih delavcev. Kajti, veliko trgovsko podjetje nam bo več škodovalo kot koristilo, če v njem ne bo dosledno uveljavljeno delavsko samoupravljanje. J. V.

EKONOMSKE ENOTE V PODJETJU VELETKANINA MARIBOR

»Zakaj bi iskali, če imamo sami?«

Kratek obisk v mariborskem grosističnem trgovskem podjetju VELETKANINA. Pogosto pripovedujejo zgodbo o godoku, ki se jim je zgodil letos poleti, prav takrat ko so začeli delati ekonomske enote.

V ekonomski enoti, ki skrbi za nakup in prodajo konfekcije in pletenin, je vodja enote odpovedal službo. Brez njega niso mogli biti, pa je uprava podjetja odločila po starem: poiskali ga bomo z razpisom v časopisu. Toda — ne. Za zadevo je izvedela prizadeta ekonomska enota. Sklicali so sestanek in po razpravi sklenili: upravi podjetja in centralnemu delavskemu svetu je treba sporočiti, naj ne iščejo nove moči. Vodjo enote imamo sami, zaupamo vanj; vemo, da je (tovarišica) pridna, vestna in sposobna.

Njihova volja je obveljala. Eden prvih primerov ukrepanja ekonomskih enot v VELETKANINI, ki so pomagali omajati, čeprav še ne docela ovreči dvome v smisel decentralizacije samoupravljanja in odločanja.

Sicer je treba povedati, da v tem podjetju glede decentralizacije samoupravljanja in odločanja doslej niso storili nič takega, da bi bilo tudi za druge kolektive kaj bistveno novega. So pa zato sebi, zase, poskrbeli za obilje novosti, za pot, na kateri že zbirajo izkušnje.

Pa vendar — tisto, kar povedo, kar tudi dokažejo, ni ravno malo za — začetek.

Na kratko: z obema pravilnikoma (o delitvi CD in OD) je centralni delavski svet predpisal osnovna merila za razdelitev sredstev. V podjetju so osnovali 3 ekonomske enote — vsako skladišče zase. Za upravo podjetja (vključuje upravno, komercialno in računovodsko službo, ekspedit in transport) ekonomske enote sorazmerno prispevajo za stroške poslovanja in za osebne dohodke. Zato pa je na ekonomske enote »razbit« operativni načrt podjetja — realizacija, dohodek, čisti dohodek in razdelitev na sklade, stroški itd. — Vse to se ločeno ugotavlja po enotah, vendar ima za letos podjetje še skupno »blagajno«. Sveti enot imajo za zdaj prvi »prvi delitvi« in uporabi sredstev skladov zgolj posvetovalni glas.

Nekoliko drugače je pri razdeljevanju osebnih dohodkov.

Glede na sistemizirano število zaposlenih je centralni delavski svet razdelil med enote sklad osebnih dohodkov. Za razdeljevanje osebnih dohodkov uporabljajo točkovni sistem (razpon 1:3,33). Vrednost točke se spreminja vsak mesec, pač po tem, kako sta dosežena promet in dohodek podjetja, kakšen je koeficient obračanja, kakšni so stroški in kolikšen čisti dohodek in kolikšen je — glede na gornje elemente — sklad osebnih dohodkov v vsaki enoti. In še — manj je zaposlenih, več je vredna točka, oziroma obratno.

Omenili smo, kako je ena ekonomskih enot sama izbrala novega vodjo. Istočasno je predlagala novo točkovanje za nekatera delovna mesta, ker se je pokazalo, da so bila nesorazmerno ocenjena. Potem: ker je zaslužek vsakega posameznika odvisen predvsem od čimboljšega poslovanja njegove enote, v končni posledici pa tudi celotnega podjetja, se je kolektiv zagnal v delo. Planirani stroški še zdaleč ne bodo doseženi, koeficient obračanja, predviden s 7,5, je bil do konca oktobra dosežen z 8,13. In naposled tisto, kar najbolj zgovorno priča o prizadevanju tega 80-članskega kolektiva: za letos so predvideli 3,8 milijar-

de dinarjev prometa. To bodo tudi dosegli, čeprav so zavoljo znižanja cen in opustitve prodaje nekaterih vrst konfekcije za milijardo dinarjev na slabšem!

To, kar omenjamo, so le nekateri rezultati niti ne polletnega dela ekonomskih, bolj povedano obračunskih enot v VELETKANINI, ki so pravzaprav še vedno brez dejanskih pristojnosti. Toliko je dal in toliko pomeni za to podjetje prvi korak v decentralizaciji upravljanja in odločanja.

Zdaj razmišljajo o nadaljnji poti. V podjetju je že izobesen pravilnik o upravljanju in poslovanju ekonomskih enot. Z njim je predvideno, da te enote — poslej bodo res ekonomske — gospodarijo in samostojno odločajo praktično o vseh zadevah. Skupaj s centralnim delavskim svetom bodo odločale zgolj še o planu in perspektivni politiki podjetja ter o uporabi sredstev rezervnega sklada podjetja in sklada skupne porabe. V zvezi s tem na primer predračunska enota »uprava« razmišlja, da bo treba še bolj decentralizirati razdeljevanje osebnih dohodkov s tem, da bodo ustanovili več obračunskih enot. V vseh enotah pa iščejo odgovor na vprašanje, kako od sedanjega nagrajevanja po kolektivnem uspehu preiti na pravično nagrajevanje dela vsakega posameznika. Nagrade, oziroma premije iz rezervnega sklada osebnih dohodkov (2 % od celotnega zneska ustvarjenih osebnih dohodkov), ki jih lahko dobe posamezniki (saldokoniisti za zniževanje dni vezave terjatve, šoferji, za prihranek na gumah, potem dodatek za stalnost itd.) so namreč po mnenju kolektiva upravičene, vendar premajhna spodbuda še za večjo prizadevanost slehernega posameznika.

Ob vsem tem pa povedo, da si še ne upajo pritrilno odgovoriti na vprašanje, ali so že prek najhujšega, ali je začetek za njimi!

Res, zavidanja vredna skromnost pa tudi znak resnosti in zrelosti tega kolektiva.

-mG

ZAKON JE ZAKON

Zaplet te zgodbe — če že sploh lahko tako rečemo — sega tja nekam v proo polletje. Zato bo morda kdo rekel, češ, kaj pa pogrevate stare stvari. Vendar v tem primeru le ni čisto tako. Razplet namreč — če sploh lahko govorimo o njem — šele pride na koncu letošnjega leta, natančno na 30. decembra.

Toliko za uvod, zdaj pa k stvari! Upravni odbor Solskih delavnic ljubljanskih tehniških šol je tam nekje ob koncu prejšnjega četrtletja zaprosil ustanovitelja, naj poveča odobreno dotacijo, kajti vsi njihovi izračuni so kazali, da bodo dodeljena sredstva zadoščala samo do oktobra. Tako približno je bilo zapisano v njegovi prošnji.

Ustanovitelj pa se je hotel najprej prepričati o upravičenosti te prošnje in je poslal v Solske delavnice posebno komisijo. Pregledala je finančno poslovanje in napisala med drugim v poročilo in priporočilo ustanovitelju:

... »Komisija je skupno z upravo zavoda ugotovila potrebna sredstva za redno poslovanje, in sicer za osebne izdatke v letu 1961 — v čemer pa niso zajete potrebne nove namestitve in morebitne novoletne nagrade — 48 milijonov dinarjev in za materialne izdatke 23.200.000 dinarjev, kolikor bodo znašali predvideni lastni dohodki delavnic.



Komisija smatra, da je primerno vse lastne dohodke prepustiti zavodu za kritje materialnih izdatkov, da bi s tem stimulirali zavod pri iskanju večjih dohodkov, čeprav so v preteklih letih lastni dohodki presegali materialne izdatke.

In ob koncu komisija še pripominja: »Iz navedenih razlogov komisija priporoča Svetu za šolstvo, da skuša povečati dotacijo delavnicam tehniških šol za leto 1961 na 48 milijonov dinarjev. Komisija pa pripominja, da ima zavod znatne rezerve še v obratnih sredstvih, in to v dolžnikih per 31. XII. 1960 4.800.000 dinarjev, v drobnem inventarju 6.905.000 dinarjev, v surovinah in ostalem materialu na zalogi 5.944.000 dinarjev, v sredstvih v banki iz leta 1960 3.605.000 dinarjev. Skupna obratna sredstva ca. 20 milijonov dinarjev znatno presegajo potrebe zavoda in bi z znižanjem teh sredstev lahko zavod kril primanjkljaj pri rednih stroških.

Ob koncu tega poročila se podpis komisije. A vse kaže, da se je komisiji pri podpisovanju strahansko mudilo, kako bi sicer prežela celo vrsto stvari:

Zakon o finansiranju šolstva pravi, da je ustanovitelj dolžan zagotoviti ustanovi sredstva za njeno osnovno dejavnost, kar pa je nekaj več kot samo sredstva za osebne dohodke. Zato tudi ne more biti nobena usluga Solskim delavnicam, če se komisiji in morda tudi ustanovitelju zdi »primerno vse lastne dohodke prepustiti zavodu za kritje materialnih izdatkov«. Tudi s tistim o drobnem inventarju ni mogoče v nobenem primeru soglašati. Ta drobn inventar so namreč prepotrebna učila, orodja, ki ga potrebujejo pri pouku v delavnicah. A prodajati to — menda res ni potrebno še posebej pripovedovati, da bi bilo več kot ne-spametno.

Za tiste tri milijone in pol, kolikor jih imajo Solske delavnice v banki, pa je edina sreča, da so tam. Z njimi bo namreč lahko računovodja ob koncu decembra izplačal osebje, kajti ustanovitelj ni v letošnjem letu v svoji dotaciji zagotovil niti oseh sredstev za osebne izdatke. Primanjkljaj pri rednih stroških bo tako sicer poravnana iz čistega dohodka ustanove, a to bo pomenilo, da bodo stroji v delavnicah še naprej muzealije.

Res škoda, da Zakon o finansiranju šolstva še ne velja za vse!

H KRONIKI TEDNA JE PRISPEVAL:
OLO Ljubljana — B. SAMARIN

Tedenske informacije občinskega sindikalnega sveta okrajnemu svetu Zveze sindikatov, 16. nov. 1961:

»V akcijo za izdelavo pravilnikov o delitvi čistega in osebnega dohodka v gospodarskih organizacijah se je aktivno vključil tudi zbor proizvajalcev občinskega ljudskega odbora, ki je na dveh svojih sejah odločno nastopil proti nepravilnostim pri delitvi osebnih dohodkov in se postavil na stališče, da je treba te anomalije energično odpraviti.

Iz zapisnika prve seje zbora proizvajalcev:

Predsednik: »Prehajam na deveto in obenem zadnjo točko dnevnega reda:

Delitev dohodka v gospodarskih organizacijah s posebnim ozirom na delitev osebnih dohodkov in na nesorazmerja, ki nastajajo v tej zvezi. Predajam besedo tovarišu...

Referent pojasni, da je od 38 gospodarskih organizacij, ki morajo imeti pravilnike o delitvi dohodka, le-te sprejelo 12. V šestih gospodarskih organizacijah so pravilnike že sestavili in zdaj razpravljajo o njih, v ostalih pa so šele na začetku poti.

»Pri sestavljanju pravilnikov se pojavljajo naslednji problemi:

— počasnost, ki je posledica neodgovornosti in nepoznavanja bistva notranje delitve ali pa spekulativnih teženj,

— nesodelovanje širokega kroga proizvajalcev s komisijami za izdelavo pravilnikov,

— nesorazmerja med najvišjimi in najnižjimi osebnimi dohodki, ki povzročajo negotovanje v delovnih kolektivih in kalijo notranje odnose ter so politično in gospodarsko škodljiva.

Hotel bi opozoriti prav na ta zadnji problem in zdi se mi, da bi mu morali v razpravi posvetiti največ pozornosti.

V razpravi so sodelovali:

Direktor tovarne klobukov: »Problemi, ki jih je nakazal tovariš predgovornik, so res pereči in zadnji čas je, da se o njih odkrito pogovorimo. Iz časopisov in radijskih poročil je razvidno, da so nesorazmerja v prejemkih tako velika — seveda ne povsod — da jih je nujno treba odpraviti ter zagotoviti normalno rast prejemkov, ki naj bodo odvisni od proizvodnosti dela.

Tehnični direktor tovarne klobukov:

»Strinjam se s tovarišem predgovornikom in predlagam, da se vsi zavzamemo za ureditev tega vprašanja ter pri tem upoštevamo socialistične moralne norme, na katerih naj temelji naše nagajevanje.

Sekretar podjetja za izdelavo rokavic:

»Zadnji čas je, da odkrito spregovorimo o tem tako pomembnem vprašanju, ki nas že dolgo teži, pa zanj nismo našli ustrezne rešitve.

Direktor računsko-gospodarskega sektorja tovarne dežnikov:

»Zato, ker je to vprašanje tako važno, predlagam, da zbor proizvajalcev priporoči vsem

gospodarskim organizacijam, naj mu posvetijo ustrezno pozornost.

Zbor proizvajalcev sprejme naslednje priporočilo:

»Ker se v zadnjem času pojavljajo razne anomalije pri delitvi osebnih dohodkov, pri-

mi smo že pred mesecem dni govorili o tem problemu ter sprejeli ustrezne zaključke. Zdi se mi, da z ozirom na budnost, ki smo jo pravočasno pokazali, ne bi bilo treba sprejemati kakšnih novih zaključkov. Predlagam pa, da bi sprejeli resolucijo, s katero bi opozo-

stala v zvezi s prevelikimi nesorazmerji pri izplačevanju osebnih dohodkov, in sodi, da je s svojim priporočilom, sprejetim na zadnji seji, pravočasno pozval vse gospodarske organizacije na budnost ter svetuje vsem zainteresiranim, naj njegovo opozorilo vzamejo na znanje.

Za resolucijo so glasovali vsi navzoči.

Iz tedenske informacije občinskega sindikalnega sveta okrajnemu svetu Zveze sindikatov, dne 16. decembra 1961:

»Kar zadeva anomalije pri delitvi osebnih dohodkov, smo po temeljiti analizi ugotovili, da je nekaj vodilnih tovarišev neposredno prizadetih. Med njimi so: direktor tovarne klobukov, ki je dobival v zadnjem tromesečju povprečno po 108 tisoč dinarjev na mesec... tehnični direktor tovarne klobukov s 97.000 dinarji... sekretar podjetja za izdelovanje rokavic s 102.500 dinarji... direktor računsko-gospodarskega sektorja tovarne dežnikov s 93.000 dinarji...

Prosimo vas, da nam sporočite, kaj naj konkretno storimo z zgoraj navedenimi primeri.

BUDNOST

poročamo gospodarskim organizacijam, da budno spremljajo rast prejemkov s posebnim ozirom na razlike med najnižjimi in najvišjimi.

Iz zapisnika II. seje zbora proizvajalcev:

Referent:

»Naši najvišji forumi so v zadnjem času posvetili precejšnjo pozornost delitvi osebnega dohodka v gospodarskih organizacijah in opozorili na nekatera nesorazmerja in anomalije.

rili gospodarske organizacije na priporočilo naše zadnje seje.

Direktor tovarne klobukov, tehnični direktor tovarne klobukov, sekretar podjetja za izdelovanje rokavic in direktor računsko-gospodarskega sektorja tovarne dežnikov podprejo predlog predgovornika in zbor proizvajalcev sprejme naslednjo resolucijo:

»Na svoji seji (dne tega in tega) je naš zbor temeljito analiziral situacijo, ki je na-

Med uradno pošto, ki jo je jutraj našel na pisalni mizi, je bilo pismo z žigom občinskega ljudskega odbora naslovljeno nanj.

»Končno,« je zamrmral. Ze dalj časa ga je pričakoval in nestrpno iskal med novimi dopisi.

V pismu je bilo kratko, uradno vabilo: Zglasite se tega in tega dne pri načelniku oddelka. Cemu, ni pisalo.

Nasmehnil se je načelnikovi obzirnosti. Najbrž mu je hotel za nekaj dni prihraniti klofuto, ki jo je pravzaprav že dobil. Vse, kar še pride, bo samo registracija udarca, ki so mu ga dali njegovi ljudje.

Bila je dolga, mučna seja delavskega sveta na kateri so mu delavci prali glavo in mu nazadnje rekli, naj gre.

»...včasih smo te imeli radi. Ti si spraviš podjetje skupaj, ti si našel prostore in zbral delavce, hvala ti smo ti za to. Zdaj pa, sam veš, si popustil. Tvoje nekdajše zasluge nas ne morejo rešiti pred polomom...«

Počasi in utrujeno mu je pogled drsel čez vitrino s skrbno zloženimi uradnimi listi na stojalo za rože. Fikus mu je pred leti prinesla prejšnja tajnica za rojstni dan. S seboj ga vzamem, je pomislil. Edino, kar smem vzeti s seboj, je darilo mrtve tajnice.

Včasih bi bil ob tej misli razbijal, preklinjal, pošiljal k vragu vsakogar, ki bi mu prišel blizu. Zdaj pa sedi za mizo kakor prazen nahrbtnik, ki se ohlapno poveša čez pleča.

»Ekonomika ne pozna sentimentalnosti,« so mu rekli na seji, »zabredli smo v takšno težavo da nam drugega ne kaže, ko da poiščemo novega človeka... Zadnja leta nisi nič napravil za razvoj podjetja. Nikamor se nismo premaknili...«

Poskušal se je braniti. Resnico je razsekal na koščke in svojim sodnikom postregel samo s tistimi, ki so govorili njemu v prid. Njegova obramba so bili očitki, klavni očitki. Toda zdaj je prepreno, da bi karkoli popravil. V rokah ima vabilo na občinski ljudski odbor, kjer mu bodo povedali, naj na željo kolektiva pošle drugo službo. Pred samim seboj in pred ljudmi ga je sram tistega, kar je govoril na seji.

»Tokrat, ko sem dovolil, da ste hodili leto za letom na raz-

čun podjetja letovat, sem bil dober, kajne? Zdaj me ne marate več, ker se je to nehalo. Za opremo in stroje bi lahko porabil denar, pa ste pritiskali name, dokler nisem popustil... Če se podjetje ni razvilo, je prav tako vaša kot moja krivda. Razen tega, ko ga niso prizadeli novi gospodarski predpisi? Vprašajte v drugih obrtnih podjetjih.

Ni lagal, to ne. Toda če bi bil sam bolj mislil naprej, ne bi bil dovolil, da bi denar razsipali za brezplačno letovanje. Upravičeno so mu oponesli, da ni preudaren in gospodaren. Njemu samemu je godilo, da je hodil z družino zastoj k morju, dokler je šlo. In žalovo izgovarjanje na gospodarske

predpise! Če bi res skrbel za delo, bi bilo drugače. Toda postal je gospod. GOSPOD UPRAVNIK, ki je prihajal ob desetih v pisarno, na hitro preletel službeno pošto, poklical k sebi mojstra ali računovodkinjo, prikimal njihovim poročilom in gledal, da so drugi delali namesto njega. Sam pa je dremal na majavem vozu, prepričan, da ima zaradi svojih nekdajših zaslug pravico do počitka... Modra ovojnica z žigom občinskega ljudskega odbora je še vedno ležala na pisalni mizi. Počasi jo je stlačil v žep in polotil se ga je nerazumljiv mir, kakor bi se z obojnico končala negotovost, ki ga je od zadnjega zasedanja delavskega sveta hromila in spravljala v malodušje.

Znova je treba začeti, si je rekel. In drugače, čisto drugače. Če bo še zmogel. Pred petnajstimi leti, ko je organiziral to podjetje, je bil še mlad in poln neukrotljive želje po ustvarjalnosti. Zdaj pa...

Stopil je k oknu in se zagledal proti delavnicam. Novi vajenec je nesel čez dvorišče vrečo žime in si poživljal. Med vrati se je prikazal pomočnik in mu nekaj namrščen rekel. Nemara ga je oštel, ker se je v skladišču zaklepetal, zakaj tant je kakor podlasc smuknil mimo njega in izgubil v delavnico. Ne pomočnik ne vajenec nista mislila na to, da se on, njihov upravnik, poslavlja.

Stal je ob oknu in spodnja deljost mu je drhtela. Roka v žepu, kamor je bil spravljen modro vojniko, se mu je stisnila v pest.

Bilo je nemo, boleče slovo od nečesa, kar je postalo sestavni del njegovega življenja in kar zdaj po lastni krivdi izgublja.

MARIOLA KOBAL

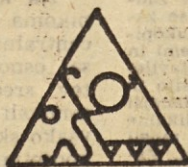
SLOVO

KAKO PREPREČITE NESREČO

VSI, KI SO DOLŽNI SKRBETI ZA VARNOST PRI DELU, NAJ SE ČIMPREJ SEZNANJO Z DELOVANJEM

SUHE VAROVALKE

KI JE NOVI IZDELEK



IFA INDUSTRIJA FINOMEHANIČNIH APARATOV
CELJE — YUGOSLAVIA

TO ZASČITNO SREDSTVO LAHKO NABAVITE PRI VSEH GROSISTIČNIH IN DETAJLISTIČNIH PODJETJIH, POSEBEJ PA SE PRI

KOVINOTEHNA Celje, Mariborska cesta 17
METALKA Ljubljana, Titova 24
JEKLOTEHNA Maribor, Partizanska 34

EKSPLOZIJE JEKLENK, NAPOLNJENE S KISIKOM IN ACETILENOM, SO POVZROČILE GOSPODARSKIM ORGANIZACIJAM ŽE VEČKRAT PO VEČ MILIJONOV DINARJEV SKODE, RAZEN TEGA PA TERJALE TUDI NEKAJ ŽIVLJENJ DELAVCEV. DO TAKSNIH IN PODOBNIH NESREČ PRIDE NAJVEČKRAT ZARADI POVRATNEGA UDARA PLAMENA V JEKLENKO.

VSE TE NESREČE LAHKO PREPREČITE S SUHO VAROVALKO

MLEKO NA TEHTNICI

Ali bomo tudi drugo leto kupovali mleko po letošnjih cenah — je vprašanje, ki v enaki meri zanima proizvajalce in potrošnike.

Prvi niso zadovoljni, ker sodijo, da je prepoceni. Drugi pa prav tako, ker mislijo, da je že sedaj predrago.

Pristojni zvezni organi te dni napovedujejo:

— zvišanje cene mleka, do česar bo vsekakor prišlo, ne bo pa prizadelo potrošnika.

— V prihodnjem letu spet — regresiranje. Polovico regresa naj bi prispevala komuna, drugo polovico federacija.

— Tako bi zagotovili ne samo večjo proizvodnjo, marveč tudi sedanjo raven potrošnje mleka v mestih in industrijskih središčih po sedanjih cenah.

Ob tej rešitvi se vendar zastavlja najmanj dvoje vprašanj:

— Kako dolgo bo še mlekarstva proizvodnja nerentabilna in kaj vse pravzaprav vpliva na njeno izgubo?

— Ali je takšna oblika regresiranja res edino najboljša in trajna rešitev za zmanjšanje proizvodnih stroškov?

KOLIČINSKA PROIZVODNJA NARASČA...

Družbena kmetijska gospodarstva (posestva, kmetijske delovne zadruge, splošne kmetijske zadruge in ekonomije), so poslale (v merilu vse države) na trg 1957. leta 118.772.000 litrov mleka. Občutnejši porast proizvodnje je bil leta 1959 z 220.241.000 litri in še večji lani z 237.773.000 litri. S tega vidika (količinskega) torej industrijska proizvodnja mleka uspešno izpolnjuje zastavljene naloge. Mleka je dovolj, kmetijski proizvajalci včasih celo trde, da preveč, da ga ne morejo prodati, niti mleka niti mlečnih proizvodov. To trditev seveda velja proučiti še z druge strani. Toda to pozneje.

Zal je povsem drugače s produktivnostjo industrijske proizvodnje mleka in z njeno rentabilnostjo.

Rentabilnost mlekarstva proizvodnje je odvisna od mlečnosti, to je — koliko litrov mleka daje krava — in kakšni so proizvodni stroški, to je količina lastna cena za liter. Na tem področju pa opažamo povsem obraten pojav.

... PROIZVODNOST — MLEČNOST — UPADA

Lani, ko je bila dosežena največja proizvodnja mleka (v primerjavi zadnjih štirih let) je bila mlečnost — najnižja. Na družbenem sektorju kmetijstva so letno namolzi od ene krave povprečno 2103 litre mleka (1957. leta 2297, leto nato 2386 in 1958. leta 2224 litrov). Te ugotovitve so še bolj zaskrbljujoče, če primerjamo število krav in brejnih telic na posestvih, recimo samo v letu 1959 in 1960, in količino mleka, ki naj bi ga dobili s temi »novimi investicijskimi vlogami.« Družbeni sektor kmetijstva je imel 1959. leta 147.734 in lani 198.057 krav in brejnih telic. Primerjava med številom dokupljenih glav (50.323) in koloženo namolženega mleka (53.532 l) pove, da je družbeni sektor kmetijstva pridobil od vsake nove glave v tem enoletnem razdobju nanjo nekaj več kot liter mleka. Boj za število repov, ne pa hkrati tudi boj za večjo produktivnost — mlečnost, — je eden od vzrokov za manjšo rentabilnost mlekarstva proizvodnje.

Krivično bi bilo, če družbenemu sektorju kmetijstva ne bi priznali zasluga za porast mlečnosti. Leta 1956 so pri nas kmetovalci namolzi od ene krave 1062 litrov. Lani, v merilu vse države 2218 litrov in pri nas na družbenih posestvih Slovenije 2240 litrov. V primerjavi z mlečnostjo v tem času je to vsekakor precejšen porast, z mlečnostjo, ki jo dosegajo recimo v Egiptu (618 litrov), Pakistanu (730 litrov) itd., je to izrazit skok. Toda v primerjavi s povprečno mlečnostjo, doseženo leta 1959 v Holandiji (3890 litrov), Belgiji (3760 litrov), Danski (3420 litrov), Švici (3150 litrov) itd., pri nas recimo samo na teh posestvih precej, precej zaostajamo in smo le za malenkost na boljšem kot v Italiji (2150 litrov).

Doseči večjo rentabilnost mlekarstva proizvodnje pri nas pomeni, doseči večjo mlečnost. Tako bi se sedanji proizvodni stroški porazdelili na več litrov mleka in s tem bi se znižala lastna cena. Posledice sedanje nerentabilnosti napovedujejo namreč še večjo škodo (in s tem



Pred dvema, tremi leti, so Ljubljancani pili mleko, ki so ga namolzi v Pomurju, na Tolminkem in v drugih oddaljenih krajih. Danes pa ga dobivajo večji del iz bližnje okolice — z novih družbenih kmetijskih posestev

večjo nerentabilnost in višjo ceno tega proizvoda), kajti zaradi nje se že pojavljajo težnje:

● da nekatera kmetijska gospodarstva teže k zmanjšanju števila molznic (težnje v Pomurju);

● da zmanjšujejo osnovo za podmladek;

● ne izkoriščajo že odobrenih kreditov za gradnjo hlevov in nakup živine (težnje v Pomurju in verjetno tudi drugod). Vsekakor pa posvečajo premalo pozornosti vsem tistim činiteljem, ki bi vplivali na večjo mlečnost in hkrati s tem na večjo rentabilnost.

Na tem področju kmetijstva, torej gre za začetek novih pojavov, ki jih velja v vsakem primeru preprečevati, seveda z ustreznimi ekonomskimi in ne administrativnimi ukrepi.

Nerentabilnost mlekarstva proizvodnje prihaja do izraza ob proizvodni lastni ceni in prodajni ceni posestva za liter mleka. Iz statističnih podatkov je moči razbrati, da je znašala povprečna proizvodna lastna cena za liter mleka na družbenem sektorju kmetijstva lani 42,78 dinarjev (v Sloveniji 37,54) in povprečna prodajna cena posestva za liter 30,28 dinarjev (v Sloveniji 31,11). To so seveda povprečne lastne proizvodne in prodajne cene posestev. Na posameznih posestvih pa je bistveno drugače. To trditev podprimo z nekaterimi podatki, ki jih je zbral Zavod za ekonomiko kmetijstva Slovenije ob tem, ko je anketiral proizvodnjo mleka na 11 kmetijskih obratih od maja do septembra letos (na njih rede skupno 2208 krav ali približno 12% vseh krav-molznic v družbenem sektorju Slovenije).

Razčlenitev ankete kaže, da je na omenjenih kmetijskih obratih povprečna dnevna proizvodnja 7,1 liter na glavo, povprečna lastna proizvodna cena 47,5 dinarjev in povprečna prodajna cena posestva 39,1 dinar za liter mleka. Samo eden od anketiranih obratov je imel v omenjenem obdobju dohodek od mlekarstva proizvodnje, vsi drugi so delali z izgubo (v povprečju za 11,632 dinarjev na glavo).

Vzroki za nerentabilnost mlekarstva proizvodnje so po razčlenitvi ankete na teh obratih (tako je verjetno tudi drugod) med drugim tile:

— v še nedognani, nepravilni in predragi prehrani.

Kljub temu, da zavzame krma v strukturi potrošnje relativno nizek odstotek, so stroški prehrane, zlasti v primerja-

vi z mlečnostjo previsoki. Redko katero posestvo si »privošči izdatek« za laboratorijsko raziskavo, kakšne je vrednost sena, silaže, v kolikšnih količinah naj jo poklada, da bo doseglo potrebno mlečnost itd. Primerjave med posestvi opozarjajo, da so ponekod porabili na glavo 0,9 kg koncentratov, drugje 2,9 kg, neke 2 in pol krat več škrobnih vrednosti, čeprav je proizvodnost mlekaric izredno nizka, recimo samo 3,5 litra dnevno. Nepravilno razmerje v porabi koncentratov lahko v ve-

vinorejo niso vsklajene; premajhna je bila usmeritev na pridelovanje krmskih rastlin in sploh povečanja krmske osnove.

— V pomanjkanju mehanizacije, bolje rečeno, primitivnosti v moderni industrijski proizvodnji.

V sicer dokaj sodobnih hlevih se srečujemo naravnost z najbolj zaostalo kmečko primitivnostjo. Od vseh anketiranih posestev je le v dveh odprtih hlevih vpeljana strojna molža, v vseh ostalih pa molžejo ročno. Odvoz gnoja, dovoz stelje, krme

Na anketiranih posestvih znašajo posredni stroški v povprečju vseh stroškov 12,3%, oziroma povprečno 6 dinarjev na liter mleka. Posredni stroški (upravno prodajna režija itd) so na kravo zelo različni, in sicer od 3200 do 14.000 dinarjev, oziroma na liter mleka od 3,5 do 12 dinarjev.

To so subjektivne slabosti, ki vplivajo na visoke proizvodne stroške in marsikaj od tega bi lahko na družbenih kmetijskih posestvih zboljšali in tako vplivali na nižjo proizvodno lastno ceno. Temu pa se pridružujejo še objektivne okoliščine, ki prispevajo svoj delež k manjši rentabilnosti mlekarstva in sploh kmetijske proizvodnje.

ANUITETE OBREMENIJO LITER MLEKA TUDI S 14 DINARJI

Skoraj vsa kmetijska posestva morajo odplačevati precejšnje anuitete za investicijske kredite. Ti so v glavnem kratko in srednjeročni. Jasno je, da traja hlev dlje kot deset let in njegova oprema prav tako. Toda kmetijska gospodarstva morajo odplačevati kredite za to in za nakup živine, kot pravijo recimo v Pomurju, povprečno v štirih letih. Te anuitete obremenjujejo polno lastno ceno za liter mleka z 8 do 14 dinarji. Ker prodajajo recimo v tem kraju kolektivni mleko po 34 do 36 dinarjev, subvencionirajo že sami liter mleka s 4 do 6 dinarji iz drugih dejavnosti. Zaradi tega je razumljivo, da nastajajo v ekonomskih enotah (ne samo v teh krajih, verjetno tudi kje drugje) težnje, zmanjšati mlekarstvo proizvodnjo in hkrati seveda tudi zdrava razmišljanja, kaj vse zmanjšuje njeno donosnost.

Kot vidimo, sedanja industrijska proizvodnja mleka sicer zalaga trg z velikimi, bolje rečeno, zadostnimi količinami, toda sporna je cena takšne proizvodnje. Ob tem se postavlja vprašanje, ali je najugodnejša in trajna rešitev za to, da bo mlekarstva proizvodnja rentabilna, mleko regresirati.

REGRES ALI DAJŠI ODPLAČILNI ROK ZA KREDITE?

Regres, pa naj bo v takšni ali drugačni obliki, za ta ali oni proizvod, zmanjšuje prizadevanje kolektivov, da bi dosegli rentabilnost v svoji proizvodnji. Regresiranje je administrativna oblika reševanja kmetijske proizvodnje, prav tako kot dotacija. Zdi se, da bi morali tako na tem kot na vseh drugih področjih vse bolj uveljavljati ekonomske ukrepe. Zato je bolj sprejemljiva misel, ki so jo izrekli proizvajalci v Pomurju, da bi veljalo za rentabilnost mlekarstva proizvodnje ubrati drugo pot. Ta naj bi temeljila na ekonomski podlagi, in sicer v tem, da bi družbena skupnost podaljšala odplačilne roke za investicijske kredite ter bi tako čim manj ohranili iluzijo pri proizvajalcih, da bodo kar naprej dobivali regres s tega ali onega »foruma«. To bi med drugim hitreje usmerilo kmetijske proizvajalce k odpravljanju tistih subjektivnih slabosti, ki zvišujejo lastno proizvodno ceno mleka in s tem povečujejo oziroma ohranjajo nerentabilnost mlekarstva proizvodnje.

PETER DORNIK



Ročno moljenje ni redkost na naših sodobnih družbenih kmetijskih posestvih

liki meri vpliva na podražitev prehrane. Na pocenitev lahko vplivajo koncentri samo na tistih posestvih, kjer imajo svoje mešalce. V Beltincih jih stane n. pr. mešanje močnih krmil samo dinar za kilogram. Doma zmešana krmila jih stanejo le okoli 40 dinarjev kilogram, če pa bi jih kupili, bi jih stalo krmilo okoli 90 dinarjev.

Značilno je, da imajo največ izgub prav tista posestva, ki so v zadnjih letih največ investirala, posebno investirala v živinorejo. Investicijske vloge v ži-

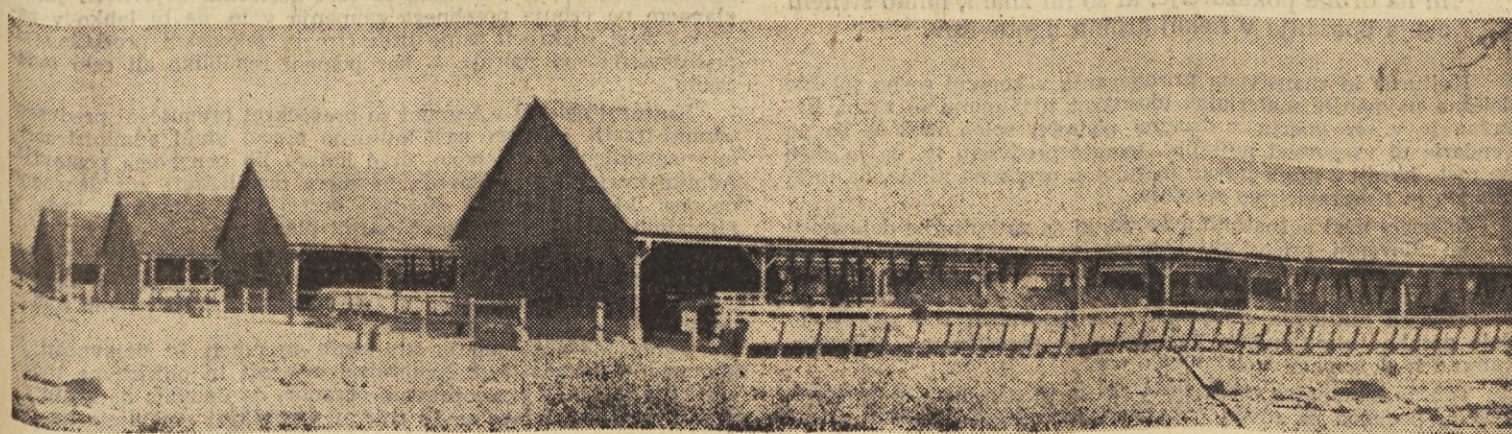
in podobno je skorajda povsod takšno kot v najbolj zaostalem gospodarstvu — vile in samokolnica.

Statistika nikjer ne govori, koliko mehanizacije odpade na mlekarico, vzrejo bekona ali baby beffa. Značilno je, da je odbor za kmetijsko in gozdarsko tehniko pri Zbornici za kmetijstvo in gozdarstvo LRS šele te dni razpisal študije, s katerimi naj bi ugotovili, kakšna mehanizacija je potrebna za nakladanje in odvoz gnoja, za dovoz silaže, kako mehanizirati preskrbo vode, skratka kako transportirati material v hlevih, kjer rede, recimo več tisoč mlekaric ali bekonom.

— Različni porabi delovnega časa za liter mleka

Povprečno porabijo na anketiranih posestvih za oskrbo krave letno 184 delovnih ur. Na posameznih obratih porabijo samo 50 delovnih ur. So posestva, kjer potrošijo 5 in pol delovnih ur na 100 litrov mleka, drugje 12 delovnih ur. Ponekde oskrbuje 1 delavec 7 krav, drugje 19,1 kravo. Nekje znaša vrednost proizvodnje na delavca 419.230 dinarjev, drugje 1.030.849 dinarjev.

— Premajhni ekonomičnosti, to je razmerju med vrednostjo proizvodnje in stroški



Podobne hleve, kot so jih zgradili v Zadobrovi pri Ljubljani, grade tudi v Pomurju, na Dolenjskem in Kočevskem

IZHAJAJMO IZ PODJETIJ

Ceprav je dejavnost delavskih univerz danes zelo široka, naj bi bila ena njenih osrednjih nalog predvsem kompleksna in sistematična vzgoja upravljavcev, ker za to področje so pravzaprav delavske univerze edina izobraževalna institucija. In da je pri tem prav družbeno ekonomsko izobraževanje še posebej pomembno, ni treba posebej poudarjati. Uspeh tega izobraževanja pa je odvisen od različnih faktorjev, ki so medsebojno tesno povezani. Če je doslej družbeno ekonomsko vzgoja temeljila predvsem na razlaganju in pojasnjevanju splošnih družbenih in gospodarskih ukrepov in premikov, če je bila doslej namenjena v prvi vrsti vodilnemu kadru v podjetjih in samoupravnih organih, je za nadaljnji učinkoviti razvoj nujna razširitev tega koncepta. Gre predvsem za to, da bosta program in vsebina tovrstnega izobraževanja temeljila na konkretnem dogajanju in problematiki nekega podjetja in da bo v izobraževanje zajet čimširši krog proizvajalcev in upravljavcev. Zato pa je za sestavo programa potrebno v prvi vrsti, da se čimpodrobneje proučijo in analizirajo vsi problemi in pojavi v podjetju in na podlagi zaključkov izdela program, ki bo tako ob specifičnih problemih prikazal seveda tudi splošno gospodarsko problematiko.

Ze dedovanje izkušnje nekaterih delavskih univerz so pokazale, da je edino po taki poti

moč priti do nekega res konkretnega, širokega in sistematičnega izobraževanja. Res je, da so pri takem delu v podjetjih nastale ponekod delovne težave, ko so se podjetja branila, po njihovem mnenju vsiljivega, vmešavanja v njihove »notranje« razmere. Taki primeri nastajajo predvsem tam, kjer samoupravni organi in sindikati še niso dovolj angažirani pri urejanju problemov v podjetju, na drugi strani pa nekatere anomalije in nepravilnosti pri razdeljevanju osebnih dohodkov, površno in nerazumljivo sestavljeni pravilniki ter podobno navedeno opozarjajo, kako potrebne bi bile podrobne analize, ki bi res lahko odkrile vse pomanjkljivosti in katerih proučevanje in obravnavanje pred vodstvom in kolektivom bi povzročilo, da se ne nepravilnosti hitreje odkrijejo in razčistijo. Izobraževanja na taki podlagi, ne da bi pri tem zanemarili osnovno splošno družbeno ekonomsko vzgojo, prav gotovo ne bi nihče več zavračal, seveda pa mu mora nujno botrovati temeljitost, resnost in predvsem kvaliteta. Kjer so razumeli to pot, kjer so našli prave oblike, stik s podjetjem, so že s prvimi poskusi uspeli podreti pregrado nezaupanja. Tako so na primer uspeli v Mariboru in Ljubljani, da navedemo samo nekatere.

IVAN BITENC, Delavska univerza Maribor-Center: Ze lansko leto smo imeli razmeroma kar dober odziv za družbeno eko-

nomsko izobraževanje po podjetjih, predvsem po zaslugi sindikalnih podružnic, ki so nam omogočile, da smo s svojim programom zainteresirali vodilno osebje in samoupravne organe. Vedno bolj pa smo videli, da naši programi ne ustrezajo, ker za podrobnejše analize podjetij nismo dovolj zanimali. Tako so sindikati zastopali eno mnenje, gospodarska organizacija je podarjala svoje probleme, mi pa smo prišli spet s svojimi predvsem načelnimi stališči. Zato zdaj za osnovo sicer še vedno ponudimo naš okvirni program, vendar pa se potem temeljito pomenimo s predstavniki podjetij, samoupravnih organov in političnih organizacij, delamo ankete, proučimo pravilnike in podobno. Po takem proučevanju se prvotni program spremeni skoraj za 90 %. Izključno načelne teme odpadejo in če n. pr. govorimo o perspektivnem planu, vključimo tudi perspektivni plan podjetja. Trudimo se, da so vsa predavanja v čimbolj preprostem jeziku, ker to je eden glavnih pogojev za uspeh. Seveda je ob takih pogojih delo precej daljše in težavnejše in potrebujemo za priprave vsaj tri tedne. Te priprave opravlja ekipa treh ekonomistov. Po končanih seminarjih pa skupno z udeleženci ocenjujemo predavanja. Tu pride do odkritih mnenj, kateri predavatelj je dober, kateri slab, kaj si še želijo in česa ne več. Pazimo tudi, da ne bi v program enega seminarja natrpali preveč snovi.

STANE BENCIC, Maribor-Center: Pri tem našem delu pri podjetjih v glavnem nismo naleli na nerazumevanje. Povsod so nam odstopili vse potrebne podatke, čeprav je potem tudi prišlo v nekem podjetju do konflikta, ko so nam sporočili, da našega predavatelja nečjejo več, in to zato, ker si je upal trditi, da so njihovi korekcijski faktorji slabi. Vendar pa so pri nas kolektivi že prišli do prepričanja, da je taka oblika dela in izobraževanja za njih samo koristna in tako tudi pri plačevanju ni bilo nobenih spornih vprašanj.

Sodelovanje političnih organizacij, kolektiva podjetja, zlasti pa sindikalnih organizacij je za širši razvoj družbeno ekonomske vzgoje nedvomno eden prvih pogojev. Ob tako razširjenem izobraževanju se seveda pojavi kot eden najbolj perečih problemov vprašanje kadrov in nagajevanja. Jasno je, da brez stalnih sodelavcev za to vrsto izobraževanja — in tega danes še zelo veliko delavskih univerz, zlasti manjših, nima — ne bo šlo. Prav tako bo potrebno boljše nagajevanje. Ugovori, zlasti manjših DU, so: nimajo denarja, tako izobraževanje bi bilo predrago in kdo ga bo plačeval. Vendar — če v redu deluje organizacija dela, če se odločimo za boljše nagajevanje, se bo formalen stalen krog strokovnjakov s primernim zaslužkom, s tem bo nedvomno zrasla tudi kvaliteta izobraževanja. DU bo imela vse pogoje za večjo afirmacijo in za primerno kvaliteto se tudi gospodarska organizacija ne bo branila pla-

čevati večjih vsot. Izkušnje tistih, za sedaj resda samo večjih delavskih univerz, ki so šle po tej poti, to v celoti potrjujejo.

MILENKO ROS, DU »Boris Kidrič«, Ljubljana: V naš predavateljski aktiv smo poleg nekaterih starejših uspeli vključiti tudi 20 mladih ekonomistov, s katerimi imamo stalne sestanke in jim nudimo vso potrebno metodološko vzgojo. Stalno pa sva na družbeno ekonomskem področju zaposlena dva. Stroški za en seminar s približno 30 urami znašajo 150.000 din, avtorski honorar predavanja pa je 5000 dinarjev. Kljub tem razmeroma visokim številkam se podjetja ne branijo stroškov. Seveda pa so naše priprave za posamezne seminarje precej obširne. Programe gradimo na podlagi podatkov in poročil iz podjetja, ki jih zberejo posamezni predavatelji. Te podatke dobimo v kadrovski službi, kakor tudi v razgovorih s predstavniki DS, sindikatov, ZK. Razen tega se poslužujemo še testov in anket, kjer pridemo na podlagi mnenj udeležencev seminarja do ugotovitev in zaključkov o uspehu seminarja, dobimo podatke o tem, kako sodijo udeleženci o organih samoupravljanja, sindikata, kje so pomanjkljivosti in kaj si želijo.

Družbeno ekonomsko izobraževanje ima glede na razvoj gospodarskega sistema in vedno širšega družbenega upravljanja in delavskega samoupravljanja vsak dan večjo in pomembnejšo vlogo. In čeprav so delavske univerze, zlasti v zadnjem letu, že precej na široko odprle vrata tovrstnemu izobraževanju, so sama vsebina in programska načela ponekod še premalo izrazita in izdelana. Da bi spoznali in se pogovorili o nekaterih problemih in izkušnjah s področja družbeno ekonomske vzgoje, je Zveza delavskih in ljudskih univerz skupno z Republiškimi svetom sindikatov in uredništvom Delavske enotnosti organizirala pred dnevi posebno posvetovanje. Na tem posvetovanju so se zbrali predstavniki delavskih univerz in vodij družbeno ekonomskega izobraževanja ter predstavniki sindikatov iz vse Slovenije. Razen teh so na posvetovanju sodelovali tudi tovariši Rado Miklič, pomočnik sekretarja pri sekretariatu LRS za delo, Boris Šajina ter Stane Marinič, člana strokovnega sveta pri Republiškem svetu sindikatov, ki so v kratkih predavanjih obravnavali nekatera aktualna vprašanja naše gospodarske politike.

Vse te ugotovitve opozarjajo na nepravilnosti in pokažejo, kje so še nove potrebe za izobraževanje. Tako so na primer v nekem podjetju udeleženci seminarja ugotavljali, da se premalo skrbi za izobraževanje mladine in posledica je bila ustanovitev šole za življenje. Vse te ankete, katerih podatke damo na razpolago vodstvu podjetja, nam dajo osnovo za temeljito obdelavo posameznega podjetja in organizacijo tistih vrst izobraževanja, ki so najbolj potrebne. Nekatera podjetja so že pristala na to in s tremi se že dogovarjamo, da bi za njih izdelali program izobraževanja. Odkar smo se našlonili pri družbeno ekonomskem izobraževanju na konkretne probleme v podjetjih, je zanimanje



Udeleženci posvetovanja o družbeno ekonomski vzgoji v razgovoru

precej večje in ne drži, da bi se podjetja branila takega izobraževanja. Resda povsod še nismo prodrli — doslej je bil po en seminar v petih podjetjih. Trudimo pa se, da so predavanja čimbolj preprosta in vsakomur ra-

ske univerze na področju družbeno ekonomske vzgoje še posebno odgovorne naloge. Tudi pomanjkljiva družbeno ekonomska izobrazba je vzrok za različne pomanjkljivosti in deformacije, predvsem na področju razdeljevanja osebnih dohodkov in izdelave pravilnikov v posameznih kolektivih. Kjer je notranja organizacija dobra, kjer se uspešno razvija sistem delitve dohodkov in samoupravljanja, ni problema prevelikih razponov v dohodkih. Zato ima prav tu delavska univerza lahko zelo pomembno vlogo, če uspe prodreti v podjetje in s pogovori, prikazovanjem in pojasnjevanjem opozoriti kolektive, da bodo znali razpravljati o tem, da bodo razumeli in se sami pogovarjali o razponih in uvideli upravičenost ali neupravičenost le-teh na osnovi stvarnih ekonomskih možnosti in pokazateljev.

In prav tu je področje, kjer lahko delavska univerza z razširjenim družbeno političnim izobraževanjem, z analizo konkretnega stanja, ugotavljanjem negativnih in pozitivnih pojavov ter nepravilnega in pomanjkljivega razumevanja vloge in pomena pravilnika ter drugih notranjih ekonomskih problemov, pomaga pri premagovanju težav, pri osveščanju delavca kot upravitelja, opozarja na vse te probleme in skuša čimširšemu krogu približati vse komponente novega gospodarskega sistema ter mu pomagati, da jih bo pravilno razumel.

Posvetovanje, s katerega smo objavili le nekaj najzanimajših misli in odlomkov, je vsem udeležencem nedvomno pokazalo v vsej svoji pomembnosti današnjo vlogo družbeno ekonomskega izobraževanja. Tako predavanja kot diskusija pa so lahko izredno koristne spodbude vsem, ki se s tem ukvarjajo. Postopoma bodo nove oblike in vsebina družbeno ekonomskega izobraževanja v celoti privedle to področje vzgoje na tisto stopnjo, ki jo današnji proizvajalec in upravljavec vedno bolj zahteva in potrebuje.

V. SAMIDE

TA TEDEN SMO IZBRALI

Petintrideset novih skladb



29. novembra se je zaključil natečaj za mladinske zborovske skladbe, ki so ga razpisali odbor Mladinskega pevskega festivala v Celju, RTV Ljubljana ter Zveza Svobod in prosvetnih društev Slovenije. Zrno, zasejano na letošnjem festivalu v Celju, je rodilo svoj prvi sad. Ne le, da so taki konkurzi vzpodbudni za ustvarjalce — potrebni so tudi razvoju naše zborovske kulture. Ob tem natečaju pa velja opozoriti še na nekaj: razpisale so ga tri popolnoma različne institucije. Ta ali ona izmed njih bi lahko zmignila z rameni, češ, kaj nas to briga — pa vendarle ni. Tako so stroški, razdeljeni na več ramen, postali znosni in sprejemljivi, ideja pa se je brez ovinkov spremenila v stvarnost. Zdej ji bo priskočil na pomoč Prosvetni servis ter kolikor mogoče hitro izdal nagrajene in odkupljene skladbe, da jih bodo lahko naši mladinski zbori predstavili že na občinskih in okrajnih revijah ter 1963. leta na ponovnem festivalu v Celju. Taka je prava pot!

Natečaj je obsegal dela za predmaturijske in pomaturijske mešane, ženske in moške mladinske zборе (s spremljavo klavirja ali brez nje). Prispelo je 98 skladb, med katerimi jih je žirija izbrala za odkup in nagrado kar 35! Ze ta podatek, predvsem pa izjava žirije (Ravniki, Srebotnjak, Simonič, Skoberne, Kunelj) nam pričajo, da se poslana dela približujejo našim najboljšim mladinskim kompozicijam, nekatera pa jih celo presegajo. Med slednje sodi gotovo »Uspavanka« Vilka Ukmarija, ki ji je žirija prisodila prvo nagrado.

»Pesem«

Lani je bil dramatiziran roman Oskarja Daviča »Pesem« na poletnih gledaliških igrah Sterijinega pozorja prijetna novost in doživetje zaradi svoje življenjske neposrednosti in pristnosti. Pred kratkim smo se z delom srečali v našem Mladinskem gledališču, kjer pa ni doživelo tolikega uspeha. In slednjič lahko o delu razpravljamo in razmišljamo ob njegovi realizaciji na filmskem platnu.

Film je nastal v jubilejnem letu revolucije in je njej tudi pokenčen. Davičev roman je bil po svoji vsebini filmu sicer povsem ustrezena osnova, kljub temu pa se sprašujemo, če je mogoče tako literarno delo zadovoljivo prenesti na filmsko platno. Idejno močna, dovolj življenjska in hkrati zgodovinsko aktualna zgodba okupiranega Beograda, je v filmu postala preveč akcijska in premalo psihološka drama. Odkritostno in do kraja predano žrtvopostanjanje ljudi, prepleteno z ljubezensko idilo glavnega junaka, se ob nejasnih dialogih, ob čisto nasilno skonstruirani napetosti in bolj ali manj nespretno se prepletajočih detajlih razblini v splet prizorov brez ustajenosti, psihološkega in poetično močnega dogajanja, ki je v romanu osnova vsega. Glavni junak, mladi skojevec Mića, v svojem večnem beganju in iskanju samega sebe nima tiste moči, široke človečnosti, junaštva in ljubezni, ki je osnovna karakteristika njegove podobe in hkrati tudi gonilna sila romana. Tudi lik mlade, erotično vznemirljive Ane je preveč okoren in hladen. Najbližji delu je pesnik Veković. Marsikaj tega je pripisal režiserju in njegovemu konceptu in zaradi tega je Davičeva »Pesem« na filmskem platnu postala pretirano ihtiva, akcijska drama brez globljih umetniških dosežkov.

L. B.



Neopravičljivo zaostajanje

RAZPRAVA SEKRETARJA SVETA ZA KULTURO LRS TOV. BENA ZUPANČIČA NA II. PLENUMU GLAVNEGA ODBORA SZDL SLOVENIJE

V tej razpravi, posvečeni temeljnemu našega družbenega in političnega življenja, želim spregovoriti nekaj besed o deležu kulturnega in znanstvenega življenja v komuni, o deležu kulturnih dejavnosti v tem organizmu, katerega rast ne more biti drugega kot dolgotrajen proces v naših socialističnih prizadevanjih po napredku.

Če se lahko oprem na podatke, kot jih navaja poročilo o komunalnem sistemu, ki nam je bilo dano, in na druge pokazatelje, ki so mi znani, lahko strnem svoja opažanja v nekaj grobih ugotovitev.

Kulturna in znanstvena prizadevanja v komuni so na splošno deležna najmanjše materialne (dostikrat tudi moralne) skrbi, kakršna je v sorazmerju z drugimi področji sploh možna. To pa vendarle ni vespovsod najhujše, temveč predvsem to, da ta skrb ne raste hkrati z gospodarsko in splošno družbeno rastjo, da torej izrazito in neupravičljivo zaostaja.

Razmere med neznatnim deležem, ki ga za kulturne dejavnosti v vsej Sloveniji prispevajo komune, in precej večjim deležem republike se zmeraj pospešuje razlike med središčem in tako imenovano provinco, poraja administrativno-proračunske težnje po vzdrževanju kulturnih in znanstvenih dejavnosti »od zgoraj« in daje potuho primitivnemu načelnemu in praktičnemu podcenjevanju teh dejavnosti v komunah samih.

Takšna minimalna mera skrbi poleg drugega potiska kulturne delavce ponekod na raven nekakšnih podložnikov, jih sili v izo-

lucijo, h kateri so že tako in tako nagnjeni in iz katere si potem — namesto da bi si našli življenjski prostor, kakršen jim po njihovem delu gre — velikokrat prizadevajo za nekakšne izjemne pravice ali celo privilegije.

Kulturni delavci so na podlagi takšne materialne in moralne skrbi, ki se zdi še bolj pomanjkljiva zaradi razlik med nagajevanjem v gospodarstvu in nagajevanjem na drugih področjih, nujno pogosto nagnjeni k obrambi centralizma, k obrambi stare, varne, preživele proračunsko-administrativne ureditve svojih dejavnosti ali institucij, h kulturniškem in drobnjarskemu nerazgledu oziroma vdanju nekakšni brezperspektivnosti. Zakaj dosedanja celotna skrb komune za rast kulturnih dejavnosti jim v glavnem ne vzbuja posebnega zaupanja v to, da bi lahko v zadostni meri poskrbeli zanje brez strogih zakonskih predpisov ali prisiljevanja »od zgoraj« — kar pomeni republiko ali celo federacijo.

Kulturni delavci v komuni so prevečkrat prepuščeni predvsem administraciji, in sicer naši kulturno precej gluhi administraciji, in »nepreklicnim« dejstvom, pred katere jih nenehoma postavlja. Administracija pa jih seveda ne more mobilizirati kot družbene delavce, ki so vendarle sposobni doseči več, kot se to kaže v formalnih pokazateljih proračuna ali plana.

Ob vsem tem pa se dostikrat uveljavlja nekakšna spokorniška težnja občin, izpolniti kulturni dolg, ki se je nabral, s kakšno izredno investicijo, kakor da bi bilo mogoče z investicijami nadomestiti premajhno splošno skrb.

Odraz takšnega stanja kulturnih institucij in dejavnosti v komunah so potem tudi kvaliteta, zavzetost in objektivne možnosti družbenih in samoupravnih organov, da vplivajo na kulturni razvoj. Njihove naloge se še zmeraj prevečkrat omejujejo na ta

KLUBI: IZ OZKO DRUŠTVENEGA V SIROKO DRUŽBENO OKOLJE

Analizirati dosednji razvoj in poiskati silnice, ki oblikujejo ali bi naj oblikovale vsebino in oblike klubskega življenja, to je bil namen razširjenega plenuma — pravzaprav posveta — Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije minuli četrtek. Aktualnost in družbena pomembnost te problematike pa naravnost terjata, da se nekoliko dlje pomudimo ob njej.

tem lahko ugotovimo, da se v njem skrivata pravzaprav dve formi klubskega življenja. Po eni strani namreč klub pomeni prostor, kjer se ljudje zbirajo, dom družbenih organizacij, kulturni dom, kot ga pač hočemo imenovati. V teh domovih pa morajo družbene organizacije, društva... uveljaviti čimbolj pestre oblike življenja, da bodo pritegnile ljudi, jih zadovoljevale v njihovih interesih in hotenjih. Možnosti za ta način klubskega življenja pa je obilo.

Po drugi strani pa spet klub pomeni obliko združevanja ljudi po skupnih interesih. Tudi tu se ponuja stotero možnosti kje, kako in na kakšen način organizirati klubskega življenja. Samo en primer: mar ne bi mogli v gledališču vzgajati svoje publike preko kluba obiskovalcev, v konkretni poslovalnici preko kluba ljubiteljev takšne ali drugačne glasbe, v društvu književnikov preko literarnih klubov...?

A ne samo mogli bi, celo morali bi.

BOJAN SAMARIN

prostore brez težav opremili. In pravijo, da je življenje v njih že tako zelo razgibano, da že nekaj časa primanjkuje prostora za vse obiskovalce.

Se prav posebno pa postane to sodelovanje pri programiranju in izvajanju programov nujno tedaj, ko povsod v družbenem življenju odkrivamo človeka novih nazorov, drugačnih interesov, spremenjenih hotenj. Toda v čem se razkriva tisto novo, drugačno in spremenjeno, tega pravzaprav ne ve nihče natanko povedati. In menda ni potrebno še posebej zatrjevati, da je treba prav to vedeti in prav to spoznati z najrazličnejših zornih kotov, če že hočemo pri komur koli vplivati pri oblikovanju njegove družbene osebnosti.

V ORGANIZIRANJU KLUBSKEGA ŽIVLJENJA SE PONUJAJO STOTERE MOŽNOSTI

V klubih smo rekli, naj bi državljana zainteresirali za družbene probleme, za kulturna dogajanja pri nas in v svetu, mu omogočili, da bo lahko začel vrednotiti vse te pojave. In če se na pojem klub ozremo s tega širšega družbenega aspekta, po-

RAZGOVOR Z UPRAVNIKOM ŠENTJAKOBSKEGA GLEDALIŠČA MIRANOM PETROVČIČEM

40 let Sentjakoba

Čeprav časopisi ne poročajo na dolgo in široko o Šentjakobskem gledališču, pa je njegovo kulturno poslanstvo velikega pomena. To polpoklicno gledališče namreč že vseh štirideset let svojega obstoja opravlja nič kaj hvaležno, a zato tembolj plemenito nalogo: v svojo hišo vabi preproste ljudi, obiskovalce, da kasneje obiskuje druga svetišča boginje Talije.

»Kmalu po prvi svetovni vojni — leta 1920 — se je zbralo nekaj mladih ljudi, ki so čutili ljubezen do gledališkega ustvarjanja, in ustanovili so v Šentjakobskem okraju Gledališki oder. V Florjanski ulici št. 27, v prostorih otroškega vrtca so se zbirali večer za večerom in pridno študirali. Čez dan so bili šolski prostori polni otrok, saj je bil to edini vrtec v obsežnem Šentjakobskem okraju, zvečer pa so bile v istih prostorih skušnje in priprave za predstave, ki so bile redno vsako soboto in nedeljo od septembra pa do maja. Vrtčeva šolska soba se je v soboto in nedeljo spremenila v gledališko dvorano.« Tako pripoveduje o Šentjakobu njegov režiser in igralec Milan Košak.

Tovariš upravnik Petrovčič, v čem vidite kulturno poslanstvo Šentjakobskega gledališča?

— Mislim, da je njegovo poslanstvo predvsem v pridobivanju novih ljubiteljev gledališke umetnosti. V svoji preprostosti se namreč mnogim ljudem zde osrednje gledališke hiše preveč tuje, da bi hodili vanje, pa čeprav nosijo v sebi močno željo po gledališču. Ti prihajajo k nam. In ko se pri nas nekako privadijo gledališča in vzdušja v dvorani, se veliko lažje odločijo za Dramo, Opero, Mestno gledališče.

Ali pa je vpliv vašega gledališča omejen samo na mestno publiko?

— Nasprotno, k nam prihajajo obiskovalci tako rekoč iz vsega okraja in še daleč. A tudi gledališče večkrat gostuje. Tako smo v minuli sezoni imeli kar 35 gostovanj. Dolsko, Hrušica, Notranje gorice, Horjul, Zadvor in Dobrova so kraji naših stalnih gostovanj.

In kakšna so hotenja tega vašega občinstva?

— Predvsem lažji žanr. Komedija je zanje najbolj privlačna. Sicer pa ljudska igra in filozofsko ter psihološko manj zahtevna dela.

»Sentjakobsko gledališče je eno redkih gledališč, ki je vzgo-

jilo čisto svojo publiko iz predmestja in jo potem usmerilo v najvišji hram gledališke umetnosti. Samo publika iz »pobelejane notranjštine železniškega voza« podobne dvorane v Florjanski ulici je bila tista, ki si je po prvi svetovni vojni držnila delati družinsko kočatemu purgarju v parterju narodnega gledališča.« Tako pripoveduje prijatelj in režiser Sentjakoba prof. Mirko Mahnič.

Tovariš upravnik, kakšni so po vašem mnenju odnosi med občinstvom in gledališčem?

— Publika nam je naklonjena, je blaga do nas. Stik med nami in njo pa je izredno živ. Pišejo nam, predlagajo, hvalijo in seveda kritizirajo. In željam obiskovalcev poskušamo ustreči, kot le moremo. Seveda si pri tem poskušamo vselej zagotoviti kvaliteto raven.

Ali naj bi se po vašem mnenju v prihodnje kakorkoli spremenila vloga Šentjakobskega gledališča?

— Mislim, da bo prva naloga naše gledališke hiše tudi v prihodnje predvsem pridobivanje nove publike za gledališko umetnost. Zato tudi ne predvidevamo nobenih sprememb v repertoarni politiki. Postopoma pa bi radi naše gledališče preusmerili v komedijski oder. To so vse naše ambicije.

Se morda pri tem svojem delu srečujete s težavami, ki bi vam kakor koli delale prihodnost negotovo?

— Tiste drobne zadrege in težave, brez katerih pa najbrž ni nihče, nas seveda tarejo iz dneva v dan. Vendar ni nobena tolikšna, da bi nas posebno ovirala pri delu. Imamo svojo dvorano, svoj oder, delavnice. Pri finančnih sredstvih, pravzaprav pri vsem je ustanovitelj doslej pokazal razumevanje za našo hišo.

»Eden ustavi stružnico, drugi zapre knjigo, iz katere se je učil zapletenih matematičnih formul in zavitih paragrafov. Uradnike skrbno zapro pisalne mize... matere urede dom in potem smo vsi pozno v noč tu: v garderobah, za zavesami, na odru... Je to konfiček? Prav radi svoje delo tako poimenujemo. Hočemo pa, da bi bilo naše delo še nekaj več!

Ljubimo ljudi in jim v prostem času služimo. Zivimo med dvema skrajnostima: dajemo občinstvu, »kar mu je všeč« in si prizadevamo, ohraniti raven. Občinstvo v nas zaura, a vsako nehoti storjeno zloražo čuti. Auditorij reagira, čeprav nikoli silovito — vendar iskreno. Daje nam zagon, zanos. Potrjuje nas.« Tako pripoveduje šentjakobski igravec Peter Orsec. S. B.

o posameznih vejah umetnosti... Podobno tudi klubi v Trbovljah, Celju, Ljutomeru, Postojni.

BREZ NESTRPNOSTI

Bilo bi povsem nesmiselno idealizirati sedanjo razvojno stopnjo klubov in reči, da je zdaj že v celoti zagotovljena načrtna kulturna vzgoja in estetsko izobraževanje najširšega kroga prebivalstva. Kar priznamo si, da je dobršen del klubov še zelo enostransko usmerjen v svoji dejavnosti, da so mnogi klubi zelo pogosto samo oblika medsebojnega spoznavanja prebivalstva... Pa, mar je v tem kaj slabega? Mar je zaradi tega že upravičena nestrpnost nekaterih?

Smotrna in načrtna kulturna vzgoja in estetska izobrazba najširšega kroga prebivalstva je bržčas še stvar prihodnosti. V dobrem letu in pol, kolikor je pač od tedaj, ko so Svobode in prosvetna društva resneje začela razmišljati o organizaciji klubskega življenja, tega res ni moč pričakovati od slehernega kluba. Osnovna misel pri snovanju klubov pa je bila: skladno s celotnim družbenim razvojem bodo naraščale tudi potrebe državljanov po kulturnem življenju, ki pa jih ne bodo mogle v celoti zadovoljiti ne profesionalne ne amaterske kulturno-prosvetne institucije, saj ljubiteljski odnos do umetnosti in kulture nasploh postavlja vse drugačne zahteve v vsebini in oblikah dela. In če nekdo danes ob televizorju v klubu spremlja kulturne dogodke v svetu, če se recimo seznanja s televizijsko dramo, mar to ne pomeni, da se hkrati tudi poglablja njegov odnos do kulture nasploh?

In če v ničemer drugem, so klubi prav v tem uspehi v letu in pol svojega obstoja.

LE SODELOVANJE VSEH ORGANIZACIJ IN DRUŠTEV LAHKO ZAGOTOVI NAČRTHO DRUŽBENO VZGOJO

V našem družbenem življenju smo usvojili stališče, da naj bo komuna tista, ki bo zagotovila enovit družbeno-ekonomski razvoj. In če postavimo klube v te širše družbene relacije, potem si moramo priznati, da bo v bližnji prihodnosti potrebno odgovoriti na marsikatero vprašanje, da bo potrebno razčistiti še to in ono v naših gledališčih.

Tako na primer: pravimo, da se naj kulturno življenje v komuni ne glede na to, ali gre za poklicne ali za amaterske institucije — razvija po enotnem in z družbenimi potrebami pogojenem programu. Končni namen tako zasnovanega programa pa je večja razgledanost državljana v kulturi nasploh, poglabljanje njegovih estetskih norm in humanizacija njegove osebnosti. Kako pa ta skupni namen v vsakdanjem življenju uresničujemo, je drugo: doslej še vedno vse preveč vsaka organizacija zase, vsaka ustanova zase, vsako društvo zase in namesto medsebojne pomoči in sodelovanja, včasih skorajda že ljubosumno zapiranje vase ali po drugi strani spet druga skrajnost: zanašanje na pomoč nekoga tretjega. Ali z drugimi besedami povedano: mladinska organizacija se pritožuje, da dobi pri vzgoji mladine premalo pomoči od drugih organizacij, občinski svet Svobod ne ve za načrte gledališča, filharmonije, galerije — seveda tudi obratno — Socialistična zveza prezre akcije društev, pri tem pa vsak sam dosega vsaj za polovico slabši efekt, kot bi ga v sodelovanju z drugimi.

In če smo izbrali klube za najbolj primerno obliko poglabljanja in širjenja družbene razgledanosti državljanov, potem le-ti ne morejo biti izključno skrb ene same organizacije, društva. Prizadevanja tako družbenih organizacij kot amaterskih društev in tudi profesionalnih kulturno-prosvetnih ustanov bi se morala prepletati v klubskega življenja. Dokaz za to trditev je v tem, da so klubi dosegli najbolj sistematično in najbolj na široko razpredeno vzgojno in estetsko izobraževanje, da so se razvili v najvišjo obliko klubskega življenja prav tam, kjer sodelujejo pri sestavljanju programa in njegovi izvedbi vsi činitelji v družbenem življenju komune. Tako je na Jesenicah, v Trbovljah, Ljutomeru, Postojni. In o nečem podobnem pripoveduje tudi v Metliki: pobudo za ustanovitev kluba sta sicer dala prosvetno društvo in mladinska organizacija, vendar bi bila to zanje prevelika finančna obremenitev, ko pa so zainteresirali tudi druge družbeno-politične organizacije, so klubske

Samo taka prizadevanja bodo morala naplaviti najrazličnejše birokratične koncepcije kulturnega življenja — katerih nosilci so večkrat ravno kulturni delavci sami. Samo taka prizadevanja bodo morala zmeraj znova sproščati nove in nove progresivne — med njimi v precejšnji meri mlade sile. Samo tako bodo morale prej ko slej pogoreti vse težnje, ki iz kakršnihkoli razlogov branijo staro-buržoazno, česar je manj, in administrativno-socialistično, česar je neprimerno več.

Samo v takem prizadevanju bomo lahko v vrstah kulturnih delavcev sami odpravili danes precej prevladujočo indiferečnost. Ta indiferečnost nam je danes, ko se trudimo za hitrejši in kvalitetnejši kulturni razvoj, ko imamo tudi ugodnejše materialne pogoje zanj, ena poglavitnih subjektivnih ovir. Uredniška indiferečnost predvsem glede dogajanja, ki presega profesionalni okvir kulturnih delavcev ali izobražencev nasploh, provincialna vdanost navidezno nespremenljivim razmeram, oportunistično umikanje pred usodnimi vprašanji našega materialnega in duhovnega življenja — češ saj odločajo tako in tako drugi, izvirajo iz objektivnega zaostajanja, o kakršnem sem govoril, iz občutka nemoči, pregledati dejanska polja, iz občutka, da gre življenje tako in tako večidel mimo njih, iz občutka zapostavljenosti ali celo nedemokratičnega ravnanja z njimi takrat, kadar bi bilo potrebno slišati tudi njihove izkušnje, njihova mnenja — ne glede celo na to, ali imajo objektivno prav ali ne.

Prepričan sem, da nam bodo samo taka prizadevanja, v katerih se bodo kulturni delavci morali spopadati tako s seboj in z vsem tistim, kar nosijo s seboj starega, kakor s tistimi težnjami, ki jih iz kakršnihkoli razlogov z njihovo dejavnostjo vred ne priznavajo, ne upoštevajo, omalovažujejo ali skušajo omejiti na kakšno skupino ali klub nekakšnih ljubiteljev — da nam bodo samo taka prizadevanja omogočila, da bodo lahko prevzeli polno odgovornost za delo kulturnih institucij ali dejavnosti, da se bodo za uspeh teh dejavnosti čutili odgovorne predvsem sami.

To pa tudi pomeni, dati vsem tistim činiteljem na področju kulturne politike, ki so poklicani javno delovati (sveti za kulturo, družbeni organi v kulturnih institucijah, kulturna društva, klubi, organizacije itd.), veliko več življenjskega prostora in dejanskih možnosti sodelovanja, vplivanja in odločanja, naslonjenih na potrebe, možnosti in javno mnenje v komuni.

Drugih možnosti za uspeh prizadevanj, sredi kakršnih smo in s katerimi bi radi bistveno spremenili odnos družbe do kulturnih dejavnosti in seveda kulturnih dejavnosti do družbe, ne vidim.

BENO ZUPANČIČ

Zadnji podatki so razveseljivi: Svobode in prosvetna društva so doslej osnovala že 208 klubov. In čeprav je večina med njimi začela delovati komajda pred dobrim letom dni in pol, vendarle lahko govorimo tudi že o prvih rezultatih tega klubskega življenja, kot smo ga pred časom poimenovali. Da, o rezultatih, saj smo tedaj, ko smo o klubih samo še razmišljali, rekli, da naj poživijo amatersko kulturno-prosvetno dejavnost, jo vsebinsko in formalno obogatijo. Rekli smo, da naj bodo klubi tista oblika družbene aktivnosti, kjer bo lahko človek današnjega časa zadostil vsem svojim željam in potrebam po kulturni vzgoji in estetski izobrazbi, kjer si bo lahko svoje znanje o problemih umetnosti in kulture nasploh sistematično poglabljal in razširjal na vedno nova področja, odvisno pač od interesov posameznikov. A priznati si je treba, da moremo ob uspehih zaslediti tudi neuspehe, pravzaprav nekatera še ne v celoti razrešena vprašanja, na katera še vedno iščemo odgovorov, čeprav razvoj celotnega družbenega življenja terja, da bi nanje že zdavnaj odgovorili.

RAZVITOST IN NERAZVITOST

Če bi hoteli podati sintezo dosedanjega razvoja klubov in življenja v njih, potem bi morali najprej povedati, da so se klubi v različnih krajih in različnih družbenih okoljih razvijali zelo raznoliko in da imamo tako v razmeroma kratkem času njihovega obstoja opraviti z zelo raznovrstno stopnjo razvitosti, pa naj si že bo to v programskem ali oblikovnem smislu njihove dejavnosti. Toda kljub temu vendarle lahko govorimo v glavnem

o dveh vrstah klubov pri Svobodah in prosvetnih društvih, ki se med seboj razlikujeta že po različni družbeni vlogi in pomenu za neposredno okolje. Tako lahko po eni strani govorimo o podeželskih klubih, ali klubih na vasi — kakor jih pač že kdo hoče imenovati — ter na drugi strani spet o klubih v industrijskih, kulturnih središčih. Medtem ko je klub na vasi največkrat edina kulturno-prosvetna institucija — seveda ob domačem prosvetnem društvu — in pomeni zaradi tega prebivalstvu hkrati košček gledališča, koncertne dvorane, galerije, kinematografa, predavalnice in družabnega prostora, pa mora klub v kulturnem središču, kjer so najrazličnejše kulturno-prosvetne ustanove, kjer se v kioskih ponuja obilica revij in časopisov, kjer je že razmeroma na gosto razporedena mreža televizorjev, zadovoljiti povsem drugačne interese prebivalstva.

Vse to pa je po navadi vzrok, da se v teh vaških klubih obiskovalci zadovoljeje v bolj skromnimi in manj načrtno organiziranimi oblikami klubskega življenja. Samo za primer: v klubu prosvetnega društva Vrh nad Rovtami imajo v skromno opremljenem prostoru samo televizor, program kluba pa je zaradi tega zreduciran samo na posamezne televizijske oddaje in na morebiten komentar tamkajšnjega učitelja. Toda kljub temu prihajajo nekateri obiskovalci celo iz dobro uro hoda oddaljenih krajev. Nasprotno pa so na primer v klubu jeseniške Svobode prenesli že dobršen del življenja družbenih sekcij v klubske okolje, že imajo stalne klubske večere po vnaprej začetnem programu, že pripravljajo v klubu družabno-zabavne večere, prirejajo posebne cikle predavanj



Motiv s klubskega večera

da izvršijo, kar jim ukažejo, da reprezentirajo, kadar se to zdi ljudskemu odboru potrebno, in da so po možnosti neinformirani, kadar bi bilo treba seči globlje, v osrčje problemov, kadar bi bilo treba stopiti pred celotni ljudski odbor, kadar bi bilo treba reči kakšno kritično besedo na primer o družbenem planu in deležu kulture v njem.

Redkokdaj in redkokje imamo opraviti s formirano kulturno politiko, s formiranim programom za daljšo dobo, s programom, ki bi ne bil vezan samo na proračunska sredstva in ne samo na uradno priznanje institucije ali dejavnosti, s programom, ki bi enakopoleval potrebe kot zmogljivosti.

V tabelah, ki v priloženem poročilu omenjajo znanost in občinska sredstva, imamo samo črte, kar pomeni toliko kot nič.

Te ugotovitve so seveda posplošene in ne morejo veljati za vsak primer posebej, predvsem pa ne za nekaj komun, in sicer ne najbolj bogatih, kjer so vsi prizadeti činitelji storili več, kot se je zdelo mogoče. Kljub temu torej, da te ugotovitve ne upoštevajo ne izjem in ne različnih objektivnih in subjektivnih, materialnih in kadrovskih razmer v posameznih komunah — vendarle lahko veljajo v precejšnji meri za vse.

Ob vsem tem je mogoče reči, da gre pravzaprav za takele razlike: ponekod smatrajo znanstvene in kulturne dejavnosti in seveda kulturno življenje državljanov za nekaj, kar terjajo čedalje hitreje naraščajoče potrebe, ponekod pa več ali manj za obredno potrebo nekaterih, za nekakšno nujno zlo, ki je uporabno kvečjemu za statistiko. Ponekod smatrajo, da so tudi kulturne dejavnosti v nekem smislu produktivne in rentabilne in da jih je treba v skladu z njihovim učinkom plačevati, drugod spet samo za nekakšno občinsko dekoracijo, ki se lahko vzdržuje od tistega, kar pač zanjo ostane.

Kakor je namreč odnos posamezne komune do teh dejavnosti odvisen od njene dejanske materialne in kadrovske zmogljivosti, tako je odvisen tudi od načelnih gledišč, ki se v tej ali oni varianti uveljavljajo pri večini odločilnih činiteljev v komuni.

Eden takih odločilnih činiteljev v komuni je Socialistična zveza. Da bi ne zapeljal razpravljanja na stranski tir, da bi ga ne obremenjeval s podrobnostmi, naj omenim samo nekaj stvari, za katere se mi zdi zdaj in pri nas, da so glede kulturnega življenja nasploh in še posebej v komuni njena prvenstvena naloga.

Osnovno nalogo vidim v nenehnem in nepopustljivem prizadevanju za nadaljnjo demokratizacijo našega družbenega in seveda tudi kulturnega življenja, to pa pomeni: v aktivni, zavestni, množični podpori objektivnemu toku vsega našega razvoja.



Danes praznuje kolektiv podjetja »Zito« pomemben uspeh. Kolektiv tovarne testenin »Pekate« , ki je ekonomska enota tega podjetja, je dobil ključ od nove, povsem avtomatizirane tovarne. Pri gradnji je uspelo »Zito« doseči svojevrsten rekord. V šestih mesecih so zgradili in povsem opremlili kar celo tovarno. V njej bo v 16 urah (dve izmen) 50 zaposlenih izdelalo 11 ton testenin, se pravi isto število zaposlenih se enkrat toliko, kakor doslej v stari tovarni. Na sliki: zaključna dela pri montaži avtomata za praznjenje ter rezanje suhih testenin.



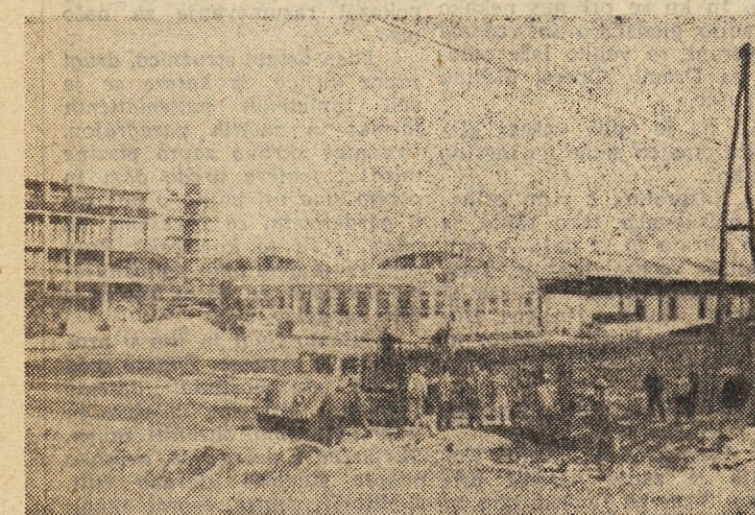
V Lendavi so nedavno tega uredili novo tržnico. Čeprav je bil tržni dan, je bila skorajda prazna. Okolica Lendave je sicer kmetijska, vendar je tod težko dobiti jajčka in povrtnino. Če pa potrošnik vendarle kaj dobi, je cena enaka kot v ostalih industrijskih središčih Slovenije.



Minuli teden so na Gospodarskem razstavišču odprli doslej največji novoletni sejem trgovine. Med velikim številom podjetij razstavlja svoje proizvode tudi tovarna Tomos iz Kopra. Veliko pozornost obiskovalcev vzbujajo razstavljeni moped Colibri, s katerim je letos predsednik Turističnega društva Kranj tov. Tavcar brez okvare na vozilu prepotoval deset dežel Azije, Afrike in Evrope.



Minulo soboto so v poslojpu OLO v Kranju odprli razstavo tiska in novinarske fotografije. O namenu razstave tiska na Gorenjskem je ob tej priložnosti spregovoril predsednik komisije za tisk pri Obo SZDL tov. Jože Pogačar. Razstava prikazuje, kako je mogoče s tiskano besedo obveščati državljanke o vseh komunalnih problemih, obenem pa oblikovati njihova pozitivna stališča in jih idejno usmerjati. Kronološka urejenost razstave prikazuje prve začetke tiskane besede na Gorenjskem do široko zasnovane mreže tiska danes.



V ponedeljek so izročili prometu novo tovarno postajo Ljubljana-Moste. V skladiščno halo s 5500 kvadratnimi metri pokrite površine so speljali štirje železniški tir, na katerih obratujejo Diesel lokomotive. Prvi objekt novega ljubljanskega vozlišča je začel obratovati. S tem pa bodo odpadli vsi zastoji v tovarnem prometu, saj bodo z novo postajo lahko krili vse potrebe mesta Ljubljane.

LENDAVA: »Mizarstvo« bo v novih prostorih

Mizarstvo v Lendavi je obrtno podjetje s številnimi dejavnostmi: mizarstvom, pleskarstvom, tapetnistvom. Njegovi obrati so raztreseni domala po vsem mestu. Zato, da bi dobili primerne delavnice, so začeli graditi novo upravno in poslovno zgradbo z okoli 1.000 kvadratnih metrov prostora.

Nova poslovna in upravna zgradba bo veljala nekaj nad 22 milijonov, za 8 milijonov pa bodo nabavili stroje. V novi zgradbi bodo začeli obratovati v prvi polovici prihodnjega leta. Nameravajo razširiti še sodelovanje z LIP v Murski Soboti in izdelovati za to iskane garaže za osebne avtomobile in weekend hišice. Za te hišice imajo tudi izvozne ponudbe. V novih prostorih naj bi bilo za 60 odstotkov več zaposlenih, dohodek pa naj bi porasel za 150 odstotkov.

Kolektiv Mizarstva doslej ni imel obrata družbene prehrane. Toda tudi na to niso pozabili. Takoj, ko se bodo vselili v nove prostore, bodo skupno s Plinarjo uredili obrat družbene prehrane.

Kolektiv Mizarstva šteje nekaj nad 50 članov, vendar je kljub temu v lanskem letu dosegel 36 milijonov realizacije. V letošnjem letu računajo, da bo realizacija presegla 60 milijonov. Tolikšen porast dohodkov pripisujejo spodbudnemu načinu delitve osebnih dohodkov.

Prejemki delavcev niso visoki, kajti kolektiv se je odločil, da bo imel nekaj časa nižje prejemke, več sredstev pa bodo naložili v sklade. Samo v lanskem letu so dali v sklade 6 milijonov dinarjev.

S. S.

TRZIC: Občinski izobraževalni center

Predstavniki manjših in srednjih podjetij, zastopniki Delavske univerze ter občinskega sindikalnega sveta so pred dnevi razpravljali o ustanovitvi izobraževalnega centra, ki naj bi začel delovati v okviru Delavske univerze. Potreba po neki instituciji v občinskem merilu, ki bi skrbela za strokovno izobraževanje in usposabljanje kadrov v srednjih in manjših podjetjih, kjer nimajo svojih centrov, se kaže že dalj časa. V teh podjetjih namreč za izobraževanje nihče ne skrbi, če pa se nekdo odloči za tečaj ali seminar, ga mora obiskovati največkrat v drugih krajih, kar izobraževalno dejavnost tudi precej podraži. Zato so se predstavniki podjetij izrekli za čimprejšnjo ustanovitve centra, ki pa ne bi skrbel le za dobro strokovno izobraževanje, ampak tudi za splošno ter predvsem za družbeno-ekonomsko vzgojo delavcev.

VE

KRANJ: Kaj terjajo od invalidske komisije?

Pred dnevi je bila v Kranju seja odbora za rehabilitacijo in zaposlovanje invalidov okrajnega zavoda za socialno zavarovanje. Odborniki so razpravljali o nekaterih vprašanih invalidskega zavarovanja, o sklepanju pogodb o rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, o poročilu invalidske komisije itd.

Ugotovili so, da problemov invalidskega zavarovanja ni mogoče reševati administrativno, temveč je potrebno sodelovati z organi izven okvira OZSZ. Vsestranska povezava bo potrebna predvsem v bodoče pri rehabilitaciji in zaposlovanju delovnih invalidov in pri rehabilitaciji otrok zavarovancev. Od invalidskega zavarovanja se ne bo zahtevalo samo to, da invalidske komisije hitro in dobro obravnavajo posamezne primere, temveč predvsem to, da bo zavarovanec čimprej napoten na rehabilitacijo, oziroma na delo in da bo brez odlašanja dobil potrebne datjave, ki mu po zakonu pripadajo. Odbor je predvidel in potrdil ustrezne roke za posamezne faze dela invalidskih zadev.

Ciril Rozman

JESENICE: Železarji delajo že za leto 1962

Ko so jeseniški plavžarji, jeklarji, valjavci v začetku letošnjega leta sprejemali planske naloge, so se v polni meri zavedali, da si bodo morali zelo prizadevati za izpolnitev obveznosti.

Z boljšo organizacijo dela, izkoriščanjem vseh razpoložljivih proizvodnih kapacitet in koledarskega časa, z novimi delovnimi in tehnološkimi postopki dela, z racionalizacijami ter izrednim prizadevanjem vsakega posameznika so svoje naloge v nekaterih obratih že izpolnili.

Med njimi so jeklovci, ki je dosegel letni načrt že sredi meseca novembra. Temu so se

dile konec meseca novembra še livarne, ki bodo do konca leta prekoračile letni načrt za 1.500 ton sivega liva, jeklotitine in kovne litine. Valjarna tanke pločevine 1.300 je bila tretji obrat v jeseniški valjarni, ki je presegla letni načrt in bo izvaljala do konca leta še 2.000 ton pločevine. Tudi obrat cevarne se je uvrstil med te in bo do konca leta izdelal še 800 ton vseh mogočih cevi.

V preteklem tednu so se tem obratom pridružili še žična valjarna, ki bo presegla letni načrt s 3.000 tonami valjane

ZLIT TRZIC: Odgovornost članov izvršnega odбора

Pred mesecem je občinski sindikalni svet sklenil, naj se člani predsedstva udeležijo sej izvršnih odborov vseh podružnic. Seje so v vseh podružnicah dobro uspele z izjemo ZLIT, kjer je predsednik sklical sejo dvakrat, pa vendar nikoli ni prišlo toliko članov odbora, da bi bili sklepni. Delo takih članov vsekakor nima v kolektivu priznanj. Zalostno je, da se tako nedelavni člani ne zavedajo, da ni samo predsednik podružnice tisti, ki naj skrbi za delo v sindikalni organizaciji. Prav tako se član predsedstva ObSS in plenuma ObSS, ki je zaposlen v tem podjetju, vse leto ni udeležil niti ene seje tega političnega vodstva v občini.

VE

žice, šamotarna pa bo do konca leta z 800 tonami presegla letni načrt za 4 %. Tudi elektro peč, kjer proizvajajo plemenita nerjaveča, brzostružna in medicinska specialna jekla, bo do konca leta izdelala še 400 ton jekel nad planom.

U. Z.

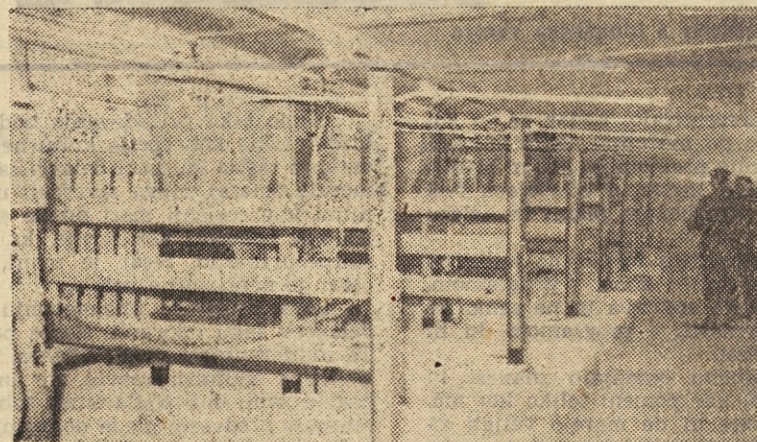
CELJE: Priprava za plenum

Gospodarska komisija pri občinskem sindikalnem svetu Celje je analizirala devet mesečno gibanje osebnih dohodkov na območju celjske občine.

Pokazatelji osebnih dohodkov povedo, da v marsikaterih podjetjih procentualno rastejo osebni dohodki vodilnih ljudi, kot fizičnih delavcev, oziroma delavcev najnižjih grup. Tudi razponi se v primerjavi z lanskim letom večajo v prid vodilnih ljudi.

V gospodarstvu na območju celjske občine so se osebni dohodki povečali za 11,9 % v primerjavi z istim obdobjem lanskega leta, tako da sedaj znašajo 24.000 dinarjev. Najbolj so porasli v komunali (32,1 %), tako, da je povprečje 28.850 dinarjev, medtem ko so najnižji osebni dohodki v kmetijstvu, in sicer 17.424 dinarjev.

Razprava komisije je pokazala, da bo moral plenum ob-



Na kmetijskem posestvu v Zadobrovi so te dni zaključili montažna dela na novem zemljišču. Z najsoodnejšimi napravami bodo lahko naslednje leto dnevno pomolili štiri sto krav, za to opravilo bodo rabili za polovico delavcev manj kot doslej. Poleg izmolzišča so na kmetijskem posestvu zgradili tudi mlekarino, kjer bodo mleko avtomatično hladili.

činskega sindikalnega sveta Celje te in druge podatke in pojave temeljito analizirati.

ZE

STEKLARNA HRASTNIK: Izdelana merila za delitev dohodka

V hrastniški steklarni so že izdelali merila za nov način delitve osebnega dohodka. Najnovejši predlog računa z oblikovanjem prejemkov po enoti proizvoda, t. j. kosih. Za odgovorne osebe v podjetju predvidevajo, da bo višina osebnih dohodkov odvisna od dohodka, loma, realizacije itd. Osnove so določene tako, da jih bo mogoče preseči le z organiziranim delom in strokovnimi nasveti.

-k-

RAKEK: Hotel v Rakovi kotlini in kaj je še potrebno?

Težko bi našli na Notranjskem lepši kraj kot je Rakova kotlina. Mnogi trdijo, da v nekem pogledu celo presega Postojnsko jamo. Vendar je kotlina vse do dandanes ostala skoro neznana. To ni nič čudnega, saj razen nekaj obledelih markacij na Rakeku in Cerknici, nič ne opozori tujca na velike naravne lepote v neposredni bližini. Pred leti so dogradili cesto Cerknica-Rakova kotlina, ki jo pa večinoma uporabljajo le gozdni delavci in domačini. Šele lani so pričeli graditi hotel v osrčju kotline.

Sedaj je objekt v grobem dograjen in bo prihodnje leto že sprejel prve turiste. Vendar bo treba za popularizacijo kotline storiti še marsikaj. Tudi en sam hotel bo kmalu premalo. Ze sedaj bi morali misliti na izboljšanje prometnih zvez in modernizacijo cest. Sedanje enosmerne ceste kmalu ne bodo več zadostovale. Proučiti bo treba tudi možnosti za graditev rekreacijskega centra, saj bi težko našli primernejši kraj za to.

-an-

KOPRSKO: Mladina daje prednost družbenim nalogam

Te dni zaključujejo na Koprskem z občinskimi konferencami Ljudske mladine, kjer v nasprotju z dosedanjjo prakso osebnih, čestokrat ozkih notranjih organizacijskih odnosov, tokrat uspešno načenjajo številna druga vprašanja, n. pr. o decentralizaciji v podjetjih. Osnovo za takšne razprave so omogočile predvsem vsebinsko bogate konference tovarniških aktivov v minulih dveh mesecih. Najbolj pozitivne rezultate so pokazale osnovne organizacije mladine v kolektivih izolskih podjetij Mehanotehnika in Gradbenik, v podjetju Javor v Pivki in v Sežanskem obratu Iskre — skratka povsod tam, kjer je mladina že v minulih letih soodločala o vseh važnejših vprašanih proizvodnje, decentralizacije in podobno. V omenjenih kolektivih uspešno delujejo tudi aktivni mladi proizvajalci kot sestavni del mladinskih organizacij.

-sky-

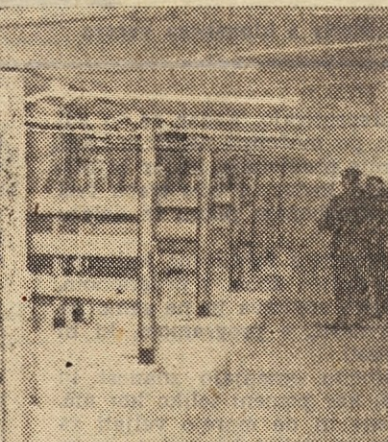
CELJE: Razvitje prapora

V soboto je bila svečanost vseh sindikalnih podružnic celjske občine, na kateri je občinski sindikalni svet razvil svoj prapor. Komorni zbor Svobode je nastopil s pevskeimi točkami, igralci Slovenskega ljudskega gledališča pa z recitacijami.

ZE

POSTOJNA: Modernizacija trgovskih lokalov

Trgovsko podjetje na drobno Oskrba v Postojni spada med tista, ki se hitro razvijajo. Doslej so imeli težave z zastareli-



mi lokali, kjer so potrebni veliki stroški za modernizacijo. V letošnjem letu je prenovilo vrsto prodajaln, največ v Postojni. Sedaj pa modernizirajo trgovino v Planini pri Rakeku.

V Postojni, kjer zaradi hitrega naraščanja prebivalstva ponudba ne more zadovoljiti povpraševanja, je Oskrba pred mesecem odprla sodobno avto-trgovino na Ljubljanski cesti. Lepo napreduje tudi gradnja samopostrežne trgovine, ki bo stala okoli 40 milijonov dinarjev. Gradijo jo v novem delu Postojne, kjer doslej ni bilo nobenih prodajaln. Predvidevajo, da bo pričela poslovati v začetku poletja.

Pred kratkim pa so začeli urejati odnose tudi v samem

kolektivu. Osnovani so 11 ekonomskih enot, kar bo gotovo še pospešilo razvoj podjetja. Izdelali so tudi pravilnik o delitvi čistega in osebnih dohodkov, s čimer bodo dobili zaposleni tudi večjo pobudo za delo.

-zn-

POMURJE: Če petrolejke dogore...

Petrolejke so dogorele v poslednjih vaseh in zaselkih Pomurja. Z električno lučjo se je razgibalo vaško življenje. V Pomurju je sedaj prijavljenih 13.120 radioaparatur, oziroma na vsakih 9 prebivalcev en radio-aparat. Registriranih je že tudi 161 televizorjev.

J. P.

AJDOVŠČINA: Razprave o higiensko- tehnični zaščiti

Na zadnji seji plenuma sindikalnega sveta v Ajdovščini so odborniki razpravljali o higiensko tehničnem varstvu pri delu. Pregled v 36 gospodarskih organizacijah opozarja na določen napredek. Tako velja med drugim pohvaliti sadno likerski kombinat »Fructal« v Ajdovščini, ki je do nedavnega v higiensko tehnični zaščiti dela precej zaostajal, zdaj pa je storil v tem velik korak naprej. Za potrebe zaposlenih souredili v podjetju osrednjo pralnico in krpalnico, nabavili nove gumijaste škornje, preuredili sanitarne prostore za delavce in kar je najvažnejše: kupili stroj za pranje steklenic. To delo so do zdaj opravljali ročno.

Toda, čeprav se je izboljšal položaj v večjih podjetjih, je še precej pomanjkljivosti v manjših podjetjih, kjer marsikje še ne delajo komisije za tehnično zaščito dela ali pa so te več ali manj samo na popirju. Zato, da bi bilo delo v bodoče uspešnejše, so ustanovili občinsko komisijo za higiensko tehnično zaščito, ki šteje 11 članov in bo občasno obiskovala podjetja.

T. M.

ObSS TRZIC: Nova podružnica

Pred dobrim mesecem so delavci Slovenija-cesta začeli pod Ljubljano delati novo moderno mednarodno cesto. Tod so si uredili naselje in bodo dalj časa ostali v tržiški občini. Zato so ustanovili tudi lastno sindikalno podružnico, ki ima sedaj okoli 50 članov. Na spomlad, ko se bo začela živahnejša gradbena sezona, pa bo tu nad 200 članov podružnice.

VE

RADOVLJICA: Samo dve komisiji delavni

Vodstvo ObSS Radovljica je sklenilo po združitvi z blejskim in bohinjskim sindikalnim svetom predvsem pomagati sindikalnim podružnicam. V ta namen je imenovalo razne komisije in odbore. Pred dobrim mesecem so na predsedstvu izdelali podroben program dela in zadolžili posamezne člane plenuma, da se udeležujejo sestankov v podružnicah. Posamezne komisije in odbore so zadolžili, da zberejo problematiko s svojega področja in jo posredujejo predsedstvu.

Na zadnji seji je bilo ugotovljeno tole: Do sedaj so člani predsedstva prisostvovali na sestankih 50 sindikalnih podružnic ter razlagali stališča plenuma v zvezi z delitvijo dohodka, izdelavo novih pravilnikov, decentralizacije in podobno. Iz poročil posameznih članov je videti, da so neposredni stiki s podružnicami koristni in da je treba s takim načinom dela še nadaljevati. Ugotovljeno je namreč, da sindikalni odbori niso znali najti pravega načina za uveljavljanje svojih stališč. Sindikalna vodstva se razen redkih izjem še po večini ukvarjajo z izleti, organizacijo letovanja, zabave in podobno.

Od 11 komisij in odborov, kolikor jih ima sindikalni svet, sta samo dve komisiji res delavni. Komisija za socialna vprašanja ima že zbrano problematiko o varnosti pri delu na področju občine in je na svoji seji o tem že razpravljala. V kratkem bo o problemih varnosti pri delu razpravljala na širši konferenci in celotno problematiko predložila v obravnavo plenumu. Komisija za odhod in rekreacijo je zbrala podatke s tega področja in obravnavala na svoji seji delo počitniške skupnosti. Ko bodo to obravnavali tudi na plenarnem sestanku, bodo celotno problematiko s konkretnimi predlogi predložili občinskemu zboru proizvajalcev v razpravo.

N. B.

Besede in dejanja

Poslušati nenehne tožbe smučarjev zaradi nemogočih gmotnih razmer, v katerih delajo, je postalo že dolgočasno. Prav tako kot neprestano poudarjanje, da je smučanje šport št. 1.

Med besedami in dejanji zija ogromen prepad.

Največje smučarsko društvo pri nas, ljubljanska Enotnost dela že leta in leta v ne-razumljivo slabih gmotnih pogojih, ki se prav nič ne izboljšujejo, kvečjemu le slabšajo.

Za 900 članov je edini društveni prostor, velik dvakrat tri metre, le nekoliko premajhen. V društvu nimajo kje spraviti niti smučarske opreme. Ta problem so rešili ta-



ko, da so si omislili skladišča po zasebnih stanovanjih. Nima jo pokritih prostorov, kjer ki se pripravljajo za smučsko sezono, niti denarja, da bi si privoščili kaj več kot skromne tekmovalne pogoje. Tudi tu niso redki primeri, da si tekmovalci sami kupujejo drago tekmovalno opremo.

Skratka, primer našega največjega društva kaže, da smučanju pri nas (kjer smo ga proglasili za naš narodni šport) ni z rožicami poslano. Kdo bi se čudil potem, če tekmovalno smučanje ne more z mrtve točke...

Kje je pet milijonov?

Na koncu se je vendarle vse srečno končalo...

Judoisti težkoatletskega kluba Ljubljana so četrto osvojili naslov državnega prvaka, njihovi klubski tovariši — dvigalci uteži pa so ta podvig ponovili celo že petič.

Razen nespornega športnega priznanja pa hvalijo tekmovalce v obeh panogah tudi zaradi požrtvovalnosti, saj vadijo v več kot skromnih razmerah, potovanje na državno prvenstvo pa so si plačali kar iz svojega žepa.

Zares resnični športniki!

Treba pa je pogledati še drugo stran medalje. Po podatkih okrajne zveze za telesno kulturo je namreč športno društvo Ljubljana dobilo



največjo podporo iz sklada za kvalitetni šport v okraju: 5 milijonov dinarjev.

Odborniki težkoatletskega kluba zagotavljajo, da od tega niso dobili niti dinarja. Ne trdim, da so judoisti in dvigalci uteži edini vrhunski športniki v tem ljubljanskem društvu. Upal pa bi si trditi, da bi morali od omenjene osote dobiti za svoje delovanje precejšen delež. Vsaj tolikšen, da bi lahko trenirali v boljših razmerah in da bi jim pred odhodi na tekmovalna ne bi bilo potrebno prosjati na vseh koncih in krajih.

Kam je društvena uprava razporedila pet milijonov dinarjev? Čeprav ne morem odgovoriti na to vprašanje, se bržčas ne motim, ko trdim, da so bila vrhunskemu športu namenjena sredstva porabljena za povsem povprečne športne storitve.

Koristne zamisli (sklad za vrhunski šport so v okraju ustanovili šele letos) propadajo zaradi neodgovornosti posameznih športnih delavcev!

SILO



V nedeljo je bil poluračen začetek letošnje sezone za smučarje — tekače. Zbrali so se na preglednem tekmovalju v Planici in preizkusili svoje sposobnosti na 8 km (člani in starejši mladinci) ter 4 km (članice, mladinke in mlajši mladinci). Med najmlajšimi je dosegel izvrsten čas Krpač iz ravenskega Fužinarja.

Objekti so — kadrov pa ni!

Ob podpori občine in tovarne »Impol« bo Slovenska Bistrica že v kratkem dobila moderno telovadnico — Kaj pravi o telesnovzgojnem življenju v tem kraju predsednik »Partizana« inženir Branko Karner

V Slovenski Bistrici so takoj po osvoboditvi ustanovili fizikulturno društvo in tako obnovili telesnovzgojno življenje, ki je med okupacijo zamrlo. Toda nekdanji športni objekti niso več ustrezali zahtevam novega časa. Po vojni je v Slovenski Bistrici zraslo več podjetij, močno se je razširila tovarna »Impol«, ki zaposluje danes nad 1200 delavcev. Skratka — po starih poteh in na predvojnih objektih ni bilo več mogoče graditi novega telesnovzgojnega življenja.

Nekaj let po vojni je sicer fizikulturno in pozneje partizansko društvo še kolikor toliko uspešno delovalo, potem pa je začelo vse bolj zamirati. Vzroki? Ni bilo primernih objektov, kar je že itak redkim športnim delavcem jemalo veselje in voljo do dela. Tako je pred nekaj leti »Partizan« skril svojo dejavnost na nekaj kampanjskih prireditvah in na nenačrtno delo s pionirji, vrh tega pa so še nekaj znakov življenja pokazali odbojkarji, nogometaši in rokometaši. Toda pravega poleta ni bilo, življenje je v resnici vse bolj usihalo.

NAD 20 TISOČ PROSTOVOLJNIH UR

Šele predlanskim so se redki preostali športni delavci v Slovenski Bistrici zganili. »Tako ne gre dalje,« so ugotovili, »tako bomo združili prav na dno. Potrebni so nam objekti.«

Resne zahteve redkih športnih delavcev so razumeli in podprli tudi na občini, v šoli, v podjetjih. Zedinili so se, da je Slovenski Bistrici potrebnih najprej nekaj urejenih odprtih športnih objektov.

»Tako smo se predlanskim lotili dela na gradnji osrednjega športnega stadiona,« je začel pripovedovati mladi predsednik partizanskega društva inž. Branko Karner. »Pri gradnji stadiona so veliko prispevali s prostovoljnimi delom pripadniki »Partizana« in JLA kakor tudi šolska mladina in pripadniki predvojaške vzgoje. Skupaj smo v dveh letih na tem objektu prispevali z udarniškim delom najmanj 20.000 delovnih ur.«

Danes je novi stadion že skoraj stvarnost. Urejeno je igrišče za nogomet in veliki rokomet, zasejana je trava. Atletska steza olimpijskih dimenzij (400 m) je dograjena na pol. V perspektivnem občinskem planu je nadaljnja izgradnja igrišč za košarko, odbojko in mali ro-

komet, vendar trenutno za to primanjkuje v občini denarja.

ZDRUŽENE SILE — TELOVADNI DOM

»Seveda je stadion samo na pol rešil pereče probleme pomanjkanja objektov,« je nadaljeval inženir Karner. »Zato smo lani začeli graditi še telovadnico.«

Telovadnica je bila za Slov. Bistrico prav tako važna kot igrišča in stadion. V kraju sta namreč danes dve osemletki in še obrtna šola, ki jih obiskuje nad 1500 šolske mladine. Vsa ta mladina pa je bila doslej brez telovadnice. K temu prištevajo še pripadnike »Partizana«, ki so se morali lani pripravljati v neki leseni, na pol razpadli lopi. Razumljivo je, da tudi brez nove telovadnice ni bilo računati na načrtno delo in razmah telesnovzgojnega življenja.

Lani so novo telovadnico spravili pod streho. Pri tem so tudi v Bistrici ravnali po načelu, da je treba sile združevati. Levji delež sredstev je seveda prispevala tovarna »Impol«, precej sredstev pa je priskrnila tudi občina.

»Nova telovadnica bo, tako vsaj pravijo v »Elanu«, ki nas bo opremil z vsem orodjem,« je nadaljeval predsednik partizanskega društva, »najodobnejša in največja, kar smo jih po vojni zgradili v Sloveniji in na Hrvaškem. Glavna dvorana meri 30 x 15 m, visoka je 7 m. Tako bo v njej možno igrati vse glavne športne igre, ki danes pri nas najbolj privlačijo mladino — odbojko, mali rokomet in košarko. Vsa južna stran bo zasteklena, od tam pa imamo zelo kratko pot čez bodoče letno telovadišče na stadion in vsa igrišča.«

Telovadnico te dni zasteklujejo, slepi pod je že postavljen, zdaj pride na vrsto še parket. Inž. Karner zatrjuje, da se bo v drugi polovici januarja že začela redna vadba.

ZAPIŠKI S POSVETA O DELAVSKI ŠPORTNI AKTIVNOSTI NA HRVATSKEM

POBUDE ZA USPEŠNEJŠI RAZVOJ ŠPORTNE REKREACIJE

Republiški odbor za delavske športne igre LR Hrvatske je imel v Zagrebu 9. in 10. decembra četrto redno konferenco. Ker je tej konferenci prisostvovalo preko 120 delegatov gospodarskih ustanov, ki se ukvarjajo s problemom izkoriščanja prostega časa in športne rekreacije delovnih ljudi, ter so podali v razpravi več koristnih misli in predlogov, povzemamo in objavljamo nekaj najvažnejših ugotovitev s tega posveta.

Kljub temu, da ima naša sedna republika daljšo tradicijo in več izkušenj na področju industrijske športne rekreacije (letos so proslavljali 15-letnico prvih delavskih športnih iger), so delegati na konferenci ugotovljali, da so na tem področju še vedno v zaostanku in da z uspehi še vedno ne morejo biti zadovoljni.

Vzroki za takšno stanje so predvsem v pojavi nerazumevanja pomena športne rekreacije in v podcenjevanju potrebe po aktivnem oddihu, ki je v današnjih pogojih dela in modernega načina življenja nepogrešljiv. Se vse preveč se preceňuje in posveča pozornost tekmovalnim oblikam športnega udejstvovanja, po drugi strani pa se zanemari svobodna neobvezna telesnovzgojna aktivnost delavcev in uslužbencev vseh starosti. Praksa je pokazala, da so odbori za delavski šport delali v glavnem na principu tekmovalnosti. To je onemogočilo udejstvovanje velikega števila ljudi, ki niso imeli nekega posebnega predznanja na tem področju in telesnih dispozicij. Odbori so pozabljali na one ljudi v delovnih kolektivih, ki niso imeli nikoli priložnosti, da bi postali vidni športniki, si pa vendar želijo naučiti se plavati,

smučati, odbojke, namiznega tenisa ali preprostega igranja z žogo, ne da bi pri vsem tem postavljali v ospredje rezultate. Organizatorji športa v delovnih kolektivih so preveč posnemali tekmovalna verifikiranih športnikov. Potrebno pa bi bilo uvajati nove oblike športnega udejstvovanja, ki bodo vsem pristopne. Ni tako težko organizirati take akcije, kjer odpade vsaka klasifikacija. V ta namen se lahko organizira skupen odhod na kopanje, drsanje, sankanje ali izlet v prirodo poleti in pozimi.

Tudi zaostajanje v gradnji majhnih, cenjenih, predvsem pristopnih športnih objektov in igrišč pomeni, da ne gremo v korak s časom, in da še ni razumevanja in pogojev za množično športno rekreacijo. Ker pa morajo biti ti objekti namenjeni množicam, jih moramo solidno graditi ter skrbno in stalno vzdrževati. Seveda tu ne smemo pozabiti na slačilnico in ustrezne sanitarne naprave.

Naš družbeni razvoj nas danes usmerja v stanovanjsko skupnost, v okviru katere je treba razvijati vso aktivnost. Nedvomno je, da se bo vsak interesent posluževal možnosti za razvedrilo in oddih v nepo-

sredni bližini stanovanja, ne da bi mu bilo treba pri tem zapravljati čas za obisk oddaljenih tovrstnih objektov. Veliko število delavcev ni športno aktivnih prav zaradi tega, ker stanujejo preveč daleč od mesta, kjer delajo. Ko pridejo domov, se ne morejo vrniti zaradi pomanjkanja časa na športne objekte, ki so običajno v bližini podjetja oziroma na področju občine, kjer je središče delovnega kolektiva. Vse to nam narekuje, da gradimo športne objekte tam, kjer stanujemo, to je v stanovanjskih skupnostih. Kombinirajmo »Borovo«, »Železarna Sisak«, podjetje »Jugoturbine« iz Karlovca in še nekatera druga podjetja so že zgradila posamezne športne objekte poleg stanovanjskih naselij, kjer stanujejo njihovi delavci. Aktivnost v okviru stanovanjske skupnosti bo doprinesla k zblizanju in boljšemu spoznavanju med sosedstvom ter spoznavanju delavske, srednjošolske in študentske mladine.

Pomembno je, da sindikalne organizacije in sveti v komuni natančno poznajo svoje pogoje in želje delavcev in da svoje akcije s tem vsklajajo. Nenehna in konkretna aktivnost sindikatov v zvezi s problemom prostega časa je za nas silno pomembna, ker sestavlja nepogrešljiv del boja za višji življenjski standard delovnih ljudi in povečanje proizvodnje.

Tudi na področju vzgoje kadrov za organizacijo delavske športne aktivnosti lahko trdimo, da posvečajo Hrvatje prav temu vprašanju posebno pozornost. Leta 1959 se je na seminarjih izšolalo 290 organizatorjev in vodnikov, leta 1960 251, leta 1961 pa 117 organizatorjev in vodnikov. Pohvalno je, da velik del šolanih kadrov dela po tečajih v odborih za delavsko športno aktivnost in v praksi s pridom uporablja na tečajih pridobljeno znanje.

ANDREJ ULAGA

Športne igre v Kopru

Na pobudo Občinskega sindikalnega sveta so v občini Koper organizirali delavske športne igre v počastitev obletnice revolucije in dneva JLA. Velika športna prireditev, na kateri sodeluje 29 kolektivov gospodarskih organizacij, vsebuje tekmovalna v domala vseh športnih panogah. V času od 29. novembra do zaključka prireditve 22. decembra je sodelovalo v tekmovalnih več kot 500 tekmovalcev, med njimi tudi pripadniki JLA. Največjo pozornost je med številnim občinstvom, ki spremlja to športno manifestacijo kolektivov, je vzbudil mali nogomet, v katerem so se zastopniki kolektiva Primorski tisk z vrsto zaporednih zmag prebili v finale in v odločilni tekmi porazili moštvo JLA z rezultatom 8:3. Koprski grafičarji, tekmovalci Tomosa, Autocommerce, podjetja Vodna skupnost itd. dosegajo lepe rezultate tudi v ostalih športnih disciplinah kot v odbojki, namiznem tenisu, streljanju, balinanju itd.

B. C.

delavci iz sosednjih vasi, ki se vsak dan vozijo na delo v tovarno, po končanem delu v tovarni pa takoj hitijo domov. To je polproletariat, kot mu pravimo. Seveda pa se tudi tu pozna pomanjkanje objektov in seveda strokovnih kadrov.

O tem, da lahko strokovnjaki kljub vsem težavam vendarle marsikaj dosežejo, pa dokazuje tudi primer mladih judoistov. Predlanskim je mladi judoist — domačin, Franc Pliberšek, ki študira srednjo tehnično šolo v Mariboru in goji judo pri Kovinarju, začel kar »na lastno pest« navduševati mladino iz Slovenske Bistrice za ta šport. V kratkem je zbral okrog sebe kakih 30 mladincev, večji del vajencev iz tovarne in tudi srednješolcev. Pred kratkim so mladi judoisti iz Bistrice nastopili v II. republiški ligi, kjer so osvojili prvo mesto, tako da se bodo zdaj potegovali za vstop v I. republiško ligo.

»Morda bo prav judo tista panoga, ki bo pognala globlje korenine v tovarni,« je zaključil inž. Karner. »Materialni pogoji so zdaj ustvarjeni, telovadnico smo dobili. Nadaljnji razvoj pa bo odvisen od naših kadrov.«

I. P.



Največje presenečenje na letošnjem slovenskem članskem namiznoteniskem prvenstvu je zmaga 18-letne dijakinje iz Kranja Eme Cadež. V finalnih partijah je Cadeževa vse tri nasprotnice — Plutovo, Pirčevo in Petračevo — premagala s 3:1, mimo tega je skupaj s Krajerjevo (na sliki) osvojila tudi naslov v ženskih dvojicah.

12 TISTI VEČER JE PADAL SNEG

Otroci, ki gredo v smrt. Otroci, ki se z ročicami pred jamo krčevito držijo za krila nesrečnih mater. 40.000 Ciganov, 40.000 udarcev z železno palico in noži.

Tudi poslednja skupina je pripravljena na smrt. Skupina Ciganov glasbenikov, skupina majhnih virtuozov na violinah.

Priredili so ciganski koncert, koncert pred cigansko smrtjo.

— Cigani, je rekel nekdo iz uprave taborišča. Nocoj koncert! Cigani so kdo ve koliko dni igrali ustašem. Igrali so, medtem ko so pijani ustaši bili starega violinista in mu ruvali lase. Igrali so lačni in žejni, da bi živeli, in peli so, da bi živeli in ko so peli, so jokali, da bi živeli, ker niso imeli močnih mišic, pa so zategadelj igrali v tej strašni ciganski noči. Edini akord je bila glasba za življenje in v pesem za življenje. Pa vendar niso ostali živi.

Žalostno je nedeljsko predpoldne, žalostno, čeprav je slišati cigansko glasbo. Cigani igrajo, medtem ko druge vodijo v smrt. Kriki nad jamami. In vsakokrat potegne Cigan močnejše, da mu srce ne poči za bratom in vsakokrat se jok violine pomeša s krikom brata, dekleta ali matere tistega, ki prebira strune.

Zaporniki so gledali Cigane. Glasba se je oddaljevala. Igrali so ti mali vituozji in stopali proti jamam, igrali nad jamami vse dotlej, dokler jih nista železna palica ali nož podrla drugega za drugim. Peli so s solznimi očmi »cigansko slovo«. Peli so to znano rusko romanco in niso videli ne železa ne noža.

Medtem ko so violine padale druga za drugo, je daleč od Jasenovca, na Brdu Hisar pri Leskovcu odmevalo še enkrat »cigansko slovo«.

Nikogar več ni.

Ni Šefketa, ni Mustafe, ni Ramadana, ni Faika. Tudi Mefaina ni. Mefail je odšel prej. Ostala pa je pesem o mrtvem muzikantu, ki ga ni več in o mrtvih tovariših. Tudi tistih ni več, ki bi nadaljevali pesem. Muzikanti iz Radana je ne znajo. V Vibarcu sem jih vprašal, pa nihče se je ne spominja. V Satmali: so jo pozabili. Niti Hodža Rifat si ni zapomnil pesmi niti drugi Hodža Ibrahim. Tretjega dne se je pe-

sni spominjal Tota, sin Mustafe, ki ga ni več:

pesem poje o smrti 6. decembra 1941 in o sto, dvestotih, tristotih, več kot štiristotih (nihče se ne spominja števila) odpeljanih na hrib Hisar.

Rekli so mu Šefket.

Ali ste slišali za Šefketa? In za Ramadana, ki je igral violino? Tudi Mustafa je igral violino. In Mefail. Raznesla ga je bomba. In Faik je igral violino. Šestnajst let je bil star. Mustafa je brenkal na kitaro. Jaz pa sem pihal v klarinet. Niste nikoli poslušali? Nikdar niste slišali za Šefketa? Niti za tisto o mladi nevesti: »Ternije borije?«

Potem so prišli Nemci. In mi nismo igrali. Nihče ni mislil na svatbo. Nosili smo rumene trakove na rokah in govorili smo, kako nas bodo ustrelili ali pa odpeljali v Nemčijo. Niso nas odpeljali v Nemčijo.

Rekli so nam, da gremo na železniško postajo, da bomo natovarjali sladkor. Spet drugi so nam rekli, da ne gremo na postajo, temveč v vas Pertate, kjer bomo popravljali most. Vedel sem, za kaj gre, pa sem vzal klarinet s seboj.

Mustafa je vzel violino in vsi so vzeli instrumente. Vse so

nas odgnali: »Vse so nas odpeljali, tudi najmanjšega. Dete iz zibke. In z njim slavnega Šefketa«.

To sem bil jaz. Odvedli so tudi mojega sina Rašida, ki je bil malce čuden in ni ničesar razumel. Najprej so nas odveli v zapor in nas bili. Nekateri so jokali. Nekateri so prosili, naj nas izpustijo, jaz pa sem hotel zaigrati na klarinet. Nekega dne so prišle žene in otroci pod okno, pa so jih odgnali z udarci pušk in z udarci nog. Nekateri so mislili, da nas bodo odpeljali na delo v Nemčijo, jaz pa nisem verjel, ker je bil z nami tudi Vasiljko, ki je bil nesposoben za delo, brez nog.

Ko je minilo pet dni, so nas odpeljali v šolo poleg reke. Med potjo smo prosili, naj nas rešijo, da jim bomo spet igrali.

V šoli smo ostali nekaj dni. Eden izmed stražarjev nam je povedal, da nas bodo postreljali. Rekel je, naj pustimo denar in suknjiče kar v šoli, da jih bo že on izročil ženam in družinam.

Bežati nismo mogli in vzeli smo instrumente. To je bilo zvečer. Zjutraj so nas streljali. Nikoli nismo imeli ničesar, samo instrumente in pesmi. In,

preden so nas postrelili, smo vsi želeli, da nekdo sliši to pesem, da si jo nekdo zapomni, da pesem ostane, ker mi nismo ostali.

— Igrali smo do jutra. Potem so nas zvezali in nagnali v tovarnjake. Čez nekaj časa so zapovedali s tovarnjakov in nas odgnali na Hisar.

Moj sin Rašid je bil malce čuden in na hribu so mu ukazali, naj poje. Ničesar ni razumel in je pel. Nas pa so streljali.

Snežilo je.

Nihče ni ostal živ.

Neka ženska je od daleč vse to videla in pripovedovala je, kako smo umrli.

Padali smo poleg poti. Moj sin Rašid pa nas je nosil v jame. Devet jam je bilo. Potem so mu rekli, naj beži. Bežal je. Vendar, ko je prišel do prve hiše, so ga podrli strelji.

Vse so nas ubili.

Se je snežilo.

Vsi smo bili mrtvi. Naslednji dan so nas pokopali. Tu je zdaj hrib. Pravi jo, da nam bodo postavil spomenik. Na devetih jamah raste trava.

Snežilo je, mi pa smo želeli, da po vsem tem ostane naša pesem, ki smo jo peli nad jamami tisti večer, ko je padal sneg.

(KONEC)



Taktika, super sila in Bermudi

Na Bermudih sta si včeraj segla v roko predsednik ZDA Kennedy in predsednik britanske vlade Macmillan. Sedla sta za mizo, za katero je predviden precej obširen dnevni red. Preden pa bosta pravzaprav začela obravnavati številna pomembna vprašanja, sta se lotila najprej vprašanja pod rimsko ena: razčlenitev taktike in strategije proti Moskvi. To je najvažnejše, kajti v nekem smislu oba na Bermudih le predstavljata Zahod, čeprav pri vsem tem nista pozabila misliti na Pariz in Bonn.

Stališče do Berlina, razorožitev, odnos do neangažiranih dežel in še nekatera akutna svetovna vprašanja bodo nedvomno v središču pozornosti v razgovorih obeh državnikov. Kajpak pa bo stekla beseda tudi o anglo-ameriški solidarnosti in o nekaterih nejasnostih v zahodnem svetu. Sicer so številne manifestacije že večkrat potrdile neomajno trdnost, vendar vselej navdušenju ni zaupati.

Vse kar smo našli bo približen dnevni red na Bermudih. Marsikdo bo mislil, da gre v teh naštetih vprašanjih le za formalno potrditev istih stališč. Nikakor ne. Avtomatične soglasnosti ni niti v enem vprašanju, pa zato komentatorji pišejo, da Bermudi ne bodo manifestacija enotnosti, temveč neobhodna vmesna postaja na poti soglasnosti med zaveznicami.

Amerikanci so že nekajkrat izjavili, da smatrajo za eno svojih najvažnejših nalog: priprave za uresničenje ustanovitve nove supersile Združene Zahodne Evrope. Zategadelj so z nekaterimi akcijami zmanjšali pomen zveze Washington-London in celo prisilili Veliko Britanijo, da je potrkala na vrata »male Evrope«. Ustanovitev druge zahodne supersile je za Amerikance, kot vse kaže, trenutno važnejše kot razgovori z Moskvo. Glede morebitnih angleških pripomb o tem, je neki angleški časnik napisal, da je za Veliko Britanijo bolj pametno, če se drži Zahodne Evrope kot pa ZDA, ker s tem lažje brani svoja stališča in mišljenja pred ZDA ter močnejše uveljavlja lastno voljo.

To pomeni: predsednik Kennedy je že na začetku leta postavil primerno distanco med ZDA in manjšimi zahodnimi deželami, pa tudi med Veliko Britanijo. Te sile so tako postale svobodnejše pri razvijanju lastne politike, saj nobena od teh ne more pričakovati kakšne posebne naklonjenosti ZDA. Z drugimi besedami povedano: predsednik Kennedy ne bo moral voditi ves Zahod kot brezpogojni šef, temveč le kot predsednik komiteja zahodne zveze.

Macmillan kajpak posluša vse to le z enim ušesom in kot pravijo, bo poskušal razmišljati na Bermudih o vstajenju ameriško-angleške zveze, kar bo pa bržkone misel zaman. Časi Eisenhowerja so mimo, Kennedyju pa je vseč ukrepati po premišljenem konceptu.

Ko bosta obravnavala prihodnje razgovore z Moskvo o Nemčiji, bosta Kennedy in Macmillan morala upoštevati francosko abstinenco in nekatera zahodnonemška razmišljanja. Upoštevati bosta morala najprej seveda tudi razlike med stališčema ZDA in Velike Britanije do berlinskega vprašanja. Amerikanci pravijo, da se želijo z Moskvo pogovarjati na podlagi priznanja svoje moči in pravic. Britanci pa bi vodili razgovore izključno s stališča surove stvarnosti. Angleži težijo celo h kompromisu. Tega zidajo na priznanju te stvarnosti in čeprav bi s tem prizadeli tudi nekatere zahodne pravice. In prav to razliko bosta morala oba državnika na Bermudih upoštevati in kajpak zgledati.

Razen razorožitve, Konga in Goe se bosta v razgovoru lotila tudi odnosa do neangažiranih dežel. Pred Beograjsko konferenco je bilo videti, da imajo Amerikanci več razumevanja za njo kot pa Angleži. Kennedy je poslal pozdravno brzojavko, Macmillan tega ni storil. Po konferenci pa so bili Amerikanci jezni, ker udeleženci niso najbolj ostro obsodili sovjetske obnovitve jedrskih poskusov, Angleži pa so trdili, da je potrebno vse skupaj gledati z več ravnodušnosti. Ko je izbruhnila katarska kriza so Angleži obsodili akcijo OZN in vpliv oziroma pomoč neangažiranih dežel. Amerikanci pa so to akcijo branili in zagovarjali. Ko je prišla na vrsto Goa, zdaj pred nekaj dnevi, je naposled prišlo do anglo-ameriškega ravnotežja. Obe sili sta obsodili Indijo in odprli Portugalsko. Ze samo teh nekaj kolebanj kaže, da si bosta morala oba predsednika na Bermudih začetni pot, po kateri naj krene njihova politika v odnosih do neangažiranih dežel.

Na nasprotnih koncih sta obe sili tudi glede LR Kitajke, da jo sprejmejo v OZN, nemirni so, ko slišijo, kako Angleži mirno in hladnokrvno trgujejo s Pekingom, prek vseh ovir, ki jih je postavil pokojni John Dulles. Angleži so pred dnevi namreč začeli Kitajcem prodajati celo letala.

Skratka: na Bermudih je gradiva za razgovore dovolj. Vprašanje je, če bo tudi dovolj časa in dobre volje, predvsem pa ne kompleksov, ki sta jih obe strani polni.

PRIPOVEDOVANJE ŠPIJONA • PRIPOVEDOVANJE ŠPIJONA • PRIPOVEDOVANJE ŠPIJONA • PRIPOVEDOVANJE ŠPIJONA • PRIPOVEDOVANJE

6 Spet v Nemčiji

Zahvaljujem se vam, da ste »X« rešili iz Kölna. To je bilo v resnici dobro organizirano in odlično ste storili, da ste ga izvlekli. Domnevam, da se je med begom precej neotesano vedel, vendar verjemite, zelo vam je hvaležen. Vrnili ste mi človeka, ki sem ga že zbrisal iz svojega seznama. Se nekaj? Preden odidete, mi je rekel dolgin, naj vas pohvalim za vašo pobudo, ko ste izkoristili priložnost in odšli na Hitlerjev sestanek, kljub možnosti, da bi vas spoznali. Še enkrat je dokazano, kar vedno govorim: predrznost se vedno izplača. Vedno je bolj varno izbrati pogumno, odprto pot, kot pa strahopetno. Nasprotnik vedno išče skrivnega, potuhnjene sovražnika.

Očitno je bilo, da sva na koncu razgovora. Rekel sem:

— Gospod, če bo kdaj koli spet potrebno, da grem v Nemčijo, ne vem... Prestar sem za takšne akcije na vrat na nos. Želel bi se mirno spustiti v neki kraj, ki bi ga sam predlagal; potem bi se moral znajti. Dogovorili bi se, kam bi prišli pome. Mislim, da bi najbolj ustrezal helikopter.

Gospod Senior je nekaj časa okleval, potem pa rekel:

— Kajpak, povezal se bom z letalstvom. To je misel, ki jo morajo oni uresničiti.

V tem trenutku sem vedel, da se bo tudi z menoj povezal.

Glede na takšen konec najinega razgovora, nisem bil presenečen, ko sem marca 1940 prejel povabilo, naj se spet

oglasim na številki 222 a v Slepi ulici v Londonu.

Ta velikan v središču britanske špijonaže je bil moj šef v vojni. Čudno je delovala njegova osebnost. Nisem si mogel kaj, da si ne bi že vnaprej vizualno predstavljaj razgovora z njim. Vendar stvari se niso nikdar tako odvijale, kot sem pričakoval.

Tokrat ni bilo nikakršnega uvoda.

— Stvar je zelo enostavna. Tako, da mi je skoraj neprijetno zahtevati od vas, da izpolnite to nalogo, je rekel. Za kaj gre? Neki visoki uradnik v nemškem štabu v Frankfurtu nam je naklonjen, in sicer iz osebnih in protinacističnih nagibanj. Dostop ima k načrtu za nemško kampanjo. Kadar koli hoče vzame en izvod tega dokumenta iz nemškega uradnega arhiva. Medtem pa, zahvaljujoč neki čudni logiki v njegovi glavi, sam tega noče, čeprav nima ničesar proti, da zameji in to omogoči nekemu drugemu. Mi vemo, da vi, če boste prišli v njegovo pisarno ob določeni uri, ko je on sam, recimo okrog 12.30, lahko vzamete ta dokument. Ničesar vam ni treba reči, lahko se vrnete v treh dneh. Ti papirji so zelo dragoceni in precej je odvisno od njih.

— Dobro, sem rekel. Denimo, da je vsa, kar naj storim to, da oblečem uniformo polkovnika, vstopim v glavni štab v Frankfurtu in se povežem s tem uradnikom. Vendar, kako bom zvedel, da je to človek, ki ga iščem?

— Enostavno, je odgovoril gospod Senior. Če boste rekli: »Danes ne bo

deževalo, bo on odgovoril: »Lepo vreme bo trajalo.«

Glede na druge misije, moram priznati, da se mi je zdela ta naloga precej enostavna. Sicer pa je gospod Senior skoraj vsako nalogo pričarati enostavno.

Bilo je potrebno samo še skleniti, kako naj potujem v Nemčijo. Domneval sem, da so me pripravljeno spustiti s padalom nekje v okolici Frankfurta, nad neko vasjo, za katero še nikdar nisem slišal.

Zato sem rekel:

— Če je potrebno, da se spustim na okupirano ozemlje, potem bi želel tja, kar poznam. Mislim, da bi bilo najbolje spustiti se s helikopterjem nekje v okolici Kölna, v coni Lindenthala, ki jo prav tako dobro poznam kot Charing Cross v Londonu. Od tamkaj bi se sam prebil do Frankfurta.

Naposled so bili zato, da grem po svoji poti.

SPET V NEMČIJI

Skozi Francijo sem potoval v zaprtem avtomobilu, in sicer do nekega letališča, od koder me je helikopter odpeljal do kraja, ki sem si ga sam izbral. Pilot, drugače znani boksar, je bil eden tistih čudovitih ljudi, ki jih je moč srečati v takšnih akcijah. Ob slovesu mi je rekel:

— Na svidenje na tem kraju, 4. ob tleh zjutraj. Vedite, jaz ne čakam!

Odgovoril sem mu:

— Če ne bom ob določenem času tu, nima nikakršnega smisla, da me čakate! Tako sva se razšla; on je odšel nazaj v Francijo, jaz pa sem zakoračil po Nemčiji.

S padalom sem dobro skočil. Brez kakršnih koli incidentov sem prispel v Köln. Tam sem potrkal na vrata moje gospodinje, ki mi je pomagala, ko sem se pred tedni mudil v tem mestu. Zelo je bila vesela. Ko je zagledala mojo uniformo, je rekla:

— Čestitam, gospod polkovnik. Vidim, da ste napredovali.

— Da, sem rekel. Sam sem se povisil v višji čin. To je dobra misel! In zdaj še nekaj: ali mislite, da bi bil lahko tu pri vas dan, dva, kajti zgodi se lahko, da mi boste zelo potrebni.

Pokimala je, in se nasmejala. Mila, pogumna starka.

Z zgodnjim jutranjim vlakom sem odpotoval iz Kölna v Frankfurt, čeprav takšno potovanje ni bilo najbolj priporočljivo, vsaj med vojno ne.

V Frankfurt sem dopotoval ob enajstih. Imel sem še poldrugo uro časa, da se umijem in da obedujem. Ob 12.30 sem se pojavil v Glavnem štabu, pokazal dovolilnico, kakršno smo imeli vsi štabni oficirji, in se povzpelo po stopnicah. Čim manj ljudi me vidi, tem bolje.

Načrt je bil odlično pripravljen. Našel sem pisarno in človeku, ki je stal pred omarami, rekel, da danes ne bo deževalo. Strinjal se je, da bo vreme stanovitno. Tedaj je z glavo pokazal v smeri precej velike kuverte, ki sem jo zganil in stlačil v žep.

Nobene besede več nisva rekla. Odšel sem iz poslopja, z načrti o skorajšnji nemški ofenzivi pod pazduho.

Vlak v Köln je odpeljal ob 12.50. To ni bil brzovlak. Ker sem vedel, da ni

moč imeti vsega, sem odpotoval na peturno potovanje.

Mogoče je bil to instinkt samohranitve. V vsakem primeru nisem bil presenečen, ko sem opazil, da sta dva gosпода, precej krepka in visoka, ki sem ju že prej opazil, hotela vstopiti v isti kupe I. razreda, v katerem sem sedel.

Ignoriral sem ju, ko sta vstopila, kot bi vsak polkovnik v Nemčiji ignoriral civilne osebe. Prepričan sem bil, da ne bosta poskušala zasliševati višjega oficirja samo zato, ker nekaj sumita. In smatral sem, da bi se v primeru, da razpolagata s čim drugim, kot samo z sunjmo, tisto za gotovo že zgodilo, kar bi se moralo.

SVINJSKE KOŽE
1/2 a 200 din kg
MAST OSTRGAJTE!
odkupi
KOTEKS

OD MLINOV DO KOMBINATA »ŽITO«

Kolektivi Mlinske industrije Ljubljana in Domžale, Mlinskega podjetja Lesce in podjetja »Klasje« iz Kranja so leta 1958 spoznali nepravilnosti svoje drobnjakarske in lokalistične gospodarske politike in škodo, ki jo povzroča nesmiselna konkurenca med njimi. Uvideli so, da takšne razmere povzročajo škodo tako enim kakor drugim in so zato na množičnih sestankih vsak zase sprejeli sklep, da se združijo skupaj v enotno podjetje »ŽITO«.

Poglavitna dejavnost Živilskega kombinata Žito je nakup in prodaja žit in moke, predelava žit v mlevske izdelke, prodaja lastnih in od drugih prevzetih mlevskih izdelkov, oplemenitenje in čiščenje ter predelava mlevskih izdelkov v kruh, pecivo in testenine.

Organizacijska struktura podjetja Žito je zelo razvejana, saj so obrati raztreseni po zelo obsežnem območju (Ljubljana, Gorenjska, Notranjska, Dolenjska), razen tega pa se posamezne poslovne enote ukvarjajo z različno dejavnostjo.

V bistvu se podjetje deli na šest delovnih skupnosti oziroma ekonomskih enot. Te enote so glede proizvodnje in internega gospodarjenja povsem samostojne. Upravlja jih delavski svet delovne skupnosti.

Poslovno skupnost Vrhnika sestavljajo mlina: Vrhnika, Logatec in Bistra, poslovno skupnost Domžale mlina: Vir, Homec, Bistrica, Domžale skladišče na železniški postaji ter sušilnica in razkuževalnica za žito in embalažo. Tretja skupnost obsega Gorenjsko z mlino: Breg, Zapuže in Globoko ter skladiščema v Kranju in Lescah. Ljubljansko delovno skupnost sestavljajo Centralno skladišče, mlina Vič in Fužine ter obrat Luščilnica (izdelovanje ovsenih kosmičev). Sem sodi zlasti po strukturi decentraliziranega delavskega samoupravljanja tudi osrednja uprava in centralni farinološki laboratorij. Peta

ekonomska enota je Tovarna testenin Pekatete, šesta pa skladišče v Novem mestu.

Od letošnjega oktobra je bila formalno pripojena kot sedma ekonomska enota k podjetju Žito tudi tovarna Šumi. Nesoglasja pa so prav zdaj pripeljala do tega, da so kolektivi ostalih ekonomskih enot sklenili naj se Tovarna Šumi odcepi od podjetja Žito. Vse nadaljnje opisovanje se nanaša zgolj na šest ekonomskih enot, oziroma na podjetje Žito brez Tovarne Šumi.

Ko je bil pred tremi leti uresničen sklep o ustanovitvi združenega podjetja Žito, so se morali seveda najprej postaviti temelji za skupno delo. Ustvarjene so morale biti trdne vezi med posameznimi obrati in ekonomskimi enotami, hkrati pa se je morala zagotoviti vsakemu posameznemu kolektivu tudi določena samostojnost na gospodarskem in družbenem področju. Samostojnost je morala biti dana v tolikšni meri, da je bila izpodbudna za delo posameznega obrata in hkrati za napredek celotnega podjetja.

Razen uspehov na gospodarskem področju nam zlasti uspehi delavskega samoupravljanja (delo centralnega delavskega sveta in delavskih svetov delovnih področij) dokazujejo, da so ubrali pri podjetju Žito pravo pot.

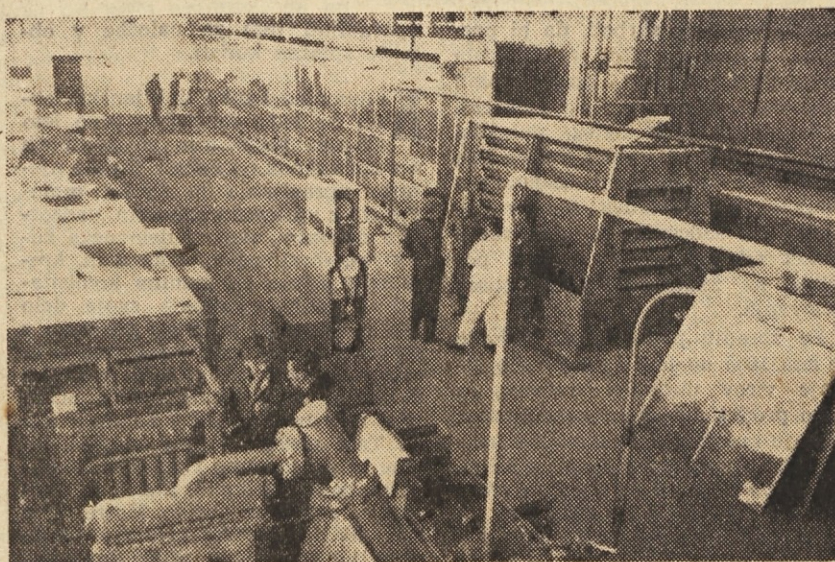
Osnovna sredstva, ki jih je prevzelo združeno podjetje, so bila ne samo skromna, ampak tudi zelo iztrošena. Prva skrb kolektiva je bila, da najracionalneje izrabijo svoja sredstva in z lastnimi močmi povečajo in izboljšajo proizvodnjo. Koliko jim je to uspelo, nam najbolje pokažejo številke. Leta 1958 je bila realizacija 3 in pol milijarde dinarjev (plan presežen za 2,5 %). L. 1959 je bila realizacija že 4 milijarde 100 milijonov dinarjev (plan presežen za 16 %), leta 1960 je bila realizacija 3,8 milijarde dinarjev (plan presežen za 11 %), v letošnjih prvih devetih mesecih pa so realizirali že 3,2 milijarde ali za 28 % več kakor so pričakovali. Ustrezno temu se je seveda gibal tudi čisti dohodek (1958 leta 119 milijonov, 1959. leta 196 milijonov, 1960. leta 220 milijonov in v prvih letošnjih devetih mesecih 257 milijonov dinarjev).

Poudariti pa moramo, da je leta 1960 začela veljati uredba o sproščenem trgovanju z žiti in mlevskimi izdelki na vseh območjih FLRJ. To je seveda povzročilo nekatere premike v trgovanju in hkrati tudi večjo konkurenco. Uspehi pri gospodarjenju in trgovanju podjetja Žito so prav zato še toliko večji, zlasti viden je iz tega zornega kota ustvarjeni čisti dohodek v letošnjih prvih devetih mesecih. Delavski svet je v začetku leta sicer predvidel, da se bo čisti dohodek delil med osebne dohodke in sklade v razmerju 90:10 v korist osebnih dohodkov. Pri konkretni delitvi pa je kolektiv sklenil, da da samo 70 % za osebne dohodke in je 78 milijonov dinarjev prenesel v sklade. Ta denar bo predvsem porabljen za modernizacijo podjetja.

Za še jasnejšo predstavbo — zlasti še, da se ne bi nehote pojavilo mnenje o nerealnem planiranju — pogledajmo še gibanje proizvodnje. Leta 1958 so planirali 35.483 ton proizvodnje, realizirali so 37.549 ton ali za 7,60 odstotkov več kakor so pričakovali. Leto kasneje so planirali že 43.782 ton proizvodnje, proizvedli pa so 49.485 ton ali 13 % več kakor so pričakovali. Tudi leta 1960 so presegli plan za 14,88 % in proizvedli 50.738 ton. V letošnjih enajstih mesecih pa so presegli plan proizvodnje za 10,54 %.



»Monterji opravljajo še zadnja dela pri opremlitvi proizvodne hale nove tovarne testenin v Ljubljani«



Izredno velik porast proizvodnje v omenjenem obdobju, zlasti pa nenehno večanje vrednosti dela, dokazuje pravilno usmerjanje proizvodnje in rekonstrukcij v posameznih pa so maksimalne uspehe. Zanimivo, je da je bil proizvodni plan njihovih mlinskih obratov povečan kar za 6799 ton, čeprav so že v letu 1959 ukinili proizvodnjo v enem obratu (Javornik). Realno planiranje na eni strani, na drugi strani pa uspešno gospodarjenje, kažejo tudi odstotki povečanja planov in njihove realizacije. Leta 1959 so proizvodni plan povečali za 19 % napram 1958. letu, izpolnili pa so ga za 13 % preko pričakovanj. Podoben uspeh pričakujejo tudi v letošnjem letu, saj so že 24. novembra proizvedli toliko, kolikor so bili zadolženi po planu.

Na vestno izpolnjevanje nalog in na kar največjo zavzetost pri delu, je seveda najbolj vplivalo stimulatивно nagrajevanje po enoti proizvoda. Ta vpliv se zlasti kaže pri ustvarjanju večje vrednosti proizvodnje, to se pravi pri proizvodnji kvalitetnejših in bolj iskanih izdelkov. Čeprav je vrednost njihovih proizvodov predvsem odvisna od kvalitete kupljenih surovin, jim je kljub temu uspelo izdelati v omenjenem obdobju prav tiste izdelke, ki so, ekonomsko gledano, več vredni in ki so na trgu bolj iskani. V

letu 1958 so surovine izkoriščali povprečno 79,41 %, pri čemer so dobili 28,56 % belih mok. V letih 1960 in v letošnjem letu pa se je izplen iskanih in vrednih belih mok povečal že na 35,95 % oziroma 38,66 %. V letošnjem oktobru jim je uspelo pridobiti kar 40,67 % belih mok.

Odstotek izplena bele moke, ki so ga dosegli v zadnjem času, je lahko primerljiv z uspehi, ki jih dosegajo sodobni mlini v razvitejših državah, se pravi modernejši mlini, tehnološko povsem drugače urejeni kot njihovi. Žito pa je dobil mline s povsem zastarelimi strojnimi napravami in s povsem nesodobnim tehnološkim procesom. Vsaj delna modernizacija teh strojnih naprav je zahtevala od kolektiva marsikakšno odpoved, vrnila pa mu je možnost nadaljnega širjenja in modernizacije podjetja.

Podatki o povečanju proizvodnje in povečanju njene vrednosti nam hkrati tudi kaže občutno povečanje delovne storilnosti, saj se število zaposlenih v vsem obdobju ni bistveno spremenilo. Vso ekonomiko spodbudnega nagrajevanja po enoti proizvoda in večanje storilnosti pa nam lahko dokaže njihova tovarna testenin »Pekatete«. Ko je prišel k podjetju Žito leta 1959 ta zastareli obrat za izdelovanje testenin, je na dveh strojih 72 zaposlenih izdelalo 5,5 ton

testenin. Kmalu po uvedbi spodbudnega nagrajevanja se je pokazalo, da je v obratu dovolj samo 50 zaposlenih. To število zaposlenih lahko celo preseže večje proizvodne plane. Podobne uspehe lahko ugotovljamo v vseh njihovih obratih.

Razvoj podjetja, zlasti pa še uveljavitev uredbe o sproščenem trgovanju z mlevskimi izdelki in žiti, je zahtevalo tudi reorganizacijo komercialne službe. Podjetje se je pojavilo na tržišču kot enakopravni trgovski partner vsem številnim podjetjem iste stroke in grosistom. Ta enakopravnost pa je bila le navidezna in močno dvomljiva, saj niso imeli enakih ekonomskih osnov. V tem trenutku se je v celoti pokazala njihova pravilna pot pri gospodarjenju in trgovanju. Organizacija prodajne mreže in izpopolnitev prevoznega parka jim je omogočila tržišče stabilizirati in v določenem območju povsem navezati nase.

Uspehi v trgovanju in gospodarjenju pa so podjetju omogočili hitrejšo uresničevanje zamisli o modernizaciji podjetja z zgraditvijo novega modernega živilskega kombinata za potrebe mesta Ljubljane in njene širše okolice.

Začetna dela na realizaciji te zamisli so tekla vzporedno z urejanjem vsakdanjih problemov. Najprej so si morali zagotoviti kader, ki bo sposoben prevzeti odgovornejše naloge v prihodnosti. Podjetje je v ta namen vložilo precej sredstev. Njihovi ljudje so se šolali in usposabljali v strokovnih centrih v Sušici, Novem Sadu, Zagrebu ter na univerzi v Ljubljani. Letos poseba strokovne šole deset ljudi.

Z željo, da bi njihovo delo v bodoči modernizirani proizvodnji potekalo na znanstvenih temeljih, so si organizirali najmodernejši laboratorij te vrste v Jugoslaviji. Dosedanji kontrolni značaj dela v laboratorijih bodo prekinili. Laboratorij bo dal predvsem napotke za izboljšanje proizvodnje, za večje izkoriščanje surovin in za proizvodnjo kvalitetnejših izdelkov. To bodo uresničili takoj, ko bo začel obratovati prvi moderni objekt za izdelovanje testenin v Mostah.

Zamisel postavitev živilskega kombinata, ki je pglavitna točka njihovega perspektivnega plana, že

dobiva svojo podobo. Živilski kombinat naj bi sestavljalo več objektov: tovarna testenin, pekarna, keksarna, skladišče izdelkov, mlin, silos in več drugih pomožnih objektov.

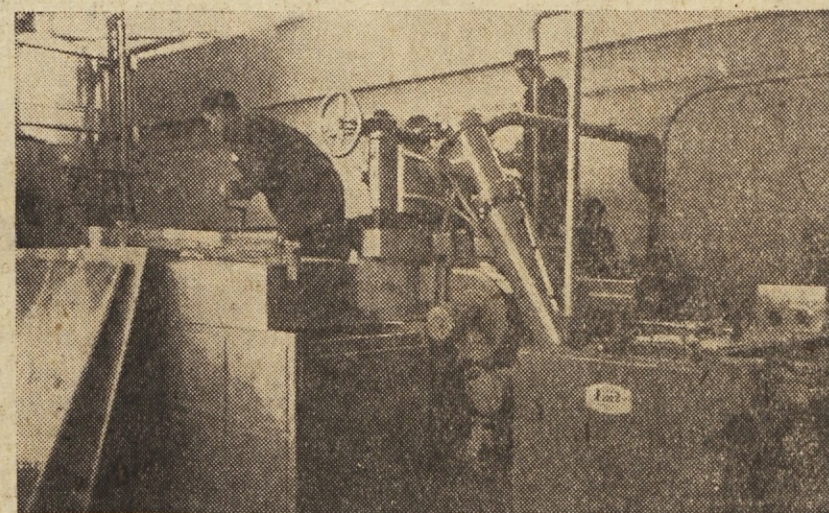
Pri izdelavi projektov so stremeli za tem, da bodo novi obrati čim bolj moderni, njihova proizvodna zmogljivost pa vključena z dejanskimi potrebami našega tržišča. Pričakujejo, da bo nova tovarna testenin izdelala v 16 urah (odpade dosedanje nočno delo) 11 ton izdelkov, pekarna 25 ton, keksarna z vafel proizvodi 1825 ton letno, mlin 60 ton v 24 urah, silos bo imel zmogljivost 1500 vagonov, skladišče izdelkov pa 2000 ton. Prva stopnja gradnje tega kombinata je skoraj zaključena in prav na današnji dan, to je 23. decembra 1961, začena poskusno obratovanje nova tovarna testenin »Pekatete«. Ko govorimo o novem objektu, o tovarni testenin, v katerega se bo preselil kolektiv zdajšnje tovarne Pekatete, pa moramo omeniti skoraj gotovo edinstven rekord v Jugoslaviji. Na kraju, kjer stoji danes obrat, je bilo do 16. junija še polje. Da so v tako kratkem času zgradili in opremili celo tovarno, gre razen graditeljem, dobaviteljem in monterjem opreme zasluga predvsem vodilnemu osebju in vsemu kolektivu Žita, ki je samoiniciativno in z veliko prizadevnostjo naglo reševal vse pereče probleme.

Večino investicijskih sredstev je dal kolektiv sam. Za drugo etapo

gradnje, za pekarno, pa je že letos vložil 69 milijonov dinarjev. Precej denarja — 16 milijonov dinarjev — so dali še za avtomatski pakirni stroj za drobno pakiranje mlevskih izdelkov, ki bo rešil problem prekrbe Ljubljane z mlevskimi izdelki na drobno.

Vsa prizadevanja za gospodarski napredek podjetja in uspehi na tem področju pa niso dali v pozabo skrb za delovnega človeka. Kolikor so le mogli, so vložili v družbeni standard. Kupili in uredili so počitniška domova v Crikvenici in na Pokljuki, vzporedno s tem pa urejali pereči stanovanjski problem. Od leta 1958 so v ta namen vložili 42 milijonov dinarjev in ima zdaj podjetje že več kakor 100 svojih stanovalj. Delavski svet je sklenil, da bo v prihodnje predvsem kreditiral posamezne graditelje, kajti s tem se bodo sredstva vračala in omogočala postopno obsežnejše urejanje stanovanjskega problema. Zelo dobro imajo urejene tudi družbeno prehrano delavcev, saj imajo kljub raztresenosti in številnosti vsi zaposleni možnost za mal denar dobiti močno toplo malico.

To je le skromen opis razmeroma kratkega, a zato tembolj uspešnega in vidnega razvoja podjetja Žito. Prepričani smo, da bomo kmalu spet lahko pisali o še večjih uspehih tako pri večanju podjetja kakor pri njegovem notranjem utrjevanju.



O BANKI LJUBLJANSKIH OBČIN

Uredba o bankah in hranilnicah, ki je bila objavljena januarja 1954. leta, je dala temelje za prehod s centralističnega, administrativno vodenega enobančnega sistema na večbančni sistem s popolnejšim družbenim upravljanjem. Med prvimi v državi je marca 1955. leta tedanji Mestni ljudski odbor glavnega mesta Ljubljana ustanovil svojo Mestno komunalno banko.

Mestna komunalna banka je začela poslovati aprila 1955. leta s štirimi podružnicami na območju mesta Ljubljana. Z odlokom o ustanovitvi je bil imenovan tudi upravni odbor in nadzorni odbor. Z imenovanjem organov družbenega upravljanja je dobila banka svoje vodstvo, ki je bilo glede na sestav — člani so bili iz raznih gospodarskih, družbenih in drugih ustanov — trdno in stalno ter neposredno povezano z gospodarskim in družbenim dogajanjem nastajajočega komunalnega sistema. S tem je bančno poslovanje dobilo tesnejšo povezavo z vsem družbenim dogajanjem, hkrati pa se je približalo gospodarskim organizacijam in komunam, vendar ob doslednem upoštevanju kriterijev pri enotnem vodenju denarne, kreditne in celotne gospodarske politike. Ker se je utrjevala bančna notranja organizacija in izboljševala strokovnost bančnih uslužbencev, so kmalu nastale tudi kvalitete spremembe v opravljanju bančnih poslov. Vse to je povzročilo postopno odpravljanje vseh elementov administrativnega poslovanja.

Za komitente (naročnike bančnih uslug) ožjega središča Ljubljane je bila že julija 1955. leta ustanovljena nova, to je peta podružnica komunalne banke. Ko je Narodna banka pričela opuščati podružnice po okraju, so v letu 1955 pričele postopoma poslovati nove podružnice Mestne komunalne banke na Vrhniki, v Medvodah, na Grosupljem,

v Litiji, na Rakeku in v Kamniku. Razvijajoči se komunalni sistem je zahteval natančnejšo teritorialno organizacijo banke kakor tudi njeno notranjo ureditev. Posledica tega je bilo tudi preimenovanje Mestne komunalne banke v Okrajno komunalno banko decembra 1955. leta.

Leta 1956 je bila ustanovljena še šesta podružnica, in sicer za območje ljubljanske občine Rudnik ter za komitente z desnega brega Ljubljane iz občine Center. Mreža podružnic pa se je povečala še s podružnico v Domžalah in v letu 1958 v Kočevju. Po ukinitvi samostojne okrajne komunalne banke v Trbovljah so nastale še podružnice v Hrastniku, Zagorju in Trbovljah.

Komunalna banka je morala v svoji razvojni dobi premagati velike težave v pogledu razmejitve poslov in kreditnega razmerja z Narodno banko. Glede tega ni bilo dovolj predpisov, hkrati pa je bila potrebna skrajna previdnost pri kreditiranju gospodarstva in popolna likvidnost banke. Samoupravljanje v banki, vedno bolj izpopolnjevanje notranje organizacije ter teritorialna razširitev so precej pripomogli k bolj smotrnemu in hitrejšemu razdeljevanju sredstev, kar je precej povečalo tudi rentabilnost poslovanja in poslovni uspeh.

Strokovni sestav uslužbencev je bil v tem času še dokaj šibak. Da bi bili uslužbenci sposobni opravljati svoje delovne naloge, zlasti pa še oblikovati vedno bolj zahtevna

poročila, analize in predloge za organe upravljanja, družbene organe, Narodno banko in gospodarske organizacije, so začeli sistematično prirejati tečaje in seminarje. Velike potrebe so bile tudi glede izboljšanja in razširjenja poslovnih prostorov posameznih poslovnih enot. To je zahtevalo povečanje dela banke same, hkrati pa tudi skrb za delovne pogoje človeka. Mehanizacija je bila pomanjkljiva, razen tega pa zastarela in izrabljena. Iztrošeno so morali nadomestiti, hkrati pa nakupiti nove stroje, da so se nekatera opravila še bolj mehanizirala. Veliko pomanjkanje stanovanj je zahtevalo precej vlaganja v stanovanjsko graditev. Da bi se uslužbenci Komunalne banke kar najbolje počutili v svojem podjetju, pa je kolektiv dal precej sredstev tudi za ostale oblike družbenega standarda. Precej sredstev je bilo recimo potrebnih za pri-

jétno ureditev počitniškega doma v Strunjanu.

Rast in razvoj Komunalne banke v Ljubljani je odraz prožnosti njenega izpopolnjevanja po smernicah novega družbenega upravljanja in delavskega samoupravljanja v bančništvu. Svoje delo so začeli brez posebnih izkušenj, vendar so se kot nova oblika bančne organizacije uveljavili v takšni meri, da so postali vzpodbuda in pomoč pri delu, utrjevanju in razvoju drugih komunalnih bank v Sloveniji. Komunalna banka se je vedno aktivno in neposredno vključevala v gospodarska dogajanja na območju občin in okraja in se tako tudi sama vraščala v komunalni sistem.

Ko je bila Komunalna banka Ljubljana organizacijsko utrjena, je začela oblikovati organe družbenega upravljanja pri vseh njenih podružnicah. Na te organe je upravni

odbor prenesel posamezne pravice iz svoje pristojnosti, zlasti pravico odobravanja kreditov. Ta decentralizacija in vedno večja samostojnost podružnic sta pripomogli, da je bila razmeroma hitro in brez večjih motenj opravljena konec leta 1960 nova reorganizacija. Ukinjena je bila Okrajna komunalna banka Ljubljana, ustanovljene pa so bile samostojne občinske komunalne banke vseh prejšnjih podružnic izven Ljubljane, v Ljubljani pa je bila ustanovljena Komunalna banka ljubljanskih občin, ki jo je decembra 1960. leta sporazumno z ostalimi ljubljanskimi občinami ustanovil Občinski ljudski odbor Center.

Občinske komunalne banke v ljubljanskem okraju so začele poslovati pred uveljavitvijo novega zakona o bankah, ki je bil objavljen letos marca. Novi zakon o bankah



in zakon o kreditnih ter drugih bančnih poslih uveljavljata nove elemente v pogledu samoupravljanja, pristojnosti in delokroga občinskih komunalnih bank, ki poslujejo podobno kot gospodarske organizacije.

Tudi Komunalna banka ljubljanskih občin, ki posluje za območje mesta Ljubljana ter za območje kasneje ponovno vključenih komunalnih bank Vrhnika in Grosuplje, ima sedaj poleg upravnega in nadzornega odbora še svet delovnega kolektiva, ki je organ delavskega samoupravljanja.

Zaradi opisanih stalnih organizacijskih in teritorialnih sprememb, kakor tudi zaradi novih določil o razmejitvi poslov med Komunalno banko, Narodno banko in drugimi bankami ni moč s številkami prikazati razvoja in uspehov sedanje

Komunalne banke ljubljanskih občin.

Poglavitni predmet poslovanja Komunalne banke ljubljanskih občin je še nadalje ostalo kreditiranje gospodarstva, s to razliko, da opravljajo zdaj kreditne posle za vse gospodarske organizacije, dočim so poprej v okrajnem merilu kreditirali zlasti celotno obrt in trgovino na drobno, od drugih gospodarskih panog pa le manjše gospodarske organizacije. Številne gospodarske organizacije, ki so bile komitenti Komunalne banke Ljubljana, so večkrat povečale obseg svojega poslovanja. Vsa možna pomoč in razumevanje sta bili posvečeni zlasti trgovini na drobno in obrtni dejavnosti. Taka kreditna politika je rodila pomembne uspehe. Iz majhnih obrtnih delav-

nic so nastale močne gospodarske organizacije.

Kratkoročno kreditiranje je bilo v preteklosti večkrat spremenjeno. V začetku se je vse gospodarstvo razvijalo samo na bančnih kreditih, po letu 1957 pa so gospodarske organizacije pričele prehajati v manjšo odvisnost od bank. Dobile so namreč večjo možnost oblikovanja skladov obratnih sredstev iz lastnih virov in iz virov družbenih investicijskih skladov. Ker pa ti viri niso vselej zadostovali, je tudi banka odobravalna posojila za povečani obseg poslovanja z večletnim odplačevanjem iz čistega dohodka gospodarskih organizacij. Ta sprememba je zahtevala od Komunalne banke Ljubljana, da se je morala prilagoditi novemu kreditnemu sistemu ter zagotoviti njegovo uveljavljanje, pri

tem pa vendarle skrbeti, da bi prevelika togost predpisov ne zavirala nadaljnega razvoja gospodarskih organizacij, zlasti še, ker možnosti vračanja posojil iz čistega dohodka niso bile povsod enako velike. To velja zlasti za področje blagovnega prometa, kjer ostanek čistega dohodka ni zadoščal za plačevanje anuitet od posojil, ki so bila potrebna za znatno povečani obseg poslovanja.

Po zbranih podatkih za obdobje od leta 1955 do leta 1959 je bilo gibanje virov obratnih sredstev in bruto produkta v delu gospodarstva, ki ga je kreditirala Komunalna banka v Ljubljani, popolnoma skladno. V tem obdobju so se obratna sredstva povečala od 11.295 milijonov na 25.161 milijonov dinarjev, se pravi za 123 %, bruto produkt pa od 52.114 milijonov na 140.942 milijonov dinarjev, to je za 127 %.

Komunalna banka Ljubljana je opravila in še opravlja pomembno delo pri oblikovanju investicij in obratnih sredstev iz skladov občinskih ljudskih odborov in Okrajnega ljudskega odbora. Iz investicijskih skladov občin je bilo največ sredstev porabljenih za razvoj obrti in opremljanje trgovin, iz okrajnega investicijskega sklada pa sta polovico dobila industrija in rudarstvo, četrtno trgovina, vse drugo pa ostale gospodarske panoge.

Upravni odbori banke in njenih podružnic sicer neposredno niso upravljali s sredstvi stanovanjskih skladov, vendar so poslovne enote sprejemale prošnje, preverjale njih stvarnost, lastno udeležbo prosilcev, način porabe, hkrati pa vodile tudi anuitetno službo. Največ koristi so seveda od tega imeli upravni odbori stanovanjskih skladov, ki so svojo dolžnost do družbe lahko v največji meri izpolnili.

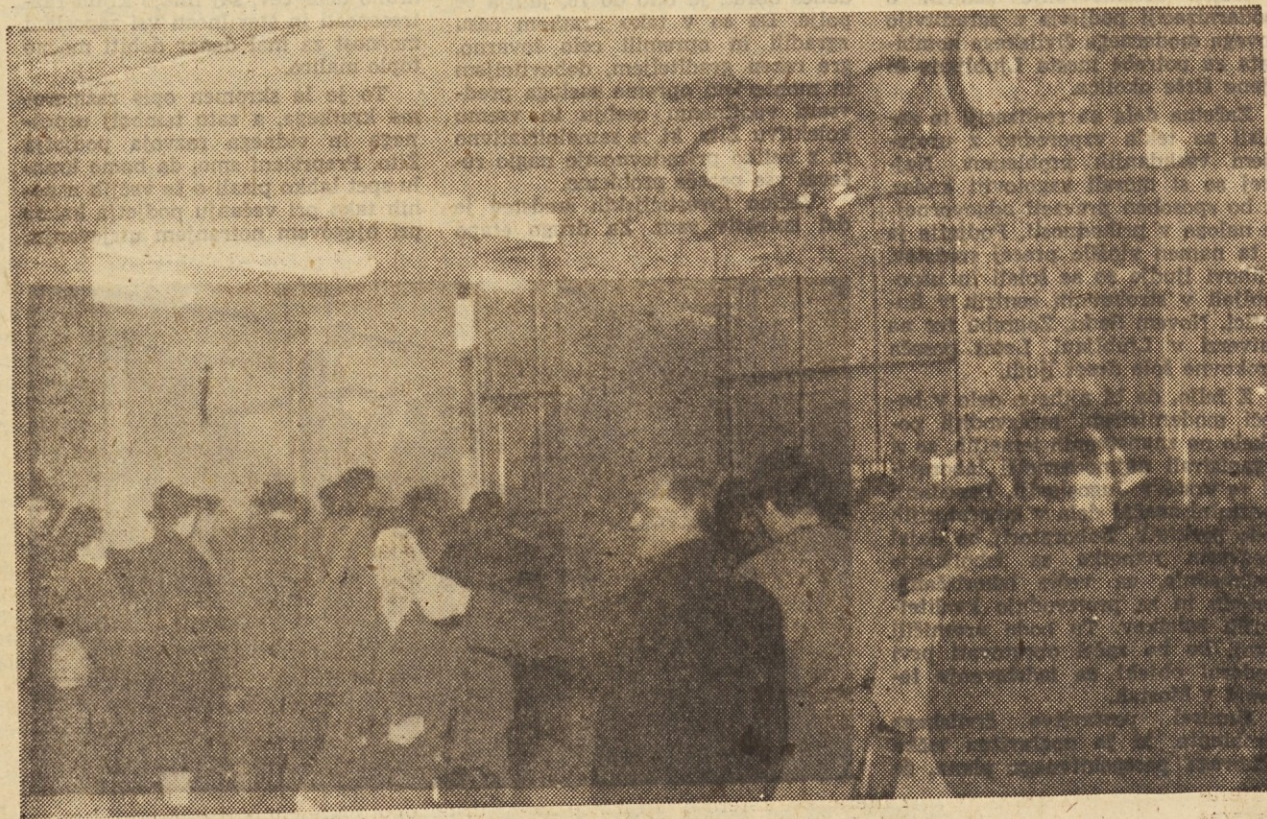
Veliko pozornost posveča Komunalna banka tudi denarnemu varčevanju in poslovanju z vlagatelji. Zbiranje prostih denarnih sredstev prebivalstva je pomembna družbena dejavnost. Z uspešnim propagiranjem in splošno aktivnostjo so dosegli tudi na tem področju velike uspehe. Za hranilne vloge pri komunalnih bankah jamči po novih predpisih država. Del hranilnih vlog pa se sme

uporabljati tudi za naložbe v objekte splošne koristi.

Komunalna banka ljubljanskih občin bo letos zaključila prvo leto svojega poslovanja po predpisih novega zakona o bankah. Oblika njenega upravljanja je široka samouprava z upravnim odborom, nadzornim odborom, svetom delovnega kolektiva, direktorjem, kolegijem, kreditnimi odbori in raznimi komisijami. V njih opravljajo svoje delo ljudje, ki so neposredno povezani z gospodarstvom, družbenimi organi in organizacijami. Svoj delež ima Komunalna banka ljubljanskih občin zdaj že v novi stavbi v Šubičevi ulici. Tam posluje za vse mestne občine in za ponovno vključene komunalne banke Vrhnika, Rakek in Grosuplje, razen za občino Moste, kjer ima podružnico. Na območju prejšnjih ljubljanskih in priključenih izvenljubljskih poslovnih enot pa je organizirala izpostave, ki opravljajo samo določene posle. V ta sestav spadajo tudi posli bivše Zadržne hranilnice, na temelju novih predpisov pa bo priključena k tej banki tudi Mestna hranilnica ljubljanska.

Med obsežno dejavnostjo Komunalne banke ljubljanskih občin velja omeniti, da zbira od družbenih pravnih oseb, civilnih pravnih oseb in posameznikov prosta denarna sredstva, daje kredite družbenim in civilnim pravnim osebam v skladu z določili splošne kreditne politike in v skladu z razpoložljivimi sredstvi, daje potrošniške in druge kredite posameznikom, opravlja plačilni promet v državi za civilne pravne osebe in posameznike, daje bančne garancije, sprejema v varstvo vrednostne papirje in predmete, opravlja posamezne devizno-valutne posle, za katere jo pooblasti Narodna banka. Razen tega opravlja ta banka še več drugih, v to stroko spadajočih opravil.

Kolektiv Komunalne banke ljubljanskih občin je pripravljen in sposoben, da pod vodstvom svojih organov družbenega in delavskega upravljanja opravlja zahtevne ter odgovorne naloge socialističnega družbenega in ekonomskega dogajanja na svojem delovnem področju skladno s potrebami in določili lokalne ter splošne kreditne politike.



pravili smo mu obešeniak



hans hellmut kirst

»Se kaj?« bi rad izvedel Wolf. Höpfner odgovori, kot bi pričakoval nov ukaz: »Gospod stotnik, bova očistila prostor za novega častnika, ki prihaja?« — »Kdo, midva?« — »Vogel in jaz.« — »Vi nikakor, Höpfner, vas potrebujem zase. Vogel pa lahko zaradi mene čisti. Ne bo mu škodovalo, če bo nekoliko razgibal svoj trebuh.« — »Tudi meni se zdi tako, gospod stotnik.«

»Sicer pa,« pravi Wolf, kot da se je pravkar domislil, »poročnik Strick je že prišel. Bržda se je zadržal na postaji. Obvestil me je postajni poveljnik. Lahko mu gresta naproti in prineseta njegovo prtljago. Poročnik Strick bo za zdaj stanoval s podporočnikom Rabejem. Uredite to, Höpfner.«

Höpfner strumno pozdravi in pohiti iz sobe. Čim dlje se bom obotavljal, si misli Höpfner, toliko več bo prišlo starnu na misel. In to zdaj, ko je že pozno zvečer. S tem bi mi samo motil težko prisluženo zasebno življenje. Nobenega pravega razumevanja ni za izpopolnjevanje človeka v prostem času. Torej, kar se da daleč proč od tod!

Izmuzne se skozi vrata, po stopnicah in po hodniku. V sobi reče Voglu: »Vse je v redu. Takoj moraš na postajo; poročnik Strick te že čaka. S prtljago.« — »In mojih petindvajset mark?« — »Jutri jih boš dobil,« odgovori Höpfner, ki se še prav čas spomni, da mu je dal Wolf bankovec za petdeset mark. Najprej ga mora zamenjati. Zaradi tega bo moral v pivnico in mogoče se mu bo posrečilo po drugi četrtinki vina, da bo čustveno potrepljal čvrsto Barbaro po zadnjici.

Vogel se pri prči pravi, da bo šel v mesto na postajo. Höpfner se ne more dovolj načuditi njegovi naglici, čeprav so njegove misli pri Barbari, ki je od vseh strani tako lepo zaokrožena. Kaj neki je z njim, pomisli Höpfner, menda ne bo postal prizadeven. V teh dneh in tu, prav tu v Rehhausnu? No, če že hoče...! Če si eni prizadevajo, žive pač drugi toliko udobneje.

In videti je, da Vogel prav to hoče. Čez dvorišče pohiti hitreje kot po navadi. »Zapni si suknjič, Vogel,« mu reče stražar. Vogel samo zamrmra: »Drži gobec, človek!« in se spusti po pobočju hriba, na katerem stoji vojašnica. Na postajo, Stricku naproti.

Kaj je postalo iz tega človeka, premišlja Vogel. Bil je čuden tič. Nepopoln list, ki je hrepenel, da bi ga popisali. Ni treba pri prči vzeti za slabo znamenje, če so ga povišali v poročnika.

besedami, ki mu prihajajo na misel, močno spodbujajo delo.

Strick gleda za zaboji. Čeznje vidi železniško postajo tik za vzhodnim bojiščem. In porumenelo, izmaliceno dražjo obličje z režeci zobmi. Nič ni slišati, ne, nič. Podoba, nema kot spomenik. Zamiži in nato pogleda po praznem peronu in se ustavi pri napisni deski, na kateri piše z drobnimi, nepravilnimi črkami »Vojna orožniška postaja«. Gre v smeri, ki jo kaže napis.

Ko vstopi, hoče narednik vojnega orožništva vstati. Strick odkima in se približa svetlemu krogu, ki ga meče zeleno zasenčena namizna luč. Narednik ne vidi njegovega obraza; na desni prsni strani človeka, ki stoji pred njim, vidi zlati nemški križec in na levi železni križec prve stopnje, potem širok trak, značko za boje v prvih vrstah, več trakov odlikovanj in rdeč trak železnega križca druge stopnje. To zbudi narednikovo spoštovanje. In samo to.

»Imate pooblastilo, da smete zapleniti utajeno vojno premoženje?« bi rad izvedel Strick. »Vsekakor,« pohiti z odgovorom narednik in doda, »če so dokazi neoporečni. Tega predpisa, ki ga predvidevajo službena pravila in službena navodila, ni mogoče obiti. Pogledati je treba pod »Oznaka dejanskega stanja.«

»Postavimo,« pravi poročnik, »da so poslali zaboje, v katerih naj bi bile zaupne listine. V resnici pa je v njih vse kaj drugega.« — »Kaj na primer?« — »Odpri zaboje, pa boste izvedeli.« — »Narednik si prizadeva misliti v duhu predpisov: Najprej moramo imeti dokaz, potem šele smemo odpri zaboje.« — »Dokaz boste našli, ko boste odprli zaboje.«

To mora narednik temeljito premisliti. Lista po uradnih spisih s priloženimi navodili, dopolnilnimi navodili, odločbami o izpolnjevanju in navodili za posebne primere. Navsezadnje reče: »Tudi sum je dovoljen, če je utemeljen.« — »Moj sum je utemeljen,« odgovori Strick.

Strickova odlikovanja se bleščejo pred narednikovimi očmi in pospešijo njegovo odločitev. Čuti, da ga tih glas, ki počasi postaja ostrejši, drega v rebra. Navadno se pri njem najprej oglasi želodec. »Prav,« reče in vstane. »Kje so zaboji?« — »V pisarni postajnega poveljnika.« — »Narednik se spet počasi usede. Še nikoli ni preskočil plota, ki ga obkroža. Potem je tako in tako vse v najlepšem redu. Primer je jasen

in nimamo kaj preiskovati. To ne sodi v mojo pristojnost.«

Strick postane odločnejši in zahteva; besede padajo ostro, kot ukazi. Od vseh strani zbadajo lagodnega narednika. Pri zadnjici ga stisne. Nazadnje vzame telefonsko slušalko, da bi zahteval od postojništva navodila. Oglasi se častnik vojnega orožništva; najbrž ga je zmotil pri razburjavi večerji, zato je osoren. Govori o prividih, frontni koleri in večni domišljiji nekaterih ljudi, ki v vsakem zavojčku zaduhajo tiho tapstvo. In odloži slušalko. Naredniku je pri srcu kot dijak, ki so ga ozmerjali. Neprijetno mu je, ampak žal. Pristojnost, predstojnik, predpisi, skratka: vojna. Vojna dokazuje in opravičuje vse. Boginja vseh boginj. To je očitno pri slehernem koraku. Strick pozna te stvari. In naglo odide.

Mračni se. Trg pred postajo bi bil lahko pokopališče, če bi stali na njem križi. Motna, zatemnjena svetilka nad vhodom, meče široko po pločniku, črto, kot bi jo potegnil z umazano kredno. Tam stoji vojak. Strick gre k njemu. Zdi se, da ga čaka. Senca, ki čaka, sname čepico, kot bi hotela zbrisati svoje obrise.

»Vogel!« reče Strick. Stegne roko. Vogel stopi na svetlo in obraz se mu široko razleže. Pretirano razleže kot klovn, da bi bil odmev čim boljši, morda pa tudi zato, da bi prikrlil, kar v resnici čuti. Krinke na obrazih in z njimi preproste, nepomembne in po večini lažne besede — to so dandanašnja srečanja.

»Videti je, da me gospod poročnik Strick pozna,« ugotovi Vogel nekoliko posmehljivo. Strick, kot bi se hotel osvoboditi neprijetnega presenečenja z glasnejšim govorjenjem in živahnostjo: »Kako je? Kako da si ti tu?« — Vogel se strumno zavrne, se izprsi in oglata pokveka spomenika junaku zatrobi na ves glas v noč, ki se spušča: »Desetnik Vogel se javlja kot sluga na voljo gospodu poročniku Stricku.«

Strick se iz srca zasmije. Popolnoma nepričakovano srečanje. Kam pelje pot skozi gosto meglo? Vogel! Človek! Resda že od nekega prebrisan, predzren pes, toda vendarle del domovine, nekaj mladostnih let, žive preteklosti. Ta ozka, pobešana ramena nosijo svet, ki je izginil, kot bi ga zbrisal kot računsko nalogo na tabli. Strick se zares iskreno veseli. »Vogel,« kar naprej ponavlja, »kaj počenjaš in prav tu? Kaj si še živ — kako da so te pozabili?«

V motni svetlobi stojita in se otipavata s pogledi, drug drugega opazujeta, kot se opazujemo v zrcalu; snameta čepico, da bi se lahko natančno ogledala.

Umazana črta svetlobe leži po vsej dolžini na obeh. Upadla, razorana, ujedljiva obraza. Obličji starih lopovov na petindvajsetletnih krinkih — kot bi jih zleplili iz papirja.

Ni se mnogo spremenil, si misli Vogel. Res se ni mnogo spremenil, si misli Strick. Za Vogla pomeni: še vedno stari, bedasti mozgač, romantik in osrečevalec človeštva! In za Stricka: vedno stari, potuhneni Eulenspiegel, posmehljivec in sramežljivi prijatelj vseh, ki jih usoda tepe in brca v zadnjo plat. Tako se ogledujeta, kot bi bila na operacijski mizi svojih spoznanj.

»Kje imaš prtljago?« vpraša Vogel. »Dovoli, da odnesem vojni plen preizkušnega junaka in nekajkrat odlikovanega branilca domovine.« — Vogel se počasi dotakne Strickovih odlikovanj. »Niti ne cingljajo,« se nezadovoljno kuja. Strick se zasmije. — »Naj naročim tovornjak, da bom lahko odpeljal tvoje zaboje, gospod poročnik?«

Zaboji. Spomnil ga je. Strick preide pri prči k stvari. »Kakšen človek je poveljnik?« vpraša. In Vogel po kratkem premišljevanju, potem ko se je zaman vpraševal, od kod tako nagel skok misli: »Ugleden gospod, to drži.« — »Lahko v tem času govorim z njim?« — »Zdaj? Seveda ne. Ob tem času povsod spoštovani gospod poveljnik navadno spi, po večini v dvojce. Ne pozabi, da tukaj nisi na bojišču.« — »Že vidim, da je tukaj krasen svinjak.« — »Saj prav zato: dobrodošli!«

Strick odvrže Vogla do klopi, kjer je spustil nahrbtnik. »Ti poznaš tukajšnje razmere bolje kot jaz. Kdo bi uničil postajnega poveljnika?« — Vogel čuje samo »postajni poveljnik in uničiti.« — »Kako dolgo si že tu?« — »Eno uro.« — »Kaj ti ne pride na misel v šestdesetih minutah!«

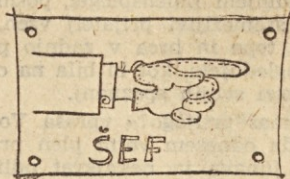
Vogel poteška Strickov nahrbtnik. »Natovril se pač nisi,« ugotovi. »Ali pa bodo kovčki šele prišli?« — »To je vse, kar imam.« — »Za pet let vojskovanja ni ravno mnogo.« — »Kar naprej so nam pritrgovali.« — »Takšno je pač življenje,« zine Vogel, kot bi bil zamišljen. — »Če bi potoval kot desetnik, bi potoval samo z veliko prtljago. Nasprotno bi bilo sicer razumljivo, čeprav ne pravilneje.«



Spored RTV Ljubljana za teden od 25. do 31. decembra 1961

PONEDELJEK	TOREK	SREDA	ČETRTEK	PETER	SOBOTA	NEDELJA
25. decembra	26. decembra	27. decembra	28. decembra	29. decembra	30. decembra	31. decembra
5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Drobni prizori iz Sneguročke — 8.30 Godala in zabavni vokalni ansambli — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.25 Zabavna glasba za dobro voljo — 10.15 Od tod in ondod — 11.00 Kmečka godba v gosteh — 11.15 Naš podlistek — 11.35 Antonin Dvořák: Sonata za violino in klavir — 12.05 Nekaj skladb Borisa Kovačiča — 12.15 Radijska kmečkova univerza — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Začetek se čas novoletnih razglednic — 14.00 Zvočni kaleidoskop — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.20 Siskatovski profil Dmitrija Sokoloviča v komorni glasbi — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsaš dan za vas — 17.05 55 minut za ljubitelje operne glasbe — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Mladenič Pozajki: Mali koncert — 18.30 Nekaj slovenskih popevk — 18.45 Radijska univerza — 19.00 Obvestila — 19.05 Naši mladi izvajalci — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Izbrani smu za vas — 20.45 Kulturni globus — 21.00 Glasbena medigrada — 21.00-22.50 S festivala v Montreuxu — 22.50 Literarni nočturno — 23.05 Popevke in plesni ritmi — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Zenski zbor »Svobode« Laško — 8.25 Po svetu jih poznajo — 8.55 Radijska šola za srednje stopnjo — 9.25 Dueti iz Puccinijevih oper — 10.15 Iserbete melodije tedna — 11.00 Violina, klavir in klavir — 11.15 Utrjuje svojo angleščino — 11.30 Dve orkestralni skladbi Leoša Janáčka — 12.05 Pozdrav iz Slavonije — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Skladbe Petra Liparja — 13.50 Delovni kolektiv za Novo leto — 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 14.35 Tri romantične uverture — 15.20 Orkester Stanley Black — 15.30 V terek na svidenje — 16.00 Vsaš dan za vas — 17.05 Glasbene upodobitve slovenskih ljudskih likov — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe — 18.45 S knjižnega trga — 19.00 Obvestila — 19.05 Vrtimo vam ploščo — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Poje zbor Berlinskega radia — 20.30 Radijska igra — 21.30 Zabava nas pianist José Tordesillas — 21.45 Cent ure s pevcem Ivom Robcem — 22.15 Uvod v glasbo 20. stoletja — 22.35 Zaplešite z nami! — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Plesni ritmi z opernega in koncertnega odra — 8.55 Pisani svet pravilne in zgodbe — 9.25 Lepe melodije — 10.15 Od tod in ondod — 11.00 Stephen Forterjeve ponarode ameriške pesmi — 11.15 Človek in zdravje — 11.25 Iz oper, ki jih redko srečujemo — 12.05 Zadovoljni Kranjci s pevci — 12.15 Radijska kmečka univerza — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Kolektivni vam pošiljajo čestitke za Novo leto — 14.05 Radijska šola za srednje stopnjo — 14.35 Minute komorne glasbe — 15.20 Koncert po željah poslušalcev — 16.00 Vsaš dan za vas — 17.05 Soferjem na pot — 17.50 Ansambel Jožeta Kampača — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.45 Ljudski parlament — 19.00 Obvestila — 19.05 Maurice Ravel za solo in za ansambel — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Naš varilec — 20.40 Ruggiero Leoncavallo: Glumaci — opera v dveh dejanjih — 22.15 Po svetu jazza — 22.45 Godala v noči — 22.50 Literarni nočturno — 23.05 Jugoslovanski plesni ansambli in orkestri — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Obisk pri jugoslovanskih skladateljih — 8.30 Veliki orkestri znane melodije — 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.25 Stevan Hristić: Simfonična fantazija za violino in orkester — 9.40 Pet minut za novo pesmico — 10.15 Novoletno voščilo — 11.00 Tri arije iz oper Georga Friedricha Händla — 11.15 Ruski tečaj za začetnike — 11.30 V svetu opere — 12.05 Slavko Korosec: »Za našo vasio« — venček narodnih — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Domači napravi izpod zelenega Pohorja — 13.50 Od klavirja do big banda — 14.10 Jean Sibelius: Kralj Kristijan, simfonična suita — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.20 V ritmu eha — 15.30 Turistična oddaja — 16.00 Vsaš dan za vas — 17.05 Poje Ljubljanski orkester — 17.20 Sedem in ena Chopinova mazurka — 17.35 Novoletno voščilo za vas — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 W. A. Mozart: finale 2. dejanja opere Carobna pišča — 18.45 Kulturna kronika — 19.00 Obvestila — 19.05 Novoletno voščilo — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Četrtekove domače pesmi in napevov — 20.45 Zabavni orkester Frank Pourcell — 21.00 Literarni večer.	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Od majhnega ansambla do big band orkestra — 8.40 Slovenske narodne — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe — 10.15 Kolektivni vam za Novo leto — 11.00 Claude Debussy: Mala suita — 11.15 Naš podlistek — 11.35 Iz glasbenih fantazij Roberta Schumanna — 12.05 »Pies s pogac« in dve gorenjski — 12.15 Radijska kmečka univerza — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Pojeta mezzosopranistka Cvetka Ahlin in tenorist Rudolf Franci — 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — 14.35 Radi bi vas zabavali 15.20 Novoletna razglednica — 15.45 Jezikovni pogovori — 16.00 Vsaš dan za vas — 17.05 Poroti iz stare italijanske muzike — 17.35 Mihajlo Vukdragović: Vokalna lirika — 17.50 Majhni zabavni ansambli — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Svedske ljudske melodije — 18.35 Zbor in narodni ansambel »Joz Vlahović« — 18.45 Iz naših kolektivov — 19.00 Obvestila — 19.05 Za Novo leto so vam izbrali... — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Orkester George Melachroin — 20.15 Tedenski znanstveni pregled — 20.30 »Romantični tri« za klavir, violončelo in klavir Gaetana Corticellija — 20.45 Štiri sto let klavirske glasbe — 21.15 Oddaja o morju in pomoščakih ljence	5.00-8.00 Dobro jutro (pisan glasbeni spored) — 8.30-8.35 Napotki za turiste — 8.05 Poštarske v mladinski glasbeni redakciji — 8.35 Popevke se vrstijo — 8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo — 9.25 Koncertni plesi — 9.45 Novi posnetki srbskih narodnih pesmi — 10.15 Novoletni pozdravi — 10.45 Zvočki iz naših krajev — 11.00 Orgle in orglice — 11.15 Angličana za mladino — 11.30 Jacečina Offenbach: Drugo dejanje opere Hoffmannove pripovedke — 12.05 Veseli hrbovci z nekaj skladbami — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Čestitajo vam... — 14.00 Slovenske narodne v priručni Karla Pahorja — 14.15 Veliki zabavni orkestri tega tedna — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.20 Napotki za turiste — 15.25 Češka, poljska in sovjetska zabavna glasba — 15.40 Planinski orkester iz Maribora — 16.00 Vsaš dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.50 Poje Lola Novaković — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Koncertna violinist Henrick Szeryng — 18.45 Naši popotniki na tujem — 19.00 Obvestila — 19.05 Danilo Bučar: Belokranjske pisane — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Radijski prsti — 20.20 Zabavna hišna igra — 20.40 Za prijeten konec tedna — 22.15 Oddaja za naše izseljence	6.25-7.00 Veliki zabavni orkestri z vedrimi melodijami — 8.00 Mladinska radijska igra — Matjaž Kmecl: Odločini dan v mačji zgodovini — 8.40 Novoletni pozdravi iz Izraela — 9.05 Matineja zabavnih zvokov — Trije samospevi Karola Pahorja — 10.00 Se pomnite, tovariši... — 10.30 Pisan glasbeni dopoldan — 11.30 Milenko Šober: Ozka vrata v širni svet — 11.55 Pet minut s kvintetom Jožeta Kampača — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 13.30 Za našo vas — 14.00 Slovenske narodne — 14.15 Čestitke za Novo leto — 15.15 Našim mladim poslušalcem za Novo leto — 16.00 Zabavne melodije za vas — 19.05 Nedejska panorama — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Na silvestrovo — 20.30 Vedri zvoki — 20.45 Ob kamnu na silvestrovo — 23.05 Radi ste jih poslušali — 23.55 Novoletna poslanica predsednika Tita — 24.00 Srečno 1962! — 24.05-5.00

»V ROKAVICAH...«



BREZ BESED



— Ne zamerite, ampak rekli so mi, da je treba z vami postopati v rokavicah!



— Doslej sem bil obziren, toda gorje, če me pristiže, da bom z vami grob!!!



— Tole vaša kritiko ponudite raje kakšni fini industriji rokavic...

HUMORESKA

DRAGO GERVAIS:

ZAČARANI LOKAL

Nahaja se preko ulice, vidim ga iz svojega stanovanja. Nič posebnega ni na njem. Lokal je lokal. Nobene, kot pravimo, skrivnostnosti ni v njem, duhovi se ne prikazujejo, ne plaši in ne straši, a vendar...

Začelo se je povsem normalno. Lokal je bil do pred šest let izven proizvodnje; okna so bila zaprta, rolo spuščeno, v njem ni bilo nikogar in nihče ga ni pogledal. Toda nekega dne so prišli delavci, razširili vrata, razširili okna, kopali in razbijali, podirali in zidali. Ko je bilo vse opravljeno, so prinesli knjige in police, na vratih se je pojavil napis: »Knjižnica«. Progres, si mislim, ni kaj reči. Iz neproduktivnega lokala so napravili prvotno kulturno ustanovo. Resnica je bila, da ni nihče prišel po knjige, niti jih ni nihče izposojal, ker knjižnica ni poslovala. Nekaj časa sem mislil, da pripravljajo svečano otvoritev in da tovariši ki bi moral postaviti referat, se ni z njim gotov.

Referat ni nihče prebral. Zopet so prišli delavci, odnesli knjige in police, jih zložili na voz in odpeljali. Nato so zopet začeli zoževati vrata, zoževati okna, kopati in razbijati, podirati in zidati. V lokal so prinesli pulte, pisalne stroje, mize in stole. Takoj sem videl, da se bo vselil nek urad. In res, na vratih se je pojavil napis: »Statistika«. Za pisalnimi mizami so sedeli uslužbenci, mazali papir, zijali skozi okno, brskali po nosu in neprestano zvečili nekega vruga kot prestrašenci. Lahko si mislite, da sem sočustvoval z njimi. Težko sem gledal te ljudi, ki so se skoraj uničili pri delu, ko se popisovali vrug vedli kaj.

Toda figo, moje veselje je kmalu minilo. Nekega jutra sem odprl okno in statistike ni bilo več. Izginila je preko noči. Prestrašil sem se in vzhemiril. Mislil sem si, da je vmes nek kriminal in sem stvar prijavil.

— Stvar je taka in taka — sem rekel, — preko ceste je bila neka statistika, še večer sem jo videl z lastnimi očmi, na licu mesta, kot pravijo, toda danes zjutraj, ko sem se zbudil, je ni bilo, izginila je preko noči. Diši po kriminalu, statistiko so nam ukradli in kdo nas bo zdaj neki popisoval.

— Nikar ne kriči tako, dragi tovariš, — so mi rekli, — nikar ne širi alarmantnih vest, vrug te po-citiraj. Kar se statistika tiče, je ni nihče ukradel. Preselila se je. Pravijo, da je v tem lokalu slaba akustika.

Lahko si mislite, da mi je bilo lokala žal. Soseba sva si, sam sem družaben človek, a lokal je bil prazen. Nisem imel več časa gledati in pri tem uživati. To je trajalo precej časa in nato so prišli zopet delavci. Hitro so se zasukali. Izginila so vrata in okna, namesto oken so postavili steklo oh vsem lokalu.

Vrata so bila vdolbljena in zopet nekako izbočena, neko čudno steklo je bilo na njih in sploh so bila neka čudna morbidna stvar. Znotraj so zopet kopali in razbijali, kot še nikoli doslej, rušili tla, rušili stene, zaškrpala je cela ulica. Ko je bilo po dolgem času vse opravljeno, je bilo v lokalu kot v katedrali. Vanj so nanosili naslonjace in preproge. Vse je bilo obloženo z mahagonijem. Nato so prinesli razne slike kot pejsaže in tihožitja. Na vratih pa napis, ki je bil v celoti sama estetika. Napis je povedal da je to tak in tak klub.

Nisem se mogel pritožiti, lokal je oživel in se razgibal. Luce so svetile pozno v noč, bučal je radio, slišala se je pesem, konferirali so v njem močno in glasno, da se je slišalo še v peti ulici. Meni se je zdravje nekako poslabšalo in spanec me je minil.

Začel sem verjeti, da je lokal začaran. Pesem je umolknila, radio ni bučal več, tudi konferiralo se ni več glasno in močno, sneli so estetičen napis in meni se je povrnil spanec. Nekega dne so prišli delavci in prinesli iz lokala sliko na

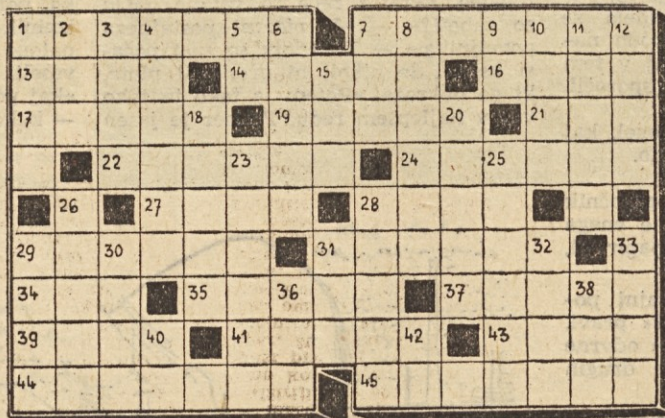
kateri se je širila velika črna pac-ka, dva usnjena naslanjaca, ki sta se spremenila v čudno ropotijo. Tu-di steklo na vratih je bilo razbito.

Potem je bil nekaj časa mir, nato se je pojavil nov napis: »Društvo upokoencev«. Starci so zelo oprezni, zaradi dolgoletnih izkušenj. Nič niso prinesli in nič odnesli, nič niso zoževali in nič razširjevali, ne vrat ne oken, niso kopali, niti razbijali, ne podirali in ne zidali, a namesto estetičnega napisu so obe-sili navadno lepenko. Zelo pame-tno so napravili ti starci, ni kaj reči, ker so že po nekaj dneh brez sledu izginili. Njim je bilo lahko. S sabo so odnesli samo tisto lepenko.

Potem se je začela prava nori-nica. Tudi vrug se ne bi mogel znati. Težko sem spremljal čudne dogodke v začaranem lokalu in vse spremembe, ki so se v njem dogajale. Prišli so nepoznani ljudje, niti napisu niso obesili, posedeli so v lokalu dva tri dni in izginili. Nato so prišli zopet drugi, razširili okna, prinesli mizo in stol in zopet brez sledu izginili. Nato so prišli zopet drugi, razširili okna, prinesli mizo in stol in zopet brez sledu izginili. Nato so prišli neki tretji in zo-pet četrti... in nazadnje...

Vse kaže, da je začaranost pre-nehala. Ze cela dva meseca visi na lokalu napis: »Buffet«. Ljudstvo prihaja veselo v lokal, tam popiva, razpravlja in pripoveduje, poje in razgraja. Vsi se odlično počutijo. Lahko si mislite, da je tudi lokal srečen in ponosen. Kot, da bi vsem hotel reči: »Nazadnje sem pa le tu-di jaz prišel v gospodarstvo.«

Križanka



VODORAVNO: 1. nebesno telo, spremljevalec, 7. medicinska maš, 13. mesto in pristanišče v Alžiriji, 14. blaznež, 16. svetovno znano ko-pališče pri Benetkah, 17. popust pri prodajni ceni, 19. teniški lopar, 21. sukanec, 22. efekti, 24. razpredelnica, 27. riževo žganje, 28. papirnat ovitek, 29. vas ob cesti Ljubljana-Ko-čevje, znana iz bojev med NOB, 31. očesna mrežnica, 34. grobo orien-tal-sko suknjo, 35. prostor, kjer cepimo drva, 37. tekmeč, 39. glavno mesto južnoameriške države, 41. izumitelj dinamita, 43. otok, na katerem leži glavno mesto Indonezije, 44. homo-gen, celovit, 45. nočno zabavišče.

NAVPIČNO: 1. pritok Save na Gorenjskem, 2. naplčilo, 3. prepo-vedano dejanje, 4. aritmetično zna-menje, 5. veznik, 6. dan v tednu, 7. zdravilo, 8. sol očetne kisline, 9. vrsta piva, 10. okenca, 11. silka mir-nega, preprostega življenja, 12. glas-beno znamenje, 15. pogovor, 18. na-

sliknik, 20. južnoameriški in azijski kopitar s kratkim rlicem, 23. naklepi, 25. pokrajina na Hrvaškem, kjer je 1941. leta izbruhnil upor pro-ti okupatorju, 26. vrsta dragega kamna, 28. vrsta rečne ribe, 29. ka-zalni zaimek, 30. sklep med roko in trupom, 31. presečišče dveh ploskev, 32. Ober, 33. cekin, 36. glas, 38. po-zdrav starih Rimljanov, 40. okraj-sana, stara pesniška oblika veznika (Prešeren), 42. nota v solmizaciji.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. galebi, 1. Ro-dopi, 11. rr, 12. havarija, 15. od, 16. bar, 18. tegobe, 19. Ero, 20. Ikar, 22. roža, 23. opal, 24. top, 25. Ni, 26. kri, 27. ivak, 29. piča, 31. okop, 34. lar, 39. terakota, 41. As, 42. Rebeka, 43. minuta.



Obveščamo vse potrošnike, da smo odprli:

NOVI BENCINSKI SERVISNI POSTAJI

za oskrbovanje motornih vozil z gorivom in mazivom

1. v Celju — na Ljubljanski cesti in
2. v Kočevju — na Ljubljanski cesti

Servisna postaja v Celju posluje neprekinjeno od 6. do 20. ure, servisna postaja v Kočevju pa neprekinjeno v dnevnem in nočnem času.

Na novih servisih dobite vse vrste motornega bencina, plin-sko olje ter popoln asortiman maziv, potrebnih za motorna vozila.

Nova servisa sta opremljena z modernimi napravami za oskrbovanje motornih vozil z gorivi in mazivi ter napravami za polnjenje vode v hladilnike in polnjenje gum z zrakom.

PRIPOROČA SE

TRGOVSKO PODJETJE PETROL V LJUBLJANI

VSEM NAŠIM POTROŠNIKOM IN POSLOVNIM PRIJA-TELJEM ŽELIMO SREČNO NOVO LETO 1961!

Cenjene potrošnike električne energije ob-veščamo, da smo ustanovili Delavnice za po-pravilo vseh vrst električnih strojev in aparatov v sledečih krajih: Ptuj, Slovenska Bistrica, Ormož, Ljutomer, Gornja Radgona, Murska So-bota, Lenart in Lendava.

V teh delavnicah, ki so pričele obratovati s 1. januarjem 1961, popravljamo tudi vse ostale vrste električnih gospodinjstskih aparatov.

Za naročila se vljudno priporoča kolektiv podjetja

Elektro-Maribor okolica



71. Nekdo se je res ušel. Nemci so žgali po oknih in Binč je čutil, kako je v škripel. Merili so dobro in le kdaj pa kdaj jim je lahko poslal rafal. Bojano se je godilo še slabše. Potem se je Binč domislil, da bi se lahko prikradli v hišo. Skočil je proti stopnicam, v tem pa je začutil pekočo bolečino v desni rami. S skrajnim naporom je pritisnil na petelina.



72. Videl je, kako se Nemec počasi ruši. V tem pa je eksplodirala bomba. Vrglo ga je ob tla. Zbudil se je, ko ga je nekdo močno stresal: »Binč, me slišiš. Binč. Spoznal je Bojanov glas. Z muko je odprl oči. Videl je še več partizanov. Nekdo mu je potisnil steklenico z žganjem pred usta. Zapeklo ga je, posilil ga je kašelj, vendar se je počutil bolje. »Kje je Tomo,« je vprašal.



73. Zdaj šele so se partizani domislili, da eden od trojke manjka. Stekli so pred hišo in klicali: »Tomo! Tomo!« Dolgo so čakali zaman, potem pa so videli, kako se deska pri gnojni jami dviguje, kako se polagoma dviguje iz jame postava kmeta, ki je bil videti mutast. Stekli so k njemu in mu pomagali z jame. Potem pa so se odmaknili daleč v stran in ga vpraševali. Ni jim odgovarjal.



74. Ko se je prvo razburjenje poglelo, je nekdo rekel. »Še sreča, da si bil v tej jami. Tako se vsaj drugi duhovi ne čutijo.« Šele zdaj se je Tomo razgovoril: »Vam je lahko, gobeždavci, ko ste prišli na likof. Jaz, ki sem pa zdržal ves prvi naval samo z devetimi naboji, jaz sem figa. Kdo mi je pa povedal, da je trideset Nemcev v vasi. Samo o petnajstih ste gobeždali in čakali.«



75. Čeprav se je Tomo še tako jezil, smeh ni po-legal. Zbrali so se na dvorišču. Osem Nemcev se je predalo, šest jih je bilo ranjenih, trije, ki so bili na straži, so ušli. »Binč, ti si opravil svojo dolžnost,« je rekel komandant. »Računali smo na te...« »Brez Bojana in tudi Toma, ne bi ničesar opravil. Še vsi trije smo komaj...« Tomo si je utrl solzo, potem pa je skočil k Binču.



76. Objel ga je in se razjokal. »Pripravite nosila za v bolnico,« je naročil komandant. Binč se je ozrl okrog sebe. »Kdo pa bo šel v bolnico?« »Ti vendar,« je rekel komandant. »To prasko mi lahko bolničar preveče. Hodim lahko, in ne bom vam v napoto.« Komandant je še vztrajal pri svojem, ko pa je naposled uvidel, da Binča ne bo pregovoril, se je udal, da ostane v četi in svoji deseti.



77. Preden so zapustili vas je vodnik rekel Boja-nu: »Zelo lepo, da si zaplenil brzostrelko. Prav nam bo prišla. Zdaj dobiš mojo dobro mavzerico, jaz pa bom vzel tvojo brzostrelko.« Bojan ga je nekaj časa pisano pogledoval, potem pa je rekel. »Če moram iti pred sodišče, te brzostrelke ne do-biš. Sam sem jo zaplenil in sam jo bom nosil. Še veliko Nemcev jo ima pa si jo vzemi ob priliki.«